

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞLENDİRİCİ YAZINSAL TÜRLERİN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE BU ÇERÇEVEDE 2004-2005
TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Hicran DANIŞOĞLU

İZMİR
2006

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞLENDİRİCİ YAZINSAL TÜRLERİN TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE BU ÇERÇEVEDE 2004-2005
TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

Hicran DANIŞOĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

İZMİR
2006

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Bu Çerçeve de 2004-2005 Türkçe Öğretim Programının Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

15.09.2006

Adı-SOYADI:

Hicran DANIşOĞLU

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No: **Konu kodu:** **Üniv. kodu:**

*Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin yazarının

Soyadı: DANIŞOĞLU

Adı: Hieran

Tezin Türkçe adı: Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve Bu Çerçevde 2004-2005 Türkçe Öğretim Programının Değerlendirilmesi

Tezin yabancı dildeki adı: The Use of Humorous Literary Genres in Teaching Turkish Language and The Assessment of 2004-2005 Teaching Turkish Language Programme.

Tezin yapıldığı

Üniversite: DOKUZ EYLÜL **Enstitü:** EĞİTİM BİLİMLERİ **Yılı:** 2006

Diğer kuruluşlar:

Tezin Türü: 1. Yüksek Lisans (x)
 2. Doktora
 3. Sanatta Yeterlilik

Dili: Türkçe

Sayfa sayısı: 218+ vii

Referans sayısı:

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Mehmet

Soyadı: YARDIMCI

Ünvanı:

Adı:

Soyadı:

Türkçe anahtar kelimeler:

1. Eğlendirici Yazınsal Türler
2. Türkçe Öğretimi
3. Gülmece
4. Eğitim
5. Tema

İngilizce anahtar kelimeler:

1. The Humorous Literary Genres
2. Teaching Turkish Language
3. Humour
4. Education
5. Theme

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından.....T¼rkçe Eğitimi.....
Anabilim DalıT¼rkçe Öğretmenliği..... Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS
TEZİ olarak kabuledilmiştir.....

BaşkanYrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI.....

Adı Soyadı

¼yeDođ. Dr. Serif ALI BOZKAPLANI.....

Adı Soyadı

¼yeYrd. Doç. Dr. H¼seyin TUNCER.....

Adı Soyadı

¼ye

Adı Soyadı

¼ye

Adı Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2006

.....

Prof. Dr. Sedef GİDENER

Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖZET

EĞLENDİRİCİ YAZINSAL TÜRLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE BU ÇERÇEVEDE 2004-2005 TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu araştırmanın amacı, 2004-2005 Türkçe Öğretim Programında “Eğlenmek için fıkra, tekerleme, masal vb. okur.” biçiminde oluşturulan kazanımın zenginleştirilmesi ve daha etkili kullanılması için Türkçe Öğretim Programında yer alan temalar esas alınmak koşuluyla eğlendirici yazınsal türlere ait kaynakların (fıkra, eğlendirici öyküler, tekerleme, bilmece, karikatür,...vb.) değerlendirilmesidir.

Bu çalışmayla eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimindeki etkisinin araştırılması, 2004-2005 Türkçe Öğretim Programında bu türlerin daha da etkin kullanımını sağlamak hedeflenmiştir.

Araştırmada, çocukların dilsel gelişimleri, okuma alışkanlığı kazanmaları ve yaratıcı yazmalarına destek olabilecek eğlendirici yazınsal türlerin 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe 1-5. sınıf ders, çalışma, öğretmen kılavuz kitaplarında kullanılmasının önemi belirtilmiştir.

Yapılan çalışmayla ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere kaynaklık edilmesi, eğlendirici yazınsal türlerin kaynak araştırmasının yapılması ve eğlendirici yazınsal türlerin yeni programa uygulanabilirliği hedeflenmiştir.

Araştırma sonucunda çocuğun gelişim düzeyi, beklenti ve tutumları da göz önüne alındığında Türkçe öğretim programında yer alan eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların Türkçe ders kitaplarında yeterince yansıtılmadığı görülmüştür.

ABSTRACT

THE USE OF HUMOROUS LITERARY GENRES IN TEACHING TURKISH AND THE ASSESSMENT OF 2004-2005 TEACHING TURKISH LANGUAGE PROGRAMME

The main purpose of this research is to make an evaluation of the gain that is to be enriched and to be used more effectively by the help of some sort of themes; such as joke, cant phrase, tale, humorous stories, riddles, caricature and humorous literary genre resources which take place in Teaching Turkish Language Programme.

This is the work which takes aim at researching of the effects of humorous literary genres and to ensure the effective use in 2004-2005 Teaching Turkish Language Programme.

The importance of Humorous Literary Genres that would be helpful for children's lingual development, gaining reading habit, and creative writing; in addition to these, the use of the genres in 2004-2005, Teaching Turkish Language Programme. 1-5. grades Turkish student's and teacher's source book; is strongly mentioned in this research paper.

The feasibility of humorous literary genres was aimed at being as resource for parents, teachers and students and also doing the resource search of the genres.

As a conclusion of the research; as the child's growth level, expectation and manner are taken into consideration; It is clearly seen that the gains - take place in Teaching Turkish Language Programme. - directed Humorous Literary Genres haven't been reflected effectively enough into Turkish course books.

ÖNSÖZ

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden biri de öğrenebilir ve eğitilebilir bir varlık olmasıdır. Öğrenilen davranışların oluşumunda özellikle eğitim donanımlarının ve çağdaş yöntemler izlemenin çok önemli bir yeri vardır.

Bu çalışmayla çocuğun ilk yıllarında henüz tam bir biçim almamış olan zihnine göre verilecek bilgilerin, tutum, davranış ve yeterliliklerin: çocuğun gelişim özellikleri, istek, ihtiyaç ve beklentileri göz önüne alınarak verilmesinin önemi ve bu anlamda Türkçe öğretimi çalışmalarında eğlendirici yazınsal türlerden yararlanmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları belirtilmiştir. İkinci bölümde, eğlendirici yazınsal türlerin önemi ve özellikleri üzerinde durulmuş, bu türlerle ilgili örnekler verilmiş, eğlendirici yazınsal türlerin eğitim açısından önemi vurgulanmıştır. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi belirtilmiştir. Dördüncü bölümde, eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimi açısından bir değerlendirmesi yapılarak bu türdeki metinlerin kullanımının Türkçe öğretimine katkıları ortaya koyulmuş ve eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımların 1-5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki durumu incelenmiştir. Beşinci bölümde sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışma süresince bana destek veren ve bana kitaplığının kapılarını açan, her koşulda yanımda olan, güvenimi hep ayakta tutmamı sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI'ya, tüm sorularıma büyük bir sabır ve özveriyle cevap veren Sayın Seçkin AYDIN'a, yazım işlerinde bana yardımcı olan değerli arkadaşım Tolga KIZILOĞLU'na, yetişmemde emeği geçen, sevgileriyle ve destekleriyle her zaman yanımda olan aileme, dünyadaki en büyük yoldaşım -biricik kız kardeşim- Gözde DANIŞOĞLU'na içtenlikle teşekkür ederim.

Hicran DANIŞOĞLU

Tablo Listesi:**Tablo 1**

Eğlendirmeye Yönelik Kazanımların İlköğretim 1-5. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

Tablo 2

2004-2005 Türkçe Programında Verilen Zorunlu Temaların İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma, Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

Tablo 3

2004-2005 Türkçe Programında Verilen Seçmeli Temaların İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN METNİ	
TUTANAK	
TEZ VERİ FORMU	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLO LİSTESİ	iv
İÇİNDEKİLER	v

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1. 1. Problem Durumu	13
1. 2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	13
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları	18
1. 4. Araştırmanın Yöntemi	19

II. BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	20
2. 1. Eğlendirici Yazınsal Türler	21
2. 1. 1. Tekerleme	24
2. 1. 2. Bilmece	27
2. 1. 3. Fıkra	31
2. 1. 4. Karikatür	35
2. 1. 5. Eğlendirici Öykü ve Masallar	39
2. 2. Gülmecenin (Mizah) Önemi	47

2. 3. Eğlendirici Yazımsal Türler ve Çocuk Edebiyatı	52
2. 4. Eğlendirici Yazımsal Türler ve Eğitim	57
2. 4. 1. Eğlendirici Yazımsal Türlerin Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Açısından Önemi	63

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM	67
------------------------	----

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR	68
4. 1. Program Geliştirme Açısından İlköğretim Türkçe Ders Programının Değerlendirilmesi	68
4. 2. 2004-2005 İlköğretim Türkçe Öğretim Programında Eğlendirici Yazımsal Türlerin Yeri.....	73
4. 3. Eğlendirici Yazımsal Türlerle İlgili Kazanımların 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Durumu	75

V. BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	139
5. 1. Sonuç	139
5. 2. Tartışma	143
5. 3. Öneriler	146
5. 3. 1. Ailelere Öneriler	150
5. 3. 2. Eğitimcilerle Öneriler	153
5. 3. 3. Programcı ve Araştırmacılara Öneriler	158
KAYNAKÇA	162

EKLER	176
EK-1 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Tekerleme Örnekleri	
EK-2 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Bilmece Örnekleri	
EK-3 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Fıkra Örnekleri	
EK-4 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Karikatür Örnekleri	
EK-5 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Eğlendirici Öykü ve Masal Örnekleri	
EK-6 İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Kitaplarında Temalara Uygun Olarak Kullanılabilecek Gülmece Örnekleri	

*Unutma çocuğum:
Her çocuk kendine ait merdivenle
Çıkar daha yükseklerle
Ve her çocuk
Kendisi keşfederse,
Hayatı öğreten aynayı
Güzelleşir yaşamak (...)*

(Şirin, 2004: 10 -11)

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Çağımızda bilgi hızla yenilenmekte ve geliştirilmektedir. Birey ve toplumların geleceği; yenilenen, geliştirilen bilgilere ulaşarak bilgiyi kullanma, bilgiyi üretme becerilerine bağlı bulunmaktadır. Bireyin bu becerileri kazanması ve hayat boyu sürdürebilmesi, bilgiyi ezberlemesiyle değil: bilgi gelişimine dayalı çağdaş, yaratıcı, aktif bir eğitim anlayışıyla gerçekleştirilebilir.

Öğrencilerin bilgi edinmeleri, iletişim kurlmaları ve kendilerini her yönden geliştirmelerinde dilin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bilgi gelişimine dayalı çağdaş bir eğitimin gerçekleştirilmesinde dil önemli bir konuma sahiptir.

Dil, öğrencilerin olaylara farklı açılardan bakarak olayları değerlendirmesine, çevrelerindeki olayları sorgulayarak karar vermesine, sosyalleşmesine ve çağdaşlaşmasına da büyük katkı sağlamaktadır.

Dökmen (1994: 117)'e göre dil ile yaşam; düşünme ve iletişim biçimleri arasında karşılıklı etkileşim vardır.

Özünü (2001: 9)'ye göre toplum içindeki bireyler, aralarındaki ilişkileri ve iletişimi düzenlemek, sürdürmek ve kesinleştirmek için dili kullanır; bu nedenle dil, toplum içindeki iletişimi sağlayan bir araç olarak bilinmektedir.

Yeni kuşakları en iyi biçimde geleceğe hazırlayabilmek, bilgiyi kullanabilen ve bu bilgiyi hayata en iyi biçimde aktarabilen bireyler yetiştirebilmek için, onlara anadillerini tam olarak öğretmeli: anadilleriyle düşünme, yorumlama, sentez yapabilme gücü ve yeteneği kazandırılmalıdır.

İlköğretimin ilk kademesinden başlayıp anadilin en iyi biçimde öğretilmesi çalışmalarında çağdaş, yenilikçi, etkin yöntemler izleyerek ve çoklu zekâ kuramını uygulayarak dinlediğini, okuduğunu tam ve doğru olarak anlayabilen: anlatmak istediklerini, yazılı ya da sözlü olarak etkili biçimde anlatabilen, dilini seven ve her türlü dış etkiden koruyan bireyler yetiştirmek gereklidir.

MEB (2004: 13)'e göre gelişim sürecinde öğrencilerin;

- Anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma,
- Kendini ifade etme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma, problem çözme, ortak karar verme ve girişimcilik

gibi çeşitli zihinsel ve temel becerileri kazanmaları beklenmektedir. Bu becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi, öğrencilerin dili doğru ve etkili kullanmalarına bağlıdır.

Çocuklar, anadillerini tam olarak öğrenemezlerse istek ve düşüncelerini tam olarak anlatamaz, düşünce üretmez, yaratıcılıklarını geliştiremez, anlatılanları doğru bir şekilde algılayamazlar.

İyi, doğru ve etkin bir eğitimle çocukların anadili öğrenmelerine yardımcı olunabilir. Eğitim ve öğretimin her yönüyle gelişmeye açık olması, çocuğu gelişme sürecinde desteklemesi, bilgiye ulaşmada en sağlıklı yolu göstermesi gerekmektedir.

Bilen (1999: 1)'e göre eğitim belli bir amaca yönelik etkinlikleri içerir. Bu özelliğinden dolayı da okul denen kurumlarda gerçekleşir. Toplumsal yaşamda okul.

plânlı ve düzenli eğitimin gerçekleştirildiği bir yer olarak önem kazanmaktadır. Okulun yapısı ve işlevleri konusunda tarihsel gelişim süreci içinde farklı görüşleri sürülmesine karşın, bugün okulun, hem kültürel mirası genç kuşaklara aktarma hem de yenilikler ve yaratıcı buluşlarla kültürü geliştirme gibi iki temel görevi üstlendiği kabul görmektedir.

Okullar, eğitim ve öğretim kurumlarıdır. Çocuk, aileden sonra okulda almış olduğu eğitim-öğretimle hayata hazırlanır. Okullar, geçmişle gelecek arasında bir köprü kurarak kültürel öğeleri taşıma görevini üstlenir. Bu görevi yerine getirmek üzere öğretim programlarını, programları uygulayacak öğretmenleri, öğrenen rolündeki öğrencileri, programların uygulama alanı kitapları vb. daha birçok öğeyi bünyesinde bulundurmaktadır.

Okullarda okutulan ders kitapları, anadili öğretiminin temel kaynağıdır. Ders kitaplarının kültürel mirası, genç kuşaklara aktarma görevini üstlenmesi, öğretim programlarını en iyi biçimde uygulatabilecek donanıma sahip olması gereklidir.

Ders kitapları ve çocuk kitapları, görsel olarak estetik haz uyandırarak bilginin ve düşüncenin sanatsal değerlerle dışavurumunu yansıtmalıdır (Koyuncu ve Kaptan, 2005: 256).

Her birey, okul dönemine gelinceye kadar gerek ailesinden, gerekse çevresinden aldığı iletilerle anadilini öğrenmeye, anlamaya ve anlaşma aracı olarak kullanmaya başlar. Ancak okul dönemine kadar anadilini yalnızca çevresiyle iletişim kurabilmek ve kendini ifade edebilmek için öğrenen çocuk, okul dönemiyle birlikte anadilin tüm inceliklerini planlı ve programlı bir biçimde öğrenmeye, kavramaya başlamaktadır. Anadili öğretiminde ilerleme gösteren birey, aynı zamanda da dil sevgisini, anlama ve anlatım gücünü, sözcük hazinesini, iletişim gücünü geliştirmekte ve duygularını daha iyi ifade etmeyi öğrenmektedir.

Demirel (1999: 22)'e göre ilköğretim döneminde okul. dil öğrenimini önce bir sistem içine sokar ve yavaş yavaş öğrencilere dilin kurallarını sezdirir: onların. dillerini bu kurallara uygun olarak kullanmalarında bir bilince varmalarını sağlar. Öğrenci. bu bilinci kazandıktan sonradır ki dile saygı duyar. Dili kullanmada özen gösterir. Giderek. dilimizin özellik. incelik ve güzelliklerini sezip dilini sever.

Ünalın (2001: 5)'a göre ana dilin etkili kullanımı. hem bireyin toplum içinde diğer bireylerle anlaşmasını. hem de eğitim alanındaki öğrenmelerin gerçekleşmesini kolaylaştırır. Bireyin ana dilindeki başarısı ile okul başarısı ve çevre uyumu arasında yakın bir ilişki vardır. Ana dili öğrenimi bütün derslerin temelini oluşturur.

Pospelov (1995: 83)'a göre dilin en önemli işlevi. insanlar arasındaki iletişimi. yani birbirini anlamayı sağlamaktır ve dil yardımıyla insanlar. birbirlerine bir şeyler bildirirler (demek ki söylem. şey' leri nitelermeye. adını koymaya hizmet eder); gene dil yardımıyla insanlar. birbirleriyle görüş alışverişinde bulunurlar (demek ki söylem. "düşünsel" işleviyle de etkindir) ve nihayet. dil yardımıyla insanlar. kendi duygularını dile getirirler. başka insanların duygularına seslenirler bu da dilin ekspresif (ifadeci). içsel anlatımcı- işlevini gösterir.

Yardımcı (2002b: 15)'ya göre de dil. düşünce üretebilmemizi olanaklı kılan. ürettiğimiz düşünceyi sunmamızı. bize sunulan düşünceyi de anlamamızı sağlayan bir araçtır.

Çocuk. yaşamının ilk günlerinden başlayarak yaşadığı çevreden ana dilini öğrenmeye başlar. Tüm kurallarıyla birlikte dil. geçirilen yaşantılar sırasında doğal olarak öğrenilmektedir. Çocuklar. dinleyerek. algılayarak. deneyimlerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenmektedir. Çocuk. önce anne-baba sonra diğer aile bireyleri. daha sonra toplumsal çevrede ve okul ortamında etkileşimde bulunduğu diğer bireylerle birlikte yaşamına bir yön verir. dil modelini oluşturur.

Anadili öğretimi insanları birbirleriyle ve kendileri ile kurdukları iletişimdeki önemi yadsınamaz. İnsanın yeni bir şeyler öğrenmesinin de iyi bir

şekilde anadilini kullanma becerisi ile gelişebileceği kuşkusuzdur. Bireyin anadilini kullanma becerileri, eğitimini de yakından ilgilendirdiğinden ve sonuçlandırdığından anadili öğretiminin eğitim bilimleri içindeki yeri de çok önemli bulunmaktadır (Dursunoğlu, 2006: www.tdtkb.org).

Bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde büyük önem verilen anadili öğretiminin asıl amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesidir. Anadilinin etkili kullanımı, bireyin toplum içinde diğer bireylerle anlaşmasını ve eğitim alanındaki öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlar. Günümüzde tüm ülkeler, çağdaş gelişmişliğin ışığında dil eğitiminin önemini kabullenmiş; bu temel doğrunun önderliğinde eğitim çalışmalarını geliştirmeye çaba göstermişlerdir.

Özdemir (1983: 23)'e göre de anadili tam olarak gelişmemiş bireyler, anadillerini etkili öğrenme araçları olarak kullanamamaktadırlar. Anadillerini iyi bilen bireylerin yaşamları boyunca öğrenme çevreleri açık, bilgiyi bulma ve kullanma yetileri yüksek olmaktadır. Bu nedenle, anadilini iyi kullanabilme yetisi, öğrenme ve kendini geliştirmenin ilk adımıdır.

Dil eğitimi, bir kültür aktarımı olarak çocuklarda dil ve ulus bilincini de güçlendirmektedir. Bir hedefe ulaşmak için çabalarken o hedefe nasıl ulaşılabileceğini bilmek çok önemlidir. Dili öğrenen ve öğreten bireylerin hedeflerini iyi belirlemeleri ve bu hedefe uygun olarak nasıl hareket etmeleri gerektiğini bilmeleri gerekmektedir. Bu anlamda dil eğitimi verilirken seçilecek ürünlerin çocukların büyüme ve gelişme evrelerine, duyu-düşünce yeterliliklerine, zevk ve alışkanlıklarına, düş dünyalarına göre sınıflandırılması, çocuğa göre düzenlenmesi, bilimsel bir biçimde çocuk edebiyatı ürünü olarak kullanılması çok önemli ve gereklidir.

Ercilasun (2006)'a göre dil sayesinde hem fert çevreyi anlamaya başladığı andan itibaren kendini aynı toplum içinde hissetmekte, hem de toplum diğer toplumlardan farklı olduğunu idrak etmektedir. Böylece dil, ferdi içinde bulunduğu toplumun parçası hâline getirirken toplumu da başka toplumlardan ayırarak millet hâline getirir. Tabii ki dil yanında her millet için ayrı ayrı ve farklı oranlarda başka

unsurlar da bu oluşumu sağlar. Ancak birçok araştırmacıya göre milleti oluşturan en önemli unsur dildir.

Kavcar (2006)'a göre insanın yaşamında ve kişilik gelişiminde ana dilinin çok önemli bir yeri vardır. Dili yeterli düzeyde olan kişiler genellikle daha sağlıklı ilişki kurarlar. hayatta daha çok başarılı olurlar.

Dil eğitimi verilirken, dili kavratmak, anlatmak ve yaşatmak bakımından vazgeçilmeyecek en önemli öge yazınsal metinlerdir. Dil eğitimi ve Türkçe eğitimi verilirken seçilecek metinler, bireyi içine alabilmeli, gerçeği yansıtabilmeli, estetik değer taşımali, ahlak, hoşgörü, sevgi, iyilik vb. gibi insanları mutlu edecek, yaşama bağlayacak güzel duyguları içermeli, Türkçenin bütün güzelliklerini, anlatım gücünü ve zenginliklerini içinde barındırabilmelidir.

Binyazar (1983: 63)'a göre seçilecek metinlerin insanlık değerlerini kapsayıcı bir nitelik taşıması da gereklidir.

Anadili öğretimi, bir dilin yalnızca yazma, okuma, dinleme, konuşma becerilerinin öğretilmesiyle sınırlandırılmamaktadır. Metinlerin içinde kültürel ögeler, eğitim ögeleri, düşünce ögeleri, çocuğun kendisini daha iyi ifade etmesini sağlayabilecek ögeler öğretilmektedir. O nedenle anadili öğretimi çok geniş kapsamlı bir içerikte kendini göstermektedir.

Anadili öğretiminde yazınsal metinler vazgeçilmez bir unsurdur. Fakat her yazınsal metni anadili öğretiminde kullanmak doğru değildir. Anadili öğretiminde kullanılacak metinler, gerçekleri, doğruları en iyi biçimde yansıtmalıdır. Metinler, seslendiği bireylere anadilini öğrenmenin mutluluğunu yaşatmalı ve kurallar yerine: beceri geliştirmeyi sağlayabilmelidir.

MEB (2004: 23)'e göre, ilköğretim 1-5. sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında, dile ilişkin kuralları aktarmak yerine: onların dinleme,

konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır.

Yardımcı (2002b: 15-16)'ya göre anadilini kullanan bir bireyin konuşma, dinleme, yazma ve okuma olmak üzere dört temel beceriyi edinmiş olması, gelişen toplumsal iletişim ortamı içerisinde gündelik yaşamını başarılı bir biçimde sürdürebilmesi açısından gerekli görülmektedir.

Çocuklara sunulmuş, zenginleştirilmiş, okul dönemlerinde karşılarına çıkan eğlendirici yazınsal türdeki metinler, onların dili kazanmalarında ve yaratıcı şekilde kullanmalarında, iletişim becerilerini iyi bir biçimde sürdürebilmelerinde destekleyici etkenlerdir.

Bayram (2005: 119)'a göre bu tür ürünlerin çocukların kullanımına sunulmasıyla, hem Türk halk kültürüne ve edebiyatına hem de çocuklarımızın eğitimlerine önemli bir katkı sağlanmış olacaktır.

Binyazar (1983: 63)'a göre çocuğu anadilinin beğenisine vardırın metinler gerçeklik, inandırıcılık, sorunsallık ve beğeni yönünden yetkin olmalıdır. Ayrıca bu metinlerin anadilimizin inceliklerini, değerlerini taşıması da üzerinde durulması gereken önemli bir sorundur.

Çocuk yazını, çocuğa uygun olmalıdır. Çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine ve okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlamalıdır. Çocuğu her yönden beslemelidir.

Sever (2003: V-VI)'e göre çocukların erken dönemden başlayarak düzeylerine uygun, nitelikli yazınsal metinlerle karşılaşması aslında sanatçı duyarlılığıyla buluşması; toplumsal ilişkilere yönelik deneyimler edinmesi, dinsel ve görsel anlatımın güzelliğini ve gücünü tanınması demektir. Bu süreç hem duyuların eğitilmesine hem de düşüncenin gelişmesine olanak sağlar.

Oktay (1994: 175-176)'a göre edebiyat ürünleri, bir yandan insanın yaşadığı çevreyi, toplumu, olayları ifade ederken, öte yandan da yazarın bunlar karşısındaki kişisel izlenimlerini, hayallerini dile getirirler. Edebiyat ürünleri, çocuğa hayal dünyasını zenginleştirebileceği, geliştirebileceği yeni motifler sunabilir. Çocuk, bu ürünler aracılığı ile bir yandan kendi sınırlı dünyasında oluşturabileceği hayalleri için yeni ve zengin başka dünyalar keşfederken, öte yandan da dilin en güzel örneklerini duyma fırsatını bularak dilini sevmeyi ve onu incelikleri ile kullanmayı öğrenir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen, onları kendi dünyasına çekebilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar, çocuk ve eğitimsel gelişim etkileşiminin kapısını aralayan etkili bir uyaran olmalıdır

Fıkralar, mani, bilmece, tekerleme vb. yazınsal ürünler çocukları anadilin söz varlığıyla tanıştırır, onları anadiliyle yakından buluşturur. Bir dilin sözcükleri, anlatım gücü, deyimleri, özdeyişleri, atasözleri, kültürel özellikleri, gereken bilgi birikimi bu ürünlerle kolaylıkla, zevkle ve eğlenceli bir biçimde verilebilir.

Anadili öğretiminde şiir, öykü, fıkra, tekerleme, masal vb. yazınsal türdeki metinler kullanılabilir. Bu metinler kullanılıp, bu metinlerin dilsel özelliklerinden yararlanılarak, bireylere anadili sevdirebilir.. Bu metinlerin içeriklerine bağlı olarak bireylere dilin kültürel öğeleri, metnin vermek istediği ileti vb. leri de öğretilir.

Sever (2003: V)'e göre çocukların oyunlarında söyledikleri, mani, sayışma ve tekerlemeler; düşünmelerini, eğlenmelerini sağlayan bilmece, mutlulukla dinledikleri masallar, fıkralar çocuklar için öykünebilecekleri bir dil modeli oluşturur, toplumun kültürüne ilişkin ipuçları sunar. Çocuklar, yaşamlarının ilerleyen evrelerinde şiir, öykü, roman, vb. türdeki kitapların gönüllü okuru olarak da anadili bilinci ve duyarlılığı kazanmaya, yaşam ve insan gerçekliğini tanımaya başlarlar.

Çocukların, ilk çocukluk döneminden başlayarak görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmeleri gereklidir. Çocuklara anlatılan söylenen: masal, fıkra, ninni,

mani, bilmece, tekerleme vb. yazınsal ürünler, çocukları anadilini sevmelerini sağlar. Bir dilin bütün kuralları, anlatım olanakları, nitelikli ürünler aracılığıyla çocuklar tarafından doğal süreç içerisinde fark edilir.

Anadili öğretilirken kullanılacak eğlendirici yazınsal metinler, çocuğun dil gelişimine önemli katkıda bulunur ve çocukların okuduğundan zevk almasını, eğlenerek, severek ve isteyerek okumasını sağlar.

Bu çalışmayla anadili öğretiminde, çocuğun kendini ifade etmesinde, dilini severek, isteyerek ve özümseyerek anlamasında etkili olduğu düşünülen eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimindeki etkisinin araştırılması. 2004-2005 Türkçe Öğretim Programında bu türlerin daha da etkin kullanımını sağlamak hedeflenmiştir.

Öğrencilerin dili gerçekten sevmeleri, olumlu tutum geliştirmeleri isteniyorsa, okuma ve ders kitaplarında ilginç konu ya da olaylara dikkat çeken, kolay anlaşılır, seviyeli, eğlendirici, güzel yazılara yer verilmelidir.

Lukens (1999: 9-10)'e göre çocuklar küçük yetişkinler değildir. Deneyim bakımından yetişkinlerden ayrı özellikler gösterir. Bu nedenle, küçük okurlar için yapılan edebiyatın çeşit olarak değil; ancak derece olarak yetişkin edebiyatından farklı olması gerekir. Çocuklar için hazırlanan yazınsal metinlerin de yetişkinlere seslenen yapıtlarda olduğu gibi benzer zevk ve anlamı vermesi gerekir. Çocuklar da okudukları bir öyküden zevk almak ister; ancak onların zevk alma kaynakları yetişkinlere göre daha sınırlıdır. Deneyimleri sınırlı olduğundan, yetişkinlerin anlamlandırabileceği düşünce karmaşıklığını anlamayabilirler. Çocukların anlama becerileri de yeni bir gelişim süreci yaşadığından, düşüncelerin anlatılması da yapı ve dil olarak daha basit, yalın ve anlaşılır olmalıdır.

Sever (2003: 112)'e göre çocuklar dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle, çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta da yetişkinlerden farklı

özelliklere sahip olan çocukların, edebiyattan beklentilerinin yetişkinlerle ortak bir payda oluşturmasıdır.

Klein, (1999: 107)'e göre çocukların dünyayı büyüklerin değer yargılarıyla değerlendirmemek gibi çok önemli bir yetenekleri vardır. Onlar her türlü otoriteye karşı gelerek, çevrelerinde olup bitenle dalga geçmek için ciddi bir enerji harcarlar. Biz, birazcık çocuk olabilesek üzüntülerimizin bu kadar ağır olmayacağını unuturuz. Onlar da dertlerimizin ne kadar ciddi olduğunu kabul etmeyi reddederler.

Çocuklar, eğlenerek okumak ister. İster yetişkinler gibi düşünsünler, isterlerse dünyayı ciddi değer yargılarından kurtararak büyüklere farklı mesajlar iletirler, çocuk dünyasında mutlaka eğlence bulunmalıdır. Yazarken, konuşurken, dinlerken, oynarken eğlenmeyi ihmal etmezler. Okuma sürecinde de durum böyledir. Okurken de zevk alarak okumak isterler.

Okumak nedir? Okumak bir alışkanlıktır, okumak bir kültürdür, okumak bir medeniyettir, okumak bir yorum yapmaktır, okumak bir yaşam tarzıdır. Evden okula, okuldan işe, işten sokağa, sokaktan dünyanın herhangi bir yerine, dünyanın bir ucundan başka bir ucuna okumayla ilgili ve okuma üzerine yazılanları, söylenenleri, konuşulanları bilmek de yine okumaktan geçer (Uslucan, 2005: 33-34).

MEB (2004: 20)'e göre okuma; zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan öğrenme alanıdır. Okuma sürecinde yazılanlar zihinsel kavramlara çevrilmekte, anlamlandırılmakta ve beyinde yapılandırılmaktadır.

Sever (2003: 17)'e göre okuma becerisinin basamaklarından çıkmaya başlayan bir öğrenci, hem öğretici metinlerin bilgilendirici kaynağından hem de yazınsal metinlerin çok yönlü anlamsal dünyasından yararlanma olanağına kavuşur.

Çocuk okuduğu kitapta merak, ilgi, beklenti ve hayallerine kavuştuğu oranda onunla özdeşleşir. Çocuk sonsuz bir merak ve macera duygusuyla doludur. Çocuk, merak ve heyecanını okuduğu, kendini içine çekebilene metinlerle giderebilir. Bu şekilde bir okumayla bilgilenen çocuk, bilgilerini daha rahat kullanabilir.

Ünalın (2001: 104)'a göre öğrenci, eğer edindiği bilgiyi hayatına uygulayabiliyor ve bunu sosyalleşme aracı olarak kullanabiliyorsa, okuma eğitiminin amacı gerçekleşebilmektedir.

Oğuzkan (1983: 307)'a göre çocuklar tüm hayalleriyle, tüm heyecan ve isteğiyle, eğlenme ihtiyacıyla okuduğundan zevk almak ister. Okurken düşünmek, düşünürken hayal kurmak, hayal kurarken kendini ifade etmek çocuğun iç dünyasından gelmektedir. Çocuk, gülererek öğrenmeyi benimseyebilmelidir. Bir edebiyat eseri tema'sı, konusu, kahramanları, plânı, üslûbu ve dili ile bütünlük ve kendine özgü bir kişilik kazanır. Biçimsel özellikler bakımından ne kadar başarılı olursa olsun içerik bakımından yetersiz veya başarısız eserlerin çocuklara yararlı olması beklenemez.

Çocukların doğası gereği ve gelişim özellikleri göz önüne alındığında onlara okuma alışkanlığı kazandırmanın, dilin ayrılmaz bir bütünü olan yazınsal metinleri sevdirmenin yolu, onları eğlenerek ve severek okuyabilecekleri ürünlerle tanıştırmaktır.

Oğuzkan (1983: 308)'a göre çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yöneltmeli ve onların birtakım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır. Çocuklara, sağlam ve geçerli inançlar aşılayacak, onların demokratik yaşayış biçimine karşı güvenlerini arttıracak ve ulusal değerlere karşı besledikleri saygıyı daha güçlü hale getirecek konulara da şüphesiz ağırlık verilmelidir. Bundan başka çocuklarda mizah duygusunu geliştirecek konular hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Konular seçilirken, çocukların hem ulusal düzeyde hem de evrensel düzeyde bir kişilik kazanmaları gerektiği gerçeği unutulmamalıdır. Konular seçilirken çocukların okuma eğilimleri, ilgileri, istekleri, beklentileri hesaba katılmalıdır. Seçilen konular, çocukların yaşantılarıyla uyum içinde olmalıdır. Çocuklar okudukları kitaplarda kendi yaşantılarından bir şeyler bulmalı, kendilerini

yaşamalıdırlar. Konular, canlı biçimde işlenmeli, konuların eğlendirme ve güldürme ögesi de göz ardı edilmemelidir.

Çağımızda bilgi hızla yenilenecek üretilmektedir. Bireylerin ve toplumun geleceği, bilgiyi ezberlemeyi değil, bilgi üretimine dayalı çağdaş bir eğitimi gerektirmektedir. Eğitim aracı olarak kullanılacak eğlendirici metinler, bireyleri doğruya, iyiye, güzele ve yararlıya yöneltmeye çalışır. Bu metinler, güldürmenin yanında; düşündürülebilir, bireylerin davranışlarında olumlu değişiklikler oluşturabilir. Bireylerin hayat boyu sürdürebilecekleri kültür birikimlerine öncülük edebilir. Bireyleri, beceri kazanmalarında, ezbercilikten kurtarır, bireylerin öğrendiklerini kolaylıkla hayata geçirmelerine olanak sağlar.

Bayrak (2001: 112)'a göre de gülmece ürünleri salt kişiyi güldürmekle kalmaz, güldürürken kişiye birtakım dersler de verir, mesajlar da ulaştırır.

Her toplumun kendine özgü bir gülmece anlayışı bulunmaktadır. Çünkü gülmece, kişinin içinden doğduğu toplumun gelenek ve göreneklerine, kültürüne, toplumsal ve ekonomik koşullarına göre biçimlenmektedir. Bu koşullar toplumlarda aynı olamayacağı için, gülmece ulusal bir nitelik kazanmaktadır. Gülmece anlayışının her ulusta farklı olması, her ulusa özgü kültürel yazın türlerinin oluşmasıyla ortaya çıkmaktadır. Toplumlarda ve bireylerde aksayan, gülünç durumlar eğlendirici yazınsal metinlerle kolaylıkla verilebilir.

Bu çalışmayla çocukların dil gelişimlerine, okuma alışkanlıkları kazanmalarına, yaratıcı yazmalarına, kendilerini en iyi biçimde ifade etmelerine, Türkçe'yi ve anadili sevmelerine, kültürel özellikleri kavramalarına destek olabilecek eğlendirici yazınsal türlerin 2004-2005 Öğretim Programında ve ders kitaplarında daha etkin kullanılması, bu anlamda öğretmenlere ve öğrencilere kaynaklık edilmesi, yazınsal türlerin kaynak araştırması ve yeni programa uygulanabilirliği hedeflenmiştir.

1. 1. Problem Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı, 2004-2005 Öğretim yılından itibaren İlköğretim 1-5. sınıflarında yeni bir müfredat programı ortaya koymuştur. Bakanlık, bu müfredatın 1-5. sınıflarında, Türkçe dersi kapsamında, "Eğlenmek için hikâye, masal, fıkra vb. okur." ifadesini, öğrenme alanlarında bir kazanım olarak belirtmiştir. aneak eğlendirici yazınsal türlerden bilmece, fıkra, tekerleme vb. eğlendirici yazınsal ürünlerinin yeni program çerçevesinde çok fazla kullanılmadığı, öğrenme alanlarının bir kısmında hiç alınmadığı bir gerçektir; bu nedenle Türkçe eğitim ve öğretiminde eğlendirici yazınsal türlerin daha geniş bir biçimde işlendiği öğretim programının, öğrenci üzerinde nasıl bir etki yapacağı araştırmanın özünü oluşturacaktır.

Bu araştırmada, eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarında kullanımının Türkçe dersleri üzerinde ne denli etkili olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmada gülmece öyküleri, fıkralar, bilmece, tekerlemeler,... vb. eğlendirici yazınsal türler kullanılmıştır.

1. 2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bireylerin kendilerini oldukları gibi anlatabilme, olumlu-olumsuz, iyi-kötü, duygularını iletebilme, kendilerine ters gelen isteklere karşı koyabilme, karşısındakinden istekte bulunabilme gibi davranış özellikleri, iyi bir Türkçe eğitimiyle sağlanabilir.

Sosyal bir varlık olan insanın içinde yaşadığı toplumla kurduğu ilişki ve iletişim türü, onun kendisini algılayışını ve çevresiyle uyumlu bir bütünlük oluşturmasını doğrudan etkileyecektir. Çevresiyle iletişim kurarken, kendi duygu ve düşüncelerini diğerlerine iletebilen birey, yaşadığı çatışmaları ve iletişim sorunlarını en aza indirgeyerek daha az uyum sorunu yaşayacaktır.

Bireye verilecek doğru ve sağlıklı bir Türkçe öğretimi, bireyin diğer bireylerle ilişki kurabilmesini kolaylaştıracağı gibi bireyin daha sağlıklı bir ruhsal

yapıya ulaşmasını, kendisini ve çevresindekileri daha iyi anlayabileceği bir düşünce yapısına sahip olmasını da sağlayacaktır. İyi bir Türkçe eğitimi almış, anadilini en iyi ve en doğru biçimde öğrenebilen bireyler; iyi, doğru ve düzgün konuşabilen, yazabilen, okumaktan zevk alabilen, kendini iyi ifade edebilen bireyler olarak hayata başlayacaklardır.

Çocukluk yaşamın en hassas dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Temel davranış biçimlerinin, hassaslığın, model almanın en yoğun olduğu bu dönemde, bireyin çevresiyle daha sağlıklı bir etkileşim ve uyum içerisinde olması onun daha mutlu büyümesine olanak sağlayacaktır.

Bireyin böyle sağlıklı etkileşim kurmasında temel etken, kendini iyi tanıması, iyi ifade etmesi, karşısındaki kişilerle doğru ve iyi bir iletişim kurmasıyla birlikte; tüm bunları iyi bir eğitim modelinde yaşaması gerekmektedir. Türkçe eğitimi bu şekilde bir eğitim modeli olması açısından çok önemlidir.

Çocuk kendisine sunulan doğru bir Türkçe eğitimiyle hem kendini geliştirebilir, hem anadilini en iyi biçimde öğrenebilir, bunlarla birlikte tüm diğer derslere daha rahat ve kolay uyum sağlayabilir. Çünkü Türkçe dersi: anlama, anlatım, dinleme, sunum yapma, kendini ifade etme, düşüncelerini aktarma, doğru ve düzgün konuşma gibi birçok konuda bireyin kendini geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

Türkçe'nin özgür bir dil olarak yaşaması, varlığını sürdürebilmesi için, tek tek bireyler ve toplum olarak dil bilinci taşımak, bilinçli çabalar içinde olunmalıdır. Bireyler bu konuda gerekli duyarlılığa sahip olmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında Türkçe dersi ve dil bilinci oluşturabilmek için, vazgeçilmez bir eğitim ve öğretim aracı olarak ele alınacak yazınsal türler ve bu türlere uygun metinler; bireysel, ailevi ve toplumsal değişkenler çerçevesinde ele alınıp incelenmeli. çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesine olumlu katkıda bulunabilmelidir.

İyi bir edebiyat ürünü, çocuğa güzeli sevmeyi, dilini en iyi şekilde kullanmayı, hayal gücünü çalıştırmayı öğretirken, paylaşmanın zevkini ve yetişkinle birlikte olmanın sağlayacağı güveni de yaşatır (Oktay, 1994: 178).

Türkçe eğitimi ve öğretiminde kullanılan metinlerin seçimi çok önemlidir. Ülkemizde Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının içeriği ve de anadili eğitiminde kullanılan kitaplar incelendiğinde metinlerin çoğunun öykü, şiir, deneme vb. yazınsal nitelikli metinlerden seçildiği görülmektedir. Oysa İlköğretimin birinci kademesindeki çocukların dilsel gelişimleri göz önüne alındığında onlara sözlü anlatıma dayalı ürünler verilmesi çok önemlidir.

Türkmen (Tarihsiz: 263)'e göre her kültür, kendisini daha sonraki kuşaklara aktarmak ve zenginleşmek ister. Bu aktarma işini de yazılı veya sözlü kaynaklar sağlar.

Binbaşıoğlu (1994: 262-263)'na göre ders kitabı, eğitim amaçlarının gerçekleşmesine yardım etmelidir, öğretim programına uygun olmalıdır, iyi bir ders kitabı, "doğru" bilgi vermelidir, yalnızca bilgi vermekle kalmamalı, öğrenciyi kendi kendine etkin kılacak önlemleri almalı, bu yoldan onları yaratıcı etkinliklere götürmelidir.

Sever (2003: 12)'e göre ise çocuğun her gün çevresinde gördüğü yaşantıları, sıradan ve bilinen sözlerle yineleyen bir kitap, çocuk için önemsenen bir iletişim aracı olmaktan gittikçe uzaklaşır.

Türkçenin, anadilin öğretiminde tüm bunların yanı sıra kendi kültürel ürünlerimizden yararlanılması da son derece önemlidir. Yabancı ülkelerin anadili eğitimine yaklaşımlarına bakıldığında da anadili öğretimine büyük önem verdikleri ve anadili öğretiminde kendi kültürel ürünlerinden, kendi dünyalarını yansıtan ürünlerden yararlandıkları görülmektedir.

Z. Kıran ve A. Kıran (2001: 115)'a göre dil, sadece kuru bir kod değil, özel kullanımları, gelenekleri, duyarlılığı, şimdisi ve geçmişi ile ait olduğumuz topluluğun yaşamının ta kendisidir.

Balığın okyanusta yaşadığı gibi biz insanlar da kültür okyanusu içinde yaşarız. Bu kültür okyanusunda birçok inançlar, varsayımlar, felsefî mesajlar bize zaman içinde, biz farkına varmadan verilir, öğretilir (Cüceloğlu, 1999: 140).

Bir dili öğrenmek, o dille anlatmak istediklerimizi tam ve doğru olarak anlatmak, anlatılanları tam anlamıyla, doğru bir biçimde anlamak demektir. Bunu yapabilmek için, dille ilgili birtakım edimsel bilgilere gereksinim duyulmaktadır. Eğer dil öğretimi, kültürel dünyaya özgü metinlere dayalı olarak gerçekleştirilebilirse edimsel bilgiler kalıcı ve geçerli olacaktır. Bu durum dili kullanma, dili anlama, dili sevme gücünü artıracaktır. Bu nedenle de anadili öğretiminde seçilecek metinlerin kültür dünyamızdan, bizim içimizden, yaşadıklarımızdan seçilmesinin büyük bir önemi bulunmaktadır. Dil ediniminde kültürel dünyamızı içine alan yapıtlardan yararlanılması çok önemlidir.

Dil, kültürün temel ögesidir ve insanları birbirine yaklaştıran en güçlü araçtır. Türkçemizin bütün güzelliklerini ve inceliklerini yansıtan, kültürümüzün bir parçası olan, Türkçe'nin en içten, en güzel kullanımıyla oluşturulan, dil öğretiminde önemli bir yeri olan bu ürünler çocuklarımızla buluşturulmalıdır.

Araştırmada eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe eğitiminde nasıl kullanılabilceği düşünülmüştür. Çünkü okullarımızda Türkçe öğretimi için yazılan ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarına bakıldığında kültürümüzün bir parçası olan, dilimizi en iyi biçimde kavramamızı, öğrenmemizi sağlayan eğlendirici yazınsal türlere yönelik çalışmaların sayıca çok az olduğu görülmektedir. Oysa Türkçe'nin gücünü, inceliklerini, güzelliklerini yansıtan önemli eğlendirici yazınsal türlerimiz bulunmaktadır.

Çocukların Türkçe dersinde yaşadıkları eksiklik ya da yetersizlikler, düzenlenen Türkçe programlarının önemini, Türkçe dersinde verilen metinlerin değerini ve eğlendirici yazınsal türlerin kullanılacak eğitim süreçlerine katılması gerekliliğinin anlaşılması açılarından önemli görülmektedir. Araştırma bu açıdan önem kazanmaktadır.

Çeşitli yazınsal türleri okuyarak yazınsal bir deneyim kazanmaya açık olan çocuklara Türkçe öğretimi kapsamında gereken yapılmalıdır. Onların, yazınsal metinlerle elde ettikleri insanı, çevreyi ve yaşamın her alanını tanımaya dönük deneyimlerinin gittikçe çeşitlenmesi gerekmektedir. Bu çeşitlilik önce düzenlenecek programlarda daha sonra eğitim araç-gereçlerinde, okuma ve Türkçe ders kitaplarında kendini gösterebilmelidir. Bunun için de yazınsal türlerin en özgün, çocuklara en yararlı olabilecek ürünlerine gereksinim vardır. Bu gereksinimi karşılayabilecek her türlü eğitim-öğretim donanımlarının sağlanması gerekmektedir. Eğitim-öğretim donanımları, yeni programa uygun, çağdaş, öğrenci merkezli yaklaşımı destekleyici, çoklu zekâ kuramına uygun, çocuğun gelişim süreçlerini en iyi biçimde etkileyen bir biçimde düzenlenmelidir.

Bu çalışmada, 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretimi ve eğlendirici yazınsal türlerle ilgili genel eğitim iletileriyle birlikte *eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe eğitimi ve öğretiminde etkin kullanımı* konularında bilgi verilecektir.

Bu araştırmanın amacı; eğlendirici yazınsal türlerin üzerinde durarak Türkçe'nin anlatım olanaklarını ve inceliklerini ortaya koyup okullarımızda okutulan Türkçe derslerinde eğlendirici yazınsal türlerin daha çok ve daha etkili kullanılması gerekliliğine, ayrıca eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımların, programda verilen temalar içerisindeki kullanımına dikkat çekmektir. Bireyin zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı olarak yetişmesi, sorumluluk anlayışı kazanması, güzele ve doğruya yönelmesi, toplumsal yaşama hazırlanması ve çağdaş dünyaya ayak uydurabilmesi konularında Türkçe dersi kapsamında ele alınacak konuların özenle seçilmesinin önemini vurgulamaktır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

2004-2005 Türkçe Öğretim Programında *eğlenmek için fikir, tekerleme, masal vb. okur* biçiminde oluşturulan kazanımın zenginleştirilmesi ve daha etkili kullanılması için, Türkçe Öğretim Programında yer alan temalar esas alınmak koşuluyla eğlendirici yazınsal tür kaynakların incelendiği ve bu kaynakların Türkçe öğretimi açısından değerlendirildiği bu çalışma:

- 2004-2005 Türkçe ders programındaki kazanımlar içinden yöntem olarak seçilen eğlendirici yazınsal türlerin genel eğitim ve Türkçe eğitimi açılarından araştırılmasıyla yani sadece eğlendirmeye yönelik kazanımlarla,
- İlköğretimin birinci kademesi Türkçe ders programının, program geliştirme açısından değerlendirilmesiyle,
- Ulaşılabilen İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe ders kitapları, çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarının araştırılması, incelenmesiyle,
- Temalara uygun olarak belirlenen eğlendirici yazınsal türlerin genel eğitim içeriğine ve Türkçe eğitimine uygun bir biçimde seçilmesiyle,
- Temalarla bağdaşmayan, eğlendirici nitelik taşımayan ve eğitim açısından yetersiz görülen yazınsal türlerin alınmamasıyla sınırlandırılmıştır.

Çalışmada, eğitim-öğretim öğeleri taşıyan, çocukların seviyelerine, yorumlama ve düşüncelerine fırsat verebilecek eğlendirici yazınsal türlerden yararlanılmıştır.

Türkçe eğitiminde yer alan dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerileri bir bütün olarak ele alınmış ve eğlendirici yazınsal türlerin bu alanlardaki etkili kullanımı değerlendirilmiştir.

1. 4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma; yenilenen, değiştirilen, öğrenci merkezli öğretimi hedefleyen, okullarımızda tam anlamıyla 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlayan 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı kapsamında hazırlanmıştır.

Araştırmada 2004-2005 Türkçe programında yer alan kazanımların neler olduğu saptanmış ve yöntem olarak eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımlar belirlenmiştir. Mevcut program çerçevesinde, ilköğretim 1-5. sınıflarda okutulan ders kitaplarında, belirlenen eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların ne şekilde verildiği saptanmıştır.

Bir öğretim yöntemi üzerine değil de metinler üzerine çalışıldığı için, okullarda uygulama yapılmadan; öncelikle belirlenen konuyla ilgili kaynak taraması yapılarak ve kaynaklardan edinilen bilgiler, belirlenen sınırlama içinde değerlendirilerek açıklama, betimleme, karşılaştırmaya dayalı bir yöntemle hazırlanmaya çalışılmıştır. Bununla beraber eğlendirici yazınsal türlerle ilgili Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek temalara uygun metinlerden örnekler verilmiştir.

Çalışmada, Türkçe programında yer alan eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların 1-5. sınıf Türkçe ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarında, alınıp alınmadığı, alındıysa hangi temada, ne şekilde verildiği konusunda bilgi verilmiş ve bu bilgiler tablolara aktarılarak tablolardaki sonuçlar yorumlama, karşılaştırma yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde; ailelere, öğretmenlere ve programcılara, yapılan araştırma çerçevesinde çeşitli kaynaklardan yararlanılarak önerilerde bulunulmuştur.

II. BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bir sürecin başarıya ulaşabilmesi, izlenen eğitim yaklaşımlarının ve uygulamalarının plânlı, programlı yürütülmesiyle gerçekleşebilir. Plânlı bir eğitim, program geliştirme süreçlerine göre düzenlenmiş sistemli bir işleyişi gerektirmektedir.

Eğitim programlarının geliştirilmesi, bu süreci etkileyen tüm öğelerin düzenlenmesini; öğretim programlarının geliştirilmesi, öğrenen-öğreten etkileşimini ve bu etkileşimle ilgili tüm unsurların ayarlanmasını ifade etmektedir. Söz konusu bu durum öğrenme-öğretme süreciyle gerçekleşmektedir.

Okullardaki öğrenme-öğretme süreçlerinin, “ bir yandan uygulanmakta olan eğitim programlarının sağlam ve işe yarar olmasına, öte yandan da bu programın öğrencilerin tüm gereksinimlerini karşılayacak etkililikte bir öğretim hizmetiyle uygulanmasına bağlıdır” (Özçelik, 1981: 269).

Eğitim programları sistemli bir süreç sonunda ortaya çıkmaktadır. Bu sistemli süreç program geliştirme sürecidir ve program geliştirmeye, eğitim programının içerik, öğrenme-öğretme süreci, kazanımlar, hedef, değerlendirme gibi öğeleri bir bütün olarak incelenmektedir.

Program geliştirme ve öğrenme, öğretme yaklaşımlarında hızlı bir değişme, gelişme ve yenilenme söz konusudur. Bilginin yöntem sorunu olarak tartışılmaya başlandığı bu dönemde öğretme etkinlikleri öğrenene yönelmiş, yaratıcılık, sorun çözme, düşünme vb. becerilerin ön plâna çıkarıldığı yaşantısal anlamdaki öğrenme etkinlikleri önem kazanmıştır. Bireylere, gelişimsel ihtiyaçlarına en uygun öğrenme yaşantılarının sağlandığı, bireylerin doğal ve sosyal kavramlarını geliştirmeye yönelik çalışmaların yapıldığı öğretimin çok önemli olduğu anlaşılmıştır.

Yenilenen Türkçe öğretim programında eğlendirici yazınsal türlerin öğrenme-öğretme sürecine katılması, bu türdeki metinlerin programda verilen temalarla örtüşecek biçimde düzenlenmesi; öğrencilere daha kolay anlayabilecekleri, gelişimsel ihtiyaçlarına en uygun öğrenme yaşantılarını sağlayabilecekleri, zevk alarak öğrenebilecekleri bir ortam hazırlayacaktır.

Bu bölümde, öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını, isteklerini karşılayabilecek nitelikte bir Türkçe öğretiminin sağlanabilmesi için, çocuklar açısından çok önemli olduğu düşünülen ve yeni programda da kazanım olarak alınan eğlendirici yazınsal türlerin kullanımı, özellikleri, örnekleri, eğitim ve öğretim açısından önemi, çocuk edebiyatındaki kullanımı ile ilgili yayın ve araştırmalara yer verilmektedir.

2. 1. Eğlendirici Yazınsal Türler

Çocuk, geçirdiği ve geçireceği tüm öğrenme yaşantılarının içinde öğrenme özelliklerini belli edebilir. Çocuğun tüm öğrenim alanlarındaki öğrenme biçimleri neyi gerektiriyorsa öğrenme yaşantıları da ona göre biçimlenecek ve çocuğun davranışlarında ona göre bir değişme, yenilenme ve gelişme olacaktır. Çocuğun kendisini hazır hissetmediği ve onun gelişimsel özellikleriyle örtüşmeyen davranışların yaşantıya geçirilmesi, ondan başarı beklenmesi mümkün değildir. İstek, ilgi ve tutuma aykırı, güdülemeden yoksun, çocuğun dünyasına eğilemeyen öğrenmelerin sağlıklı olmayacağı bilinmelidir.

Sever (2003: 26)'e göre çocuklara, yazınsal metinlerle kurdukları iletişimin ilk evresinde, daha çok ilgi ve beğenilerine yanıt veren; resim, dil, kitap sevgisi kazandıran, konuşma ve dinleme isteği uyandıran, eğlendirici, bellekte kalıcı özelliği olan kısa metinlerle seslenilmelidir. Çocukta, bilmece, tekerleme söyleme, şiir okuma, masal, öykü, fıkra dinleme ve anlatma isteği uyandırıldıktan sonra, çocuğun dil ve anlam evrelerine uygun olarak yazınsal türlerin en nitelikli olanlarıyla buluşması sağlanmalıdır. Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin ve eğitimeilerin bu sorumluluğu yerine getirmesi, çocuğun bütün gelişimini, dolayısıyla da okul çağındaki öğrenmelerini etkileyecek bir sürecin oluşumuna da katkı sağlar.

Etkili bir yazınsal tür: öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun, gelişim ihtiyaçlarını cevaplayıcı olmalıdır. Başlığı ve bütünsel görüntüsü dikkat toplayıcı, kurallı ve arı bir dille yazılmış, güdüleyici ve yönlendirici bir anlatıma sahip olmalıdır.

İyi bir yazınsal tür: okuma zevki vermeli, yaratıcı ve orijinal olmalı, çocuğun yaşantılarını uzun süre etkileyebilmeli, dikkat toplayıcı olmalı, kavrama becerilerini geliştirici ve düşündürmeye yönlendirici olmalıdır.

Yazınsal türler, çocuğu dille ilgili sanatsal becerilere yönlendirmeli, dilin bütün temel becerilerini birlikte geliştirir etkinlikleri düzenlemeye uygun olmalı, evrensel edebi tür ve özelliklere sahip, aynı zamanda ulusal ihtiyaçlardan doğan örnekleri taşıyabilmelidir.

Eğitim ve öğretimin amacı öğrenmeyi yararlı, işlevsel bir süreç hâline getirerek çocuğun kendine güvenini sağlamak ve öğrenciye daha fazla öğrenmeye yeteneği olduğunu kanıtlamak olmalıdır. Etkin ve sağlıklı bir öğrenme ancak bu koşullar altında olabilir.

Yazınsal türler, Türkçe öğretimi çalışmalarında öğrenmeyi olumlu bir süreç hâline getirebilecek önemli bir araçtır. Çocuğun hazır bulunuşluk özelliğini en iyi biçimde destekleyebilecek, öğrenme yaşantılarını en iyi biçimde düzenleyebilecek özelliklere sahiptir. Çocuğun dilsel gelişiminden, kültürel özelliklerine kadar her tür bilgiyi severek, isteyerek ve özümseyerek anlayabileceği yazınsal türler, çocukların dünyasına eğilerek etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesini sağlayabilir.

Özdemir (1981a: 7-8)'e göre, yazınsal türlerin ana ereği, insanoğlunun düşünce ve duygusunu biçimlendiren, doğal dili gereç olarak kullanan türlerin tümünü nirengi noktalarıyla tanıtmaktır. Düşüncenin, düş gücünün, gerçeğin toprağında üretilen ürünlerin arasında okuyucuları dolaştırmak, bunları belirleyici özellikleri ve öğeleriyle tanımlarını sağlamaktır.

Konar (2005: 208)'a göre, edebî ürünler, insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlılığıyla kavramamıza; yaşamımıza yeni anlamlar katmamıza ve estetik değerlerimizi geliştirmemize yardımcı olurlar.

Edebiyat ürünleri, çocuğun hayal dünyasını zenginleştirir. Çocuğa yeni yaşantılar sunar. Çocuğun geçmişine ışık tutar ve geleceğe farklı açılardan bakmasını, dille bütünleşmesini sağlar.

Akbayır ve Şahin (2005: 190)'e göre, çocuğun kendisini anlatabilmesi, temel yaşamsal öğelerden biridir. Bu anlatım, doğru, güzel ve etkileyici olmalıdır. Dolayısıyla, çocuğun dili kullanma düzeyi çok önemlidir. Dilin en mükemmel kullanıldığı metinler de yazınsal yapıtlar olduğuna göre, çocuk için edebiyat gereksinmesi ömür boyu sürecektir.

Edebiyat ürünlerinden eğlendirici nitelik taşıyan fıkra, bilmece, tekerleme, karikatür, eğlendirici öykü ve masalların Türkçe öğretimi açısından önemi incelendiğinde, bu nitelikteki metinlerin çocukların iç dünyasına daha rahat girebildiği görülmüştür. Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını kolayca keşfedebilen, çocukların düş gücünü besleyen, yaşamına kolaylıkla yeni anlamlar yüklemesini sağlayan eğlendirici yazınsal türler, Türkçe öğretiminin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır.

Çocukların, küçük yaşlarda manileri, bilmeceleri, sayışmaları, tekerlemeleri söylemeleri, bu türdeki eğlenceli metinlerle iç içe olmaları, onlar için renkli, farklı ve daha kolay öğrenebilecekleri bilgilerin dünyasını aralamaya başlar. Bu dünyada, Türkçe'nin sınırsız anlatım inceliği, yaratıcı gücü; bireylerin düşünme, paylaşma ve yaratma çabası saklıdır. Türkçe eğitimi ve öğretimi çalışmalarının çocuklar açısından en faydalı biçimde yürütülmesi, doğru, anlaşılır ve kalıcı öğrenmelerin kapılarını açacaktır.

Eğlenmek, gülmek çocukların doğasında olan ve gerçekten rahatlamayı sağlayan ihtiyaçlardır. Çocuk; severek, isteyerek, eğlenerek ve yaşayarak

öğrendiklerini kolay kolay unutmaz. Eğlendirici yazınsal türler, böyle bir öğrenmeye aracı olabilir. Eğlendirici yazınsal türlerle yapılan Türkçe etkinlikleri, öğrencinin, bilginin geniş çerçevesinde bir yerlere ulaşma çabası göstermesinde rol oynayarak öğrencinin öğrenmeye büyük bir özveriyle yaklaşmasını sağlayabilir.

2. 1. 1. Tekerlemeler

Eğlendirici yazınsal türlerden tekerlemelerin Türkçe öğretiminde kullanılması ve çocuklara dilimizi sevdirmek açısından önemli bir yeri bulunmaktadır. “Çocuk ruhunun, zihninin hür ve serbest oluşu tekerlemelerin daha çok çocukların dünyasında yer almasına olanak tanımıştır” (Yardımcı, 2002a: 76).

Tekerlemeler, çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Çünkü tekerlemeyi söyleyen kişi, onu doğru ve yanlışsız söylemek zorundadır. Çocuk anlamsız ve söylemesi zor cümlelerden oluşan tekerlemeleri söylerken büyük gayret gösterir. Çocuğun bu gayreti, onun günlük hayatında da doğru ve güzel konuşmasına yardımcı olacaktır.

Eğlendirici yazınsal türlerden tekerlemeler çocukların; dilsel gelişimlerinde, doğru ve düzgün konuşmalarında, müzik zevklerinin oluşmasında, yetişkinlik dönemlerinde yaratıcı ve üretken bir kişiliğe sahip olmalarında, sayı kavramı gelişimlerinde, organlarını tanımalarında, çeşitli genel kültür konularına daha kolay adapte olmalarında, zaman kavramını oluşturmalarında, uzunluk ölçüsü kavramını pekiştirmelerinde, eğlenceli olarak öğrenmelerinde önemli işlevlere sahiptir.

Bu kadar önemli işlevleri bulunan tekerlemeler hakkında araştırmacılar ve dilbilimciler görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

Aydın (1998: 9)'a göre tekerlemeler, genelde büyük bir eğitim aracıdır. Özellikle çocukların, anadillerini geliştirir. Onlara konuşma rahatlığı ve erkinliği kazandırır. Tekerlemeler; her düzeydeki çocukta devinim, uyum ve neşe sağlar. Okullardaki müzik, Türkçe, resim, beden eğitimi ve hayat bilgisi dersleriyle

dramatizasyon çalışmalarında tekerlemelere büyük ölçüde yer verilmelidir. Bir yönüyle tekerlemelerin, ulusal sanatın bile çıkış noktalarına katkılar sağladığı söylenebilir.

Tekerlemelerin çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak her dönemde kullanılması, Türkçe eğitimi ve öğretiminde tekerlemelerden yararlanılması çok önemlidir. Tekerlemeler çocuğun rahat ve doğru bir iletişim kurmasında, duygu ve düşüncelerini çekinmeden karşısındakine aktarmasında önemli rol oynamaktadır.

Dürder (1998: 69)'e göre, sınıf içi ve sınıf dışı dil çalışmalarında, birinci derecede rol oynayan tekerlemeler, dramatizasyonda, teatral okumanın en önemli ögesi ve yardımcısıdır.

Tekerlemeler, çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Tekerleme söyleyen kişi, onu hatasız söylemek zorundadır. Bu da, çocukların topluluk karşısında heyecanlanmadan konuşmalarına yardımcı olmaktadır.

Yardımcı (1999: 278) tekerlemelerin ses ve sözcük benzerliğinden yararlanılarak oluşturulan, yarı anlamsız hoş söyleyişli cümlecikler ya da sözcükler olarak küçük yaştan itibaren çocukların hayatına giren anonim halk şiirleri ürünleri olduğunu, tekerlemelerin ahenkli oldukları için çocukların manzum eserlere karşı ilgi duymalarında önemli rol oynadığını belirtir.

Özkırımlı (1985: 1114)'ya göre tekerleme; ölçü uyak, ses taklidi, yinleme ve ikilemeden yararlanılarak oluşturulan söz dizeleridir. Tekerleme, birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya yığıp, mantık dışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır.

Bayram (2005: 115)'a göre, çocuklara hitap eden halk edebiyatı ürünleri arasında tekerlemelerin önemli bir yeri vardır. Özellikle çocukların sözlü anlatım becerilerinin geliştirilmesi amacıyla, tekerlemelerle oldukça yararlı alıştırılmalar

yapılabilir. Çünkü tekerlemeler, çocukların telaffuz yeteneklerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadırlar.

Tekerlemeler, çocuğu eğitmek ve çocuğun severek öğrenmesini sağlamak için düşünceyi, yaratıcılığı içinde barındırmakta ve çocukların yaratıcılık yeteneklerini ilk açığa vurduran yapıtlar olarak görülmektedir. Tekerlemeler, bütün bunların yanı sıra çocuğun müzik gelişimine, dil gelişimine, sosyal ve duygusal gelişimine, bellek ve anımsama gelişimine büyük ölçüde yardımcı olmaktadır.

Özdemir (2005: 163)'e göre kendine özgü biçim, anlatım ve içerik özelliklerine sahip bağımsız bir halk edebiyatı türü olan tekerleme, aynı zamanda masal, türkü, aşık şiir, oyun, hikaye, Karagöz ve Orta Oyunu gibi farklı türlerin içinde yer alabilir.

Tekerlemelerde bulunan karmaşık düşünceler, beklenmedik hayâl oyunları, basit ve ilkel söyleyiş biçimleri, mantık dışı oluşan uyaklı ses oyunları nedeniyle çocuk oyunları ve masalarda tekerleme söylemeye sıkça başvurulur.

Tekerlemelerin kendine özgü bir söyleyişi bulunmaktadır. Çoğunlukla çocukların kendi zihinlerinden esinlenen tekerlemeler, çocuk dünyasının izlerini taşımaktadır. Tekerlemelerin içerisindeki tekrarlar, kolay öğrenmeyi sağlamaktadır ve bu tekrarlar çocuklar için doğal ve anlamlı ana dili alıştırmaları olmaktadır. Tekerlemeler, çocuklar için neşe ve hareketin önemli bir aracı olmaktadır. Tekerlemeler, tekrarlarıyla cümleleri bütün açıdan görmeyi de sağlayacaktır. Zihinsel açıdan çocuğun kendini geliştirmesinde de rol oynayacaktır. Özellikle küçük yaşlardan itibaren tekerlemeleri söyleyerek büyüyen çocukların dil gelişimlerinin daha hızlı olacağı, daha hızlı okuma yapacağı bilinmektedir.

Görüldüğü gibi tekerlemelerin birbirinden önemli ve birbirini tamamlayan özellikleri bulunmaktadır. Tekerlemeler, bu özellikleriyle Türkçe ve dil öğretiminin önemli bir parçası durumundadır.

2. 1. 2. Bilmeceler

Özellikle eski yıllarda çok yaygın bir halk eğlencesi olarak görülen, insanlar arasında iletişim işlevini asırlar boyunca sürdüren diğer eğlendirici türler gibi bilmeceler de günümüzde eğitim ve öğretimin en önemli parçasıdır.

TDK (1998: 298)'nın Türkçe Sözlük'üne göre bilmece, bir şeyin adını anmadan, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı, dinleyene veya okuyana bırakan bir oyun olarak ifade edilebilir.

Bilmeceler, genellikle ölçülü, uyaklı, özlü, bilgi ve zekâya dayalı, şiire özgü, tekerlemeleri anımsatan, atasözlerini çağrıştıran, simgeli, ilginç ve yaratıcılığı ön plana çıkaran, düşündüren özellikler taşımaktadır. Bilmeceler, bu yönüyle çocuğun zihinsel, ruhsal ve sosyal açıdan kendini geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

Köktürk (2005: 126)'e göre bilmeceler, çoğu manzum olan şiirsel ifadelerdir. Cevap, bilerek gizlenmek istediği soru oluşturmada söz sanatlarına başvurulur. Bilmeceler bu özellikleriyle eşyanın, nesnelerin canlandığı, konuşturulduğu; içinde sırlar taşıyan bir şiir cenneti, bir bilgi yarışması, eğlendirici ve öğretici bir oyundur.

Sever (2003: 140)'e göre çocuklar doğası gereği, oynamak, hep yeni şeyler tanımak ve bulmak ister. Bilmecelerdeki saklı anlamı yanıtlama girişimi onların bu gereksinimlerini karşılar. Sözcüklerin ardındaki gizi bulmak, çözmek onları mutlu eder. Bilinmezi bilinir kılmak çocuk için bir sevinç kaynağıdır. Bilmecelerde, çarpıcı benzetmeler ve ilginç buluşlar dikkat çekmektedir. Bilmeceler, dilimizin tasarlamaya yatkın anlatım özelliğini, dil ve düşünce arasındaki güçlü ilişkiyi, Türkçe sözcüklerin çokanlamlılığını yansıtan dilsel örneklerdir.

Bilmeceler önemli kültür ürünleridir. Binlerce yıllık kültür birikimlerinin izlerini taşırlar: halkın günlük yaşayışını, dünya görüşünü, üretim etkinliklerini ve inançlarını yansıtır.

Eğlendirici, düşündürücü ve eğitici nitelikleri hiçbir zaman eksik olmayan bilmecelerin tarihi insanlığın tarihi kadar eskidir. Bilmecelerin dünyası çok canlı, çok renkli bir dünyadır. Onları ancak yaşayanlar, çözenler anlayabilir, sevebilir.

Köktürk (2005: 120)'e göre, dünya edebiyatı ve folklorun önemli bir türü olan bilmeceler, insanların ilk ortaya koyduğu sözlü ürünlerden biridir. Her ne kadar başlangıçta biri tarafından üretilmiş olsa da anonim karakter taşırlar. İnsanlar tarihen takip edemediğimiz zamanlarda bilmeceler uydurmuş; herkes tarafından beğenilen bu ürünler dilden dile, nesilden nesile geçerek halka mal olmuştur.

Televizyon, bilgisayar, değişik elektronik eşyalar ve farklı birtakım yenilikler gelişimin önemli bir göstergesidir fakat bu gelişmişlik gelecek kuşakların kültürlerinden yoksun bir şekilde yetişmelerine neden olmaktadır.

Türk kültüründe ayrı bir yeri ve önemi olan, büyük bir çoğunluğu Türk kültür ve topluluklarının yaşayış ve kültürel hareketliliklerinden derlenen, bazısı da çevre kültürlerin etkisiyle dilimize kazandırılan bilmeceler, çocukluk çağının vazgeçilmez öğelerinden olup tüm gelişmelere rağmen, önemini kaybetmemelidir. Çünkü birçok önemli işlevleri bulunan bilmecelerin eğitimsel açıdan çocukların nesneleri kavramaları, algılamaları ve onları tanımaları, kelime hazinelerini artırmaları ve zihinsel beceri kazanmaları açısından ayrıcalıklı bir önemi vardır.

Kanyılmaz (1987: 174) hafıza, hayâl gücü ve muhakeme melekelerinin tümünü çalıştıran ve bu işi hazzın doruğuna ulaştırarak zevkli bir oyun heyecanı içinde gerçekleştiren başka bir yöntem bulmak mümkün müdür? sorusuyla bilmecelerin eğitim ve öğretim çalışmalarında kullanılabilecek iyi bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

Okul öncesi ve ilköğretimin ilk sınıflarında çeşitli dil etkinlikleri yapılabilir. Bu etkinlikler kapsamında, sınıf ortamında yöntem olarak bilinen bilmeceler sorulacağı gibi, öğrenciler kümeler halinde bilmece geliştirme çalışmaları da yaparak

birbirlerine bilmece sorabilirler. Böylece karşılıklı bir etkileşim ve iletişim de sağlanmış olur.

Bilmeceler; ölçülü, uyaklı söyleyiş güzelliklerinden başka, sözlerin arkasına gizlenmiş bilinmeyeni sezinetmek için bir oyun heyecanı içinde verilen zihinsel çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Verdiği sevinç ve kendine güven duygusu gibi bir çok psikolojik olayın ve heyecanın iç içe yaşandığı bilmeceli oyunların çocuğun düş ve hayâl gücünü geliştirdiği bilinmektedir.

Bilmecelerin zamanı değerlendirme, somut ve soyut birçok kavramlarla kelime hazinesini güçlendirme, bilgi gösterisi gibi birçok sorumluluğu bulunmaktadır.

Güleryüz (2003: 253)'e göre, çocuk edebiyatında bilmeceler, çocukların sözcük dağarcığını ve hayâl gücünü geliştirmede, cisimlerin adını vermeden özelliklerini söyleyerek o cismin betimlemesini yapmada yaratıcı dil etkinlikleri olarak alınabilir.

Bilmeceler, kaynaklandıkları ya da söylendikleri yörenin yerel söyleyiş özelliklerini aynen yansıtılmalarının yanında, dil çalışmaları için, Türkçe'nin anlatım inceliklerini yansıtmak için önemli kaynaklardır.

Çocukların zekâ gelişimine yardımcı olduğu bilinen, çocukları dikkatli olmaya yönelten, dil çalışmalarında önemli bir kaynak olarak görev alan ve aynı zamanda eğlenme konusu olan bilmecelerimizin eğitici ve sosyal rollerinin yanında başka birçok önemli işlevi bulunmaktadır.

Kemal (2004: 5)'e göre bilmeceler, insanlarımızın zengin hayâl dünyasını harekete geçirir ve onlara yeni anlam ufukları açar. Kıvrak zekâların kavramlarla buluşmasını dertleşmesini sağlar.

Tezel (2000: VI)'e göre edebî folklorumuz içinde özel bir yeri olan bilmeceler, bir zekâ ve muhakeme usulü oldukları kadar, teşbih ve tasvir sanatları bakımından eşsizdir, mensur ve manzum şiirin pek canlı örneklerini de ihtiva etmektedir.

Koz (1990: 5)'a göre, halk kültürümüzün kısa birer şiir ya da cümleden oluşan söz zenginlikleri arasında bilmecelerin tartışılmaz ölçüde önemli bir yeri vardır.

Bilmeceler, eğitim-öğretim çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Bilmeceler, çocukları düşünmeye yöneltir. Çocukların hem eğlenmelerini, hem de bilmedikleri sözcük ve kavramları öğrenmelerini sağlar. Nesnelerin özelliklerinin çocuk zihninde pekişmesine yardımcı olur.

Sever (2003: 139-140)'e göre, çocuklar için sözcüklerle üretilmiş bir oyun aracı olan bilmeceler, onlara, düş ve düşünce gücüne seslenen kurmaca bir dünya sunar. Bilmeceler, şiirsel bir anlatımla, çocukları dille kurgulanmış bir zeka oyununa davet eder. Onları, tüm bildiklerini sınamaya, olaylar ve olgular ile kavramlar arasında anlamsal ilişki kurmaya yöneltir.

Bilmeceler toplum bireylerinin meraklarını giderme yanında hoşça vakit geçirmelerini de sağlayan eğlenceli eğitim araçlarıdır. Çocukların düşünme yeteneklerini geliştirmelerine de yardımcı olur.

Tezel (2000: VI)'e göre bilmeceler, insan organlarından, çevremizdeki eşyalardan, hayvanlardan, yiyecek ve içeceklerimizden, tabiat olaylarından, dinî inanışlara çeşitli maddî varlıklara ve sosyal olaylara kadar oldukça geniş bir manzara göstermektedir. Bütün bunların yanında, Milletimizin hayat ve kâinat hakkındaki telâkkilerini, dinî inanışlara, olaylara, bitkilere, hayvanlara ve eşyalara ilişkin görüş ve duyularını aksettiren bilmeceler, halk psikolojisini tespit noktasından da başvurulacak önemli kaynaklardır.

Uzun yıllar iki veya daha çok sayıdaki kişi arasında hem eğlenme hem de bir tür eğitime aracı olarak kullanılan bilmeceler Türkçe öğretim programı çerçevesinde, temalarla örtüşecek biçimde Türkçe kitaplarında kullanılması gerekmektedir. Çünkü, bilmecelerin çocuğun bellek ve zekâ eğitimlerini sağlama, sosyal gelişimine yardımcı olma, iletişim kurmalarında, hoş zaman geçirmelerinde önemli bir konuma sahip olduğu görülmüştür.

2. 1. 3. Fıkralar

Türk dilinin konuşulduğu geniş bir coğrafyada oluşan ve binlerce yıldan beri sözlü gelenekte yaşayan, XI. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklarda rastlanan eğlendirici yazınsal türlerden biri de fıkralardır.

Fıkralar eğlendirici yazınsal türler arasında en yaygın olarak görülenidir. Türkçemizin kültürel özelliklerini en iyi biçimde yansıtabilecek, eğitimsel işlevleriyle dikkati çeken fıkralar için şu tanımlar yapılmaktadır:

TDK (1998: 778)'nın Türkçe Sözlük'üne göre fıkra (Ar.), kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü öykü; gazete veya dergilerin belli sütunlarda gündelik konuları bir görüş ve düşünceye bağlayarak yorumlayan ciddi yazılar olarak açıklanabilir.

Yardımcı (2004: 305)'ya göre fıkra, genellikle gerçek olaylardan hareketle ders almayı amaçlayan, temelinde az-çok nükte, mizah, yergi, eleştiri unsuru bulunan ve sözlü gelenekte yaşayan kısa hikâyelerdir. Hoş vakit geçirmek, gülüp eğlenmek ya da "taşı gediğine koymak" amacıyla söylenir.

Elçin (1993: 566)'e göre fıkra, umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle hisse kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkit ve hiciv ögesi bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyelerdir.

Güney (1987: 167)'e göre fıkra, olayları mizahın süzgecinden geçirerek bir çift sözün çerçevesi içinde ifade etme sanatıdır.

Yıldırım (1976: 3)'a göre fıkra, hikâye çekirdeğini hayattan alınmış bir vak'a veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, beşeri kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, ziddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları, sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın, müstakil şekillerinden ibaret yaygın epik-dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir.

Güleryüz (2003: 255)'e göre fıkra, genellikle üç anlamda kullanılmaktadır. İnce anlamlı, güldürücü, düşündürücü öyküler; imzalı, belli konuyu işleyen, düşünce yazıları ve diğeri de yasa maddelerinin kendi içinde bölümlere ayrılmış her biri. Çocuk edebiyatında fıkralar, özlü anlatımlarda, düşüncelerine destek vermek, bazı eleştirilere dolaylı yanıt vermek, gerilimli, stresli anları yumuşatmak, yaşama espri katmak ve yaşamı zenginleştirmek için başvurulacak halk edebiyatı türüdür.

Fıkra, anlatım inceliklerini hayattan alan bir olay veya düşünceye dayanır. Bu kısa ve yoğun anlatımlı tür, insan kusurları ile günlük hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç olayları, farklılıkları, karşıtlıkları, kuralları ince bir mizah, akılcı bir alayla anlatan, çoğunlukla düz yazı biçiminde bir yapıya sahiptir.

Güldüren, güldürürken düşündüren, mizah yükünü en kolay taşıyabilen, en çabuk yayabilen, eğlendirici yazınsal türlerden biri olan yaratıcı zekâ ürünü fıkraların Türkçe öğretimi çalışmalarında kullanılması, Türkçe derslerinde işlenmesi çok önemlidir.

Manilerimiz, türkülerimiz gibi halkımızın öz benliğinden çıkan sözlü ve anonim ürünlerimizden olan fıkralar aracılığıyla düşünceler, görüşler korkusuz bir biçimde yansıtılabilir.

Fıkralar, gerçek yaşamdan esinlenerek sözlü geleneğe dayalı olarak ağızdan ağza aktarılarak yayılır. Fıkralar diğer yazınsal türlere göre daha kısadır, olayları eğlendirici yönleriyle ele alır ve fıkraların eğitici, mesaj verici özelliklerinin yanında daha birçok işleviyle dikkat çekmektedir.

Yardımcı (2004: 310)'ya göre fıkralar, kusur düzeltici, eğitici, öğretici yanları çok olup halkı güldüre güldüre düşündürür. Fıkraların dili açık, sade ve anlaşılabilir bir dildir.

Bayram (2005: 118)'a göre fıkralar, çocukların mizah yeteneklerinin ve zekâlarının gelişimiyle yakından ilgilidir. 8-9 yaşlarından sonra çocukların ilgilerini çekebilecek türlerdendir. Çünkü fıkralardaki espriyi yakalayabilmek ve özlerindeki mesajı algılayabilmek için, belirli bir bilgiye ve birikime ihtiyaç vardır.

Fıkra, eğlence ve hoşgörü ortamı sağlar. Anlatımlarda, düşüncelere destek vermek, yaşama espri katmak ve yaşamı zenginleştirmek için başvurulabilecek önemli edebi ürünlerdendir.

Sakaoğlu (1992: 5)'na göre, hayatımızın akışında önemli bir yeri olan fıkraların gerçek değerini bilenlerimiz son derece azdır. Onu, bazen bir eğlence aracı olarak ele alırken, bazen de bir ders verme aracı olarak değerlendiririz. Durum böyle olmakla beraber fıkraların günlük hayatımızdaki yeri daha çok hoşça vakit geçirmeye dayanır; daha doğrusu öyle gibi görünür. Aslında, bizler dinlediğimiz her fıkradan bir ders çıkarabilecek hayâl zenginliğine sahip olmalıyız. Onların güldüren çehrelerinin arkasında saklı duran somurtkan gerçek, bizleri daima uyarmıştır, uyarmaktadır. Ancak bizim bu uyarımları yakalayabilmemiz son derece zor olmaktadır.

Yüce (1987: 413)'ye göre, ferdî bir olayı eğlendirici, güldürücü, eleştirici kısa bir ifade ile nakleden her fıkrada, insanın sosyal bir davranışı bu itibarla toplumun bir yanı, bir özelliği akseder. Fıkraları toplumdaki tecrit etmek mümkün değildir. Bundan ötürü öyle sanıyoruz ki belli bir dönemin fıkraları o dönemin sosyal psikolojisini anlamaya yardım eden ifadelerdir.

Güvenç (2000: 18-22)'e göre fıkra, bir öyküleme, anlatma/dinletme, ötekiyle iletişim kurma sanatıdır. Fıkralardan alınacak paylar, hisseler vardır.

Boratav (1983: 292-293)'a göre fıkra, sadece fıkra dinlemek zevkini karşılamak için dinlenmez; günün, saatin meselesi hakkındaki düşüncesini iyi anlatabilmek isteyen kimse zemin ve zamana uygun bir fıkra getirir: Adı belli veya adsız bir kahramanın şahsında yahut da onun diliyle zamanı, zamanın insanları, olayları hakkındaki düşünüşünü ortaya koyar. Fıkraların mekanizması, yapılışı birçok hallerde konuları ve güldüren, tasvir eden “nükte” motifleri, milletlerin müşterek malıdır.

Yardımcı (2004: 309)'ya göre, fıkralarda sosyal hayattaki aksaklıklar, günlük kötü ve gülünç olaylar, eski ile yeni arasındaki çatışmalar konu edilir. Fıkralarda hükümden çıkarılacak hisse yani ders gizlidir. Her fıkrada bir hisse, uyarı ya da telkin bulunur. Fıkralarda tartışma ya da mukayese tamamen mantık konularına uygun olarak cereyan eder

Fıkraların üzerinde masallarımız ve hikâyelerimiz kadar durulması, kültürel özelliklerimizi öğretmede önemli bir araç olarak kullanılması gerekmektedir. Fıkralar, geniş eğitimsel işlevleri ve yapısı gereğince Türkçe dersleri için vazgeçilmez öğelerdir. Değerlerimiz konusunda bilgi verilirken, bireylerin ve toplumların aksayan, komik yönleri aktarılırken, sağlık, çevre konuları öğretilirken fıkraların önemli işlevleri göz önüne alınarak derslerde işlenmesi gerekmektedir.

Fıkralar çocuklar ile buluşturulmalıdır çünkü eğlenerek öğrenmeyi sağlamak için başvurulması gereken önemli kaynaklardır. Çocuğa verilecek eğitim iletisi, kazandırılacak bir davranış fıkralar aracılığıyla kolaylıkla verilebilir.

Çağın bireylerini yetiştirirken artık daha sistemli olarak ve daha fazla sorumluluk taşıyarak eğitim-öğretim çalışmalarına titizlikle önem verilmelidir. Çocuğun en iyi ve en etkili öğretim araçlarından, kaynaklarından yararlanması

gerekmektedir. Çocukları daha iyi tanıyarak, onların gelişim özelliklerini bilerek, oynarken ve onlarla yaşarken onlara öğrenme fırsatları tanınmalıdır. Türkçe öğretimi çalışmalarında ya da genel çalışmalarda eğitici yönüyle dikkat çeken fıkraları kullanmak yaşayarak öğrenmenin kapılarını aralayabilir.

Çocukların severek, isteyerek ve eğlenerek öğrendikleri her şey ve kazandıkları her bir beceri onların gelecekteki başarılarının temelini oluşturacaktır. Geleceğin çağdaş bireyini yetiştirirken, çok erken yaşlardan itibaren tek tek her bir becerinin kazandırılması için titizlik gösterilmelidir. Dili iyi kullanabilen, kendi duygularını, düşüncelerini rahat ifade eden, başkalarının fikirlerini dinleyen, anlayan, sorgulayan, esnek ve yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi için onlara doğal yöntemleri kullanarak uygun beceriler kazandırılmalıdır. Bu doğal yöntemlerden bir tanesi de fıkralardır.

Türkçe öğretim programında ele alınan ve öğrencilerin davranışa dönüştürmesi istenen birçok kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar programda belirtilen temalara uygun olarak öğrenme-öğretme sürecinde verilmektedir. Eğlendirici yazımsal türlerden biri olan fıkraların bu öğrenme-öğretme sürecinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

2. 1. 4. Karikatürler

Yaratıcı bir sorun çözme etkinliği olarak düşünülebilecek karikatürler eğitimsel etkinliklerde öğrencilerin daha güçlü öğrenmeler gerçekleştirebilecekleri ve unutmalarına karşı direnç gösterebilecekleri eğlendirici, düşündürücü yazımsal bir türdür.

Balcıoğlu ve Öngören (1976: 7)'e göre mizahın kökeninde eğlence ve hoşgörü yer alıyor. Yeryüzünde hemen bütün alanları içine alan mizah, eğlence ve hoşgörü boyutları ile kişilik kazanmış ve temel gelişimini sürdürebilmiştir. Mizah başlangıçta: şakası ile taşlaması ile ya da fıkrası, komedisi, karikatürü hikayesi ile.

çağımızdaki örneği gibi var olmadığına göre, karşımıza ilgi çekici bir gelişme çıkacaktır. Geriye doğru gittiğimizde bizi mizah adına, eğlence ve hoşgörü karşılıyor.

Eğlence ve hoşgörü, karikatürler aracılığıyla kolaylıkla çocuklara sunulabilir. Karikatürler, eğitimin bir parçası olarak ders etkinliklerinde kullanılmalıdır.

Karikatürün hammaddesi insandır. Toplumlara, kişileri oldukları gibi görmek, çelişkilerini, yanlışlarını gerçeklerden uzaklaşmadan değerlendirdikten sonra eleştirmektir. Evrensel çelişkinin diyalektiğindeki insan çelişkisi, çizgiyle mizahın hammaddesidir (Selçuk, www.nd-karikaturvakfi.org.tr).

Karikatürler aracılığıyla öğrenciler, gördükleri resimleri kendi cümleleriyle ifade edebilir, bu resimdeki kavramları diğer etkinliklerdeki kavramlarla karşılaştırma fırsatı bulabilir, resimlerdeki öğeleri birbiriyle ilişkilendirerek karşılaştırma yapabilir.

Karikatür çoğu kez çizgiyle gülmece yapma sanatı olarak anılıyor. Gerçekten de karikatürün tarihsel gelişmesine bakıldığında iki özelliği görülüyor. Bunlardan biri anlatım ortamı olarak çizimlerden yararlanması, ikincisi de bunları bir gülmece oluşturmak amacıyla kullanması. Başka bir deyişle içinde gülmece ögesi olmayan çizimlere karikatür demek olanaksız (Alsaç, www.nd-karikaturvakfi.org.tr).

Karikatür öğrencinin resimler üzerinde düşünce üretmesini sağlarken öğrencinin dilsel açıdan gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Çünkü, karikatürdeki mesajı anlamak için uğraşan çocuk, orada verilen mesajı yorumlayabilmek ve ifade edebilmek için, güçlü bir dil becerisine sahip olmalıdır. Karikatürdeki düşünceyi kendi düşünceleriyle buluşturabilmelidir.

Çocuğun karikatürdeki düşünceyi, mizahı, iletiyi anlayabilmesi için olayları ard arda sıralama, yazılı ve görsel uyarıcıları birleştirebilme, yeterli gelişim düzeyi ve sözel beceriye sahip olması gerekmektedir.

İlköğretim yıllarında Türkçe dersinin temel gereçlerinden biri olması gereken karikatürler, çocuğun çok boyutlu düşünme becerisini geliştirir: görme duyusunun düşünme sürecine katılmasını sağlar. Sanatsal bir dille oluşturulan karikatürlerin, örtük anlamının tamamlanması ya da bulunması için izleyenin düşsel ve düşünsel bir katkı sürecine girmesi gerekir (Sever, 2003: 185).

Bugün okullarımızda ve ders kitaplarında yaygın olmasa da karikatür, ezbersiz eğitimde etkili olmaktadır. Niçin önemlidir karikatür? Bir düşünce unsurunu mizah ile birlikte taşıdığı için önemlidir! Karikatür eğitim sistemi içerisinde bir araçtır. Görselliğin yanı sıra içinde düşünce de taşıdığı için insan beyninde kalıcı etkiler bırakır. Mizah yönüyle bu kalıcılığı güçlendirir. Bunun için karikatürle yapılan eğitimde ezbercilik yoktur. Göze yansıyan düşünce beyinde devinir, mizahın etkisiyle ezberi ortadan kaldırır (Efe, 2005: 10-11).

Bütün derslerde motivasyon aracı olarak kullanılabilen karikatür, işlenecek konular ile birleştirilebilirse, öğrenci verilen konuyu daha iyi anlar ve bir daha unutmaz. Bir öğretmen derste konuyu işlerken öğrencileri motive etmek için çocukların anımsamalarını da güçlendirecek, konuyu zihinlerinde şekillendirmelerine yardımcı olabilecek, konuyla bağlantılı karikatürlerden yararlanmalıdır. Bunu bir karikatürle derste uygulayan öğretmen, anlatımında daha etkili olur.

Görsel özelliği ile ele alınan konular, içindeki düşünce unsuruyla geliştirilince eğlendiricilik özelliği ile bütünleşir. Öğrenci, konuyla ilgili bir ip ucu yakaladığında zihninde karikatürü canlandırır, böylece ezber ortadan kalkarak kalıcı öğretim gerçekleşmiş olur.

Karikatür, sorunların gerçek nedenlerini ortaya koyarken kendi yöntemlerini kullanır. Sorunlara, insanlığın daha güzel bir dünya ortamında, daha iyi koşullarda yaşamasını amaçlayan bir görüşle bakar ve sorunları bu bakışla eleştirir. Karikatür mizahi çizgiyle mizah yapmak diye tanımlanır. Karikatürün hem çizgisinde, hem de

içeriğinde mizah vardır. Mizah öğelerini olduğu gibi kullanmaz, çizgiyle anlatılacak biçimde yeniden oluşturur (Danyal, www.nd-karikaturvakfi.org.tr).

Çocuklar yazılı kültür ürünleriyle girdikleri iletişimi karikatürleri anlamaya yönelik yaptıkları duygu alışverişinde gerçekleştirir. Karikatür, çocuğun çevresindeki dilsel ve görsel uyarıların, şekillerin duygu ve düşünce yüklü anlatım diliyle çeşitlenmesini sağlar. Karikatürler, güzel sanatların değişik alanlarına ilgi uyandıran bir araç olarak çocuğun, kültürel yapısının oluşum sürecini de destekleyerek, sanata ilgi duymasını sağlayabilir.

Güldüren, düşündüren, duygu ve düşünceleri ön plana çıkaran, dilsel gelişime yardımcı olan işlevleriyle karikatürlerin, çocuğun eğitim sürecinde yer alması gerekmektedir. Çocukların düzeyine uygun karikatürlerin ne anlatmak istediğini bulmaya ve çözümlenmeye isteklendirilmeli, Türkçe öğretiminde ele alınan konular ve metinler karikatürlerle desteklenmelidir.

Karikatür çizgilerin konuşurulması, resimlere düşünce katılmasını gerektirir. Karikatür çizen kişi düşüncelerini anlama, çizdiklerini yorumlama işlemini karşısındakine yükler. Karikatürle bütünleşen kişi orada verilen mesajı anlayabilmek ve yorumlayabilmek için çabalarken, bir yandan da eğlenir.

Karikatürü yorumlamak ve ifade edebilmek için güçlü anlatım becerilerine sahip olmak gerekir. Anlama ve anlatım becerisi kazanma, Türkçe dersinin amaçları arasındadır. Karikatürlerin eğitim yaşantısına katılması ve Türkçe kitaplarında kullanılması ile çocuklara rahatlıkla ifade becerisi kazandırılabilir.

Karikatürler, ders etkinliklerinde, yaratıcı çalışmalarda çocukların eğlenmelerine yardımcı olabilecek bir kaynak, sık sık başvurulması gereken bir araçtır. Görselliği tamamlayan bu araçtan ders etkinlikleri kapsamında yararlanılmalıdır.

2. 1. 5. Eğlendirici Öykü ve Masallar

Sözlü edebiyat ürünlerinin başında masallar, efsaneler, destanlar, bilmeceler, ninniler vb. gelmektedir. Yazılı edebiyat gelişmeden önce insanlar, duygu, düşünce ve isteklerini, bu sözlü edebiyat ürünleriyle birbirlerine aktarmaktaydı.

Toplumların hayalî bir gerçeklik oluşturma isteğinden doğan ve gelişen ilk edebî türlerden biri olan masallar, düş ile gerçeği birleştiren, hayâl gücünün gelişimine yardımcı olan, farklı bir dünya yaratan masallar sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş aşamasında önemli kaynaklar olmuştur.

Masallar, bireylerin ve toplumların anlatım, kendini ifade etme ihtiyaçlarından doğmuştur. Masallar, toplumsal ve bireysel işlevleri farklı açılardan ama aynı anda gerçekleştirmektedir.

TDK (1998: 1510)'nın Türkçe Sözlük'üne göre masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan öyküler olarak tanımlanabilir.

Boratav (1992: 18)'a göre masal, çağımız hikâye ve romanında olduğu gibi belli bir zamanın ve yerin insanlarını olmasa bile, az çok bir kültür birliği meydana getirmiş bir ülke üzerinde, uzun çağların yaşayış sınamalarının bir toplamı olan bir dünya görüşü ile yüklü insan tiplerini çizer.

Masallar dil ve anlatım özellikleriyle de dikkat çekmektedir. Masallar, içeriklerinin genişliği bakımından, olaylara farklı yaklaşması açısından önemli bir noktada durmaktadır. Birey ve toplumlar arasında masalların etkisi çok önemli bir yerdedir. Masalların vermiş olduğu mesaj ve bu mesajlardaki eğitimsel, sosyal ve kültürel işlevleri nedeniyle eğitim ve öğretim çalışmalarının vazgeçilmezi olmalıdır. Masaldaki ilginç dünya çocuğun hayal dünyasıyla buluşturulmalıdır.

Gülyüz (2003: 189)'e göre masallar, çocukların duyuşsal dünyasını beslemeli; iyilik, doğruluk, çalışkanlık, keşfetme gibi kişilik özelliklerini desteklemeli; olumlu kahramanlar oluşturmalı, çocuğun yaşama heyecanını öldürmemeli, düşünme gücünü kırmamalı; masalların sözcükleri çocukların sözcük dağarcığına uygun olmalı; akıcı, işlek ve şiirsel özellik taşımalı.

Yardımcı (2004: 216)'ya göre, çocukluğumuzda bizi en çok masallar ilgilendirmiştir. Masallar en büyük etkisini çocuklar üzerinde göstermiştir.

Şirin (1994: 113-115)'e göre, çocukluk çağının en uzun ve bitmeyen hikâyesi masaldır. Masal, çocuğun yaşadığı karmaşayı çözen tılsımlı bir anahtardır. Rüya ile hayallerin yoğurduğu masal çocukluk için daha çok yaşanacak olaylar yumağıdır. Çocuk masalda kendini bulur. Masalla kolayca özdeşleşir. Masalı yaşar.

Günümüz eğitiminin amaçlarından biri de çocuğun, yaşamın anlamını bulmasını sağlamaktır. Masalarda ele alınan konular bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan da çocuğun dünyasına girer. Bu bakımdan çocuk, masalda bilincine varmadan kendini bulur. Masalın korku verici bir kurgusunun ve ders veren yanının birincil amaç olmaması, masalın eğlendirici, zevk veren, düşündürücü bir yapıya sahip olması, aşırı derecede gerçek dışı bir dünyaya gönderme yapıp çocukta kurgu-gerçek ilişkisinin yok olmasına neden olacak türde olmaması masal seçiminde göz önüne almamız gereken en önemli özellikler olarak görülebilir (Dilidüzgün, www.egitim.aku.edu.tr).

Yardımcı (2004: 218)'ya göre, masal anlatımında kullanılan bütün öğeler dinleyenlere bir bildiriği iletmek için baş vurulan araçlardır.

Özellikle eğlendirici, çocukların ilgisini çekebilen, ders verirken sıkılmayan masalların bu özellikleri taşıdığı ve çocukların eğitiminde önemli roller üstlendiği bilinmektedir. Eğlendirici öykü ve masallar, çocuğu, iyiye, güzele ve doğruya yönlendirmede; çocuğu, sosyal, psikolojik bakımlardan etkilemede; çocuklara sorumluluk bilinci kazandırmada önemli işlevlere sahiptir.

Yavuz (1997: 439)'a göre çocuğa dinleme, okuma, konuşma, yazma edinimleri kazandırmakta masalların motivasyonu yadsınamaz...Birbirinden güzel renkli, inceliklerle yüklü halk dili söylemlerini anlatım biçimlerinde barındıran masallar, bireye yalnızca dilinin tadını vermekle kalmaz, sanatçıların, yazarların gelecekte o dili geliştirip edebi-sanatsal ürünler vermelerine de katkıda bulunur.

Masallar yardımıyla çocuğa çevre bilinci, uyulması gereken kurallar verilebilir. Çünkü çocuk, masallar aracılığıyla iyi, kötü; doğru, yanlış kavramlarını daha kolay öğrenmektedir.

Yardımcı (2004: 225)'ya göre, masalların eğitici ve ders verici özelliği bulunur. İyilikler ödüllendirildiği, kötülükler cezasız bırakılmadığı için kişiler iyilik yapmaya yönlendirilir. Özellikle hayvan masalları tamamen ders vericidir. Başarı ve mutluluğun beceri ve çalışmayla elde edileceği vurgulanır.

Sakaoğlu (2002: 13)'na göre masallar çocuk terbiyesinde ve gelişmesinde önemli rol oynar. Bazı masallar çocuklar üzerinde menfî tesir yapabilir. Çocuklara böyle masallar yerine ahlâk ve terbiyevî değeri olan masallar okumakta fayda vardır.

Çocukların masalı sevmelerindeki en önemli etken çocuğun sonsuz bir hayâl gücüyle donatılmış, değişik, farklı, ilgi çekici iletilere açık olmasından kaynaklanmaktadır.

Gözaydın (1985: 328)'a göre masallar, çocuğun hayâl dünyasını zenginleştirmekte, ona doğruyu, iyiyi ve güzeli buldurmakta, acımanın, sevgi ve şefkati göstermenin, gerektiği zaman sabırlı ve güçlü olmanın, yardım etmenin, çevredekilerle huzur içinde yaşamının, hayatı sevmekle ne kadar önemli görevler yaptıklarını belirtmekte, topluma yararlı bir insan olabilmek için, çalışmak gerektiğini açıklamakta ve sonunda elde edilecek mutluluğun paylaşılmasının başka mutlulukları da beraberinde getireceğini anlatmaktadır.

Masallar, yaşam içindeki gerçeklerin farklı anlatım özellikleriyle süslenmiş, halkın yaşam deneyimlerinden çıkmış, geçmişi değerlendiren, geleceği yönlendiren iletiler taşımalarının yanı sıra; konuşma dilinin özelliklerini barındıran, anadilin inceliklerini yansıtan, dil, anlatım özellikleriyle de çocuğun her yönden gelişimine katkı sağlayan yönleriyle eğitimsel süreçte kullanılmalıdır.

Gökşen (1980: 58)'e göre, çocukta anadilin kavranmasına, gelişmesine, hayâl gücünün zenginleşmesine, büyük yardımcı olan masal, aynı zamanda çeşitli yararlar sağlayan bir sanat ve eğitim-öğretim aracıdır.

Güney (1966: 9-10)'e göre masallar, sadece hayâl ve fantezi mahsulü değildir, çeşitli motiflerle nice sosyal realiteler çizgileştirilmekte ve hele çoğu insan ruhlarında yapılmış bir seyahat hissi vermektedir. Masallar çocukların ruhunu iyi örneklerle inşa ederek onları inandıkları yolda güçlükleri yenecek şahsiyetli birer insan yapar.

Masallar saygı, sevecenlik ve kendi dilinden iletileri taşır ve bu iletileri çocuğa öğretmek onların hayata daha sevgi dolu bakmalarına, diline daha çok sahip çıkmalarına yardımcı olur.

Doğan (1993: 137)'a göre masal, her şeyden önce bir dil tadıdır, gündelik kullanım dilinden öte, yüzyılların içinden süzüle-durula gelen bir dil tadıdır bu. Onun içindir ki, bir masalın tadına ancak, yazıldığı dilde varılabilir.

Aytaş (2006)'a göre masallar, içinden çıktığı toplumun hayat ve hayâl zenginliğini yansıtır. Ortak değerler, tutum ve davranışlar masalın malzemesi olur. Her ne kadar masallarda bütün toplumları ilgilendiren ortak unsurlar bulunsa bile, her masal öncelikle mensup olduğu toplumun bir aynasıdır. Türk çocuklarına öncelikle Türk masallarının verilmesi daha sonra da, çocuklarımız için uygun olabilecek yabancı masalların yeterince incelendikten sonra tercüme edilmesi uygun olabilir.

Yardımcı (2004: 264)'ya göre, masalların eğitimdeki asıl önemi çocuklara sunulan iyi örneklerle ruh dünyalarını geliştirerek kişilikli birer insan yapmaktır. Masalın öğrenmedeki etkisi son derece önemlidir. Öğrenme aşamasında masal, çocuğun iç dünyasını en iyi yansıtan araç olduğu için öğrenme de o oranda hızlı olacaktır. Çocuğun eğitiminde masalın önemini yadsımak olanaksızdır.

Sevgi, saygı, doğruluk gibi önemli mesajları içeren masallar, çocuğu iyiye, güzele, doru davranışlara yönlendirir.

Masalların ilginç yönleri, heyecanlı anlatımları çocukları farklı dünyalara götürür. Masallar aracılığıyla çocuğa dil eğitimi, konuşma eğitimi verilebilir, çocuğun düşünce gelişimine yardımcı olunabilir ve anlayış, kavrama gücünü artırabilir. Çocuğun duygularını açığa çıkarabilir. Çocuğun kişiliğinin gelişmesine, geleceğe umutla bakmasına, karşılaştığı güçlüklerle mücadele etmesine yardımcı olabilir. Çocukların ruhunu besleyebilir.

Masallar, yazın anlayışının güçlenmesine de katkı sağlamaktadır. İnsanın hayal gücünü besleyerek onun düşünce ve davranışı üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır.

Eğlendirici Öyküler

Masallar gibi öyküler de çocuğun yaşamında önemli bir yer edinen, çocuğu gerçek dünyayla buluşturan yazılardır.

Sarıca ve Gündüz (1982: 394)'e göre öykü, yaşanmış ya da yaşanabilen olayları, olaylara karışan kişilerin ruhsal yapılarını, yer ve zaman belirterek anlatan yazılardır.

Öyküler, çocukların ilgi alanlarına uygun olmalı, çocuğu güdüleyici ve çocuğun düşünsel dünyasına açılabilen özellikler taşımalıdır.

Güleryüz (2003: 259)'e göre öyküde esas olan insanın güdülenmesi, ilgisinin çekilmesidir. Çocuk edebiyatında öykü, çocukların gerçeklik dönemlerine doğru ilgi gösterdikleri yazı türleridir.

Çocuğu öykülerle güdülemenin yolu özellikle eğlendirici nitelik taşıyanlarıyla onları buluşturabilmektir. Eğlendirici, ilgi çekici ve çocuğun zevkle okuyabileceği türdeki öyküler, onların güdülenmesine daha kolay yardım edecektir.

Günümüz çocuklarının, bir yandan yaşadığımız çağın güçlükleriyle bireysel olarak başa çıkabilmeleri, diğer yandan da yaşadıkları toplumun varlığını sürdürebilmeleri için, verilen eğitimin onlardaki yaratıcılık, kendine güven, bağımsız düşünme, sorun çözme ve mizah potansiyellerini geliştirmesine yardımcı olması gerekmektedir. Hızla değişen dünyamızda ayakta kalabilmenin yolu, insan belleğine daha çok ezbere dayanan bilgi depolanmasına değil, sözü edilen niteliklere sahip olunmasına bağlı olduğu bilinmelidir. Bu niteliklerin çocuklara kazandırılması için, anlatıma ve ezberciliğe dayalı sıkıcı bir eğitim anlayışından uzak durulması gerekmektedir.

Türkçe eğitimi çalışmalarında rahatlıkla kullanılacak öykü türü, çocuk eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Öykü, birçok eğitim etkinliğinde bir araç olarak, bir teknik olarak kullanılabilceği gibi, yalnızca kendi başına özel bir konu olarak da uygulanabilmektedir.

Öyküyü ve çocuk eğitimindeki yararlarını anlamamanın yolu, bir ölçüde çocuk için eğlencenin ve oyunun anlamını ve işlevini anlamaktan geçmektedir. Öyküler aracılığıyla çocuğa birçok kavram, konu ve sosyal davranışlar daha etkili olarak öğretilir.

Öykülerin, çocuğun kendisini tanımasına, anlamasına ve içinde yaşadığı fiziksel, sosyal dünyayı öğrenmesine katkıda bulunduğu için önemli olduğu kabul edilmelidir.

Çocuğun birçok alandaki gelişimi için gerekli görülen eğlenme güdüsü sayesinde çocuk severek öğrenmenin ayrıcalığını yaşamaktadır. Öykü, çocuğun, ait olma, özgürlük ve eğlence ile ilgili psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilir, sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olabilir.

Öykü, çocuğun eğitim yaşamında kişiliğinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Eğitim sürecinde çocuklara yalnızca bilgi depolanmaya çalışılmaması gerekliliği, çocuğun yalnızca zihinsel gelişiminin değil, bilişsel, duyuşsal ve sosyal bir bütün olarak gelişiminin amaçlandığı eğitim-öğretim çalışmalarında önemli rol üstlenebilmektedir.

Çocuğun dilin farklı işlevlerini anlaması ve dili farklı işlevleriyle kullanması için de öykü türünden yararlanılabilir. Öykü sayesinde çocuk, çevresinde olup bitenleri daha iyi anlar, günlük yaşamdaki olayları anlamlandırabilir. Anlam kazanan bir sosyal çevre, kaygının azalmasına ve öğrenme güdüsünün yükselmesine olanak sağlayabilir. Çocuk, toplumu ve toplumdaki insan etkileşimlerini öykü yardımıyla daha iyi anlayabilir.

Eğlendirici öyküler gerek toplumsal kültürün önemli bir parçası olması, gerek dil öğretiminde yararlı bir araç olması ve gerekse çocukların eğlence dünyalarını genişletmesi bakımından, Türkçe derslerinin vazgeçilmez parçaları olmalıdır.

Eco (1995: 157-158)'ya göre, yaşamımız süresince, bize neden dünyaya geldiğimizi ve yaşadığımızı söyleyecek bir ilk öykünün arayışı içindeyiz. Kimi zaman kozmik bir öykü arıyoruz, evrenin öyküsünü, kimi zaman da kendi bireysel öykümüzü. Kimi zaman kendi bireysel öykümüzü evrenin öyküsüyle karşılaştırmayı umuyoruz.

Çocuğa göreliği hiç göz ardı etmeden, yalın ama dilimizin kendine özgü melodisini duyumsatmaya özen göstererek, çocuğun hayal gücünü harekete geçiren

öyküler kimi zaman okuyucularını güldürmeyi, düşündürmeyi, kimi zaman da düşlere ve serüvenlere sürüklemeyi amaçlamaktadırlar.

Öyküler, kısa, yalın bir olay örgüsüne sahip olup genellikle önemli bir olay ya da düşünce aracılığıyla yoğun bir etki uyandırmaktadır. Öyküde anlatım, özlü ve yoğundur.

Öyküler, gerçek ya da düş ürünü bir olayı aktaran kısa düz yazı şeklindeki anlatılardır. Öyküde olay tektir. Öykü, insan ve toplum yaşantısının en önemli, en etkili en anlamlı zamanlarına bakar. Öyküde çok fazla kişi bulunmaz. Öykü, insanın hayat ve gerçeğinden çok; bıraktığı etkiler ve izlenimlerle meydana gelmektedir. Öykü, bir zaman akışının anıdır.

Çocukların derin ve duygusal bir hayatı vardır. Ancak bu duygular bir bütün halindedir. Zamanla unsurlara ayrışmaktadır. Duygu gelişiminde hem olgunlaşma hem de öğrenmenin rolü vardır. Ruh sağlığı için çeşitli ihtiyaç ve güdülerin sağlıklı bir şekilde doyurulmasının önemi büyüktür.

Öykü, insanın duyguları ile yakından ilgilidir. Çocukta güven duygusunu uyandırmada, sıkıntıların, engellerin aşılmasında çocuğa yardım edebilmektedir.

Eğlendirici öyküler, çocuğun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak duygu gelişiminden kaynaklanan sorulara cevap verebilmekte böylelikle çocuğun duygusal gelişime katkıda bulunabilmektedir.

Öyküde çocuğun ilgileri, ihtiyaçları, kendine özgü gelişim biçimi ve tecrübesinin derecesi ortaya çıkmaktadır. Eğitime konu olan çocuğu tanıma, yapılacak etkilerin biçim ve derecelerini ayarlamak, yöntemleri belirlemek, gerekli öğrenme ortamını sağlamak içindir.

Türkçe dersi çok yönlü bir ders olduğu için dersle ilgili çalışmalar sırasında birden çok değişik yöntem ve tekniğe başvurulmalıdır. Etkin bir öğretim için yöntem

Özellikle, gülmenin toplumsal bir işlev olan yararlılık işlevini göz ardı etmemek gerekir. Gülme, birlikte yaşamanın gerekliliklerine yanıt vermeli, toplumsal bir anlam taşımalıdır. Yaşamla iç içe olmalıdır.

Türkmen (Tarihsiz: 263)'e göre, günümüzde insan duygularını inceleyen yüzlerce yazı ve kitap yayınlanmıştır. Ancak "gülme"nin ciddiye alınarak incelenmesi bir bakıma insanlığımızı anlamanın da yolu olacaktır. Bu yüzden "gülme" çeşitli bilim dallarına konu olmuş, felsefe, psikoloji, sosyal psikoloji, kimya, fizyoloji gibi bilim dalları bu konuya kendi alanları ile ilgili açıklamalar getirmeye çalışmıştır.

Klein (1999: 22)'e göre mizah, enerjimizi başka bir yere yönelterek bizi stresli olaylardan uzaklaştırır. Gerilimi azaltır ve korku, düşmanlık, öfke gibi duyguların dinmesini sağlar.

Bayrak (2001: 1)'a göre gülmece, öylesine bir olgu ki, bir yandan bizleri güldürüp eğlendirirken, bir yandan da gerçek yaşamı algılamamıza, kavramamıza yardımcı oluyor. İnsanlık tarihinden ve yaşamından kaynaklanan bu olgu, yine insanımızın tarihine ve yaşamına götürüyor bizleri. Bir kez daha tanıyoruz insanımızı ve kendimizi, gülmece ve yergi aracılığıyla.

Mizah, toplum düzeninde, topluluk durumundaki insanların sosyal, politik, ekonomik ilişkilerinde hoşgörüyü harekete geçirmektedir. Toplumsal sevinçlerin dışa aktarımı yönüyle gülmece ögesinin her türlü bilgi ve deneyden önce yaşantımızda olması gerekmektedir. Gülmece ve espri, tüm insanlarca eğlenmenin sosyal bir yönüdür. Güvenç (2000: 18)'e göre gülmece, yalnız ruhun değil, bedenimizin de gıdasıdır.

Bu kadar önemli işlevleri bulunan ve çocukların psikolojik, ruhsal, sosyal, eğitimsel açılarından mutlu bireyler olarak yetişmelerinde yer alan gülmece ögesinin eğitim-öğretim süreçlerine katılması çok önemlidir.

Yapılan araştırmalar: gülmenin komikliklerin beynin uyanıklığını ve bellek için gerekli olan maddeleri artırdığını göstermektedir. Bu sonuç: beynin daha iyi çalışması, dikkatin artması, kısacası daha iyi öğrenme için derslerde mizaha yer verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Açıköz, 2003b: 110).

Çocuklar orta çocukluk döneminde mizahın değerini anlamaktadırlar. Bu dönemde tutarsız her davranış çocuklar için komiktir. Çünkü bu olaylar gerçeklikle uyumsuzluk içindedir ve çocuklar bunu bilir. Çocukların değerlendirdiği mizah türü bilişsel gelişmeye bağlıdır. Çocuklar bu dönemde basit karmaşık olmayan şeylere gülerler (Gander ve Gardiner, 2001: 355-356). Gülme kadar insanı yumuşatan bir şey yoktur (Bergson, 1996: 72).

Freud, “mizah ruhun emniyet subapıdır” demektedir (Koestler, 1997; Gülerüz, 2003: 237).

Mizah yaşadığımız günlük pürüzleri veya yaşantımızın en zorlu anlarını yumuşatmaya yardım eder (Klein, 1999: 18-19).

Mizah, mesajların akılda kalıcılığını artırır. Bazen, çok zor mesajların esprilerle daha kolay anlatılması ve benimsetilmesi olanağı bulunabilir. Bir eğitimcinin gündeminde eğitimin eğlenceli ve üretken geçmesini sağlayacak bazı unsurlar bulunmalıdır, demektedir (Barutçugil, 2002: 169-172).

Cantek (2003a: 59)’e göre bir fıkraya güleriz, bize komik gelen bir uyumsuzluk içermektedir, beklemediğimiz bir cevap ya da sonuçla karşılaşırız. Veya fıkraya değil de o fıkrayı anlatan kişinin fıkrayı nasıl tarumar ettiğini, anlatamadığını görüp güleriz. Anlatılan fikradan çok fıkrayı anlamayan birisine güleriz. Gülmenin mizah aracılığıyla endüstrileşmesi, ehil ellerde paraya tahvil ediliyor olması bir yana anlak şakalar, kasıtlı dil sürçmeleri ve oyunları, taklitler ve fıkralar hemen hepimizin aktörleri (uygulayıcıları ya da kurbanları) olabileceği, gündelik hayatın gülme vesileleridir. Tekrarlarız, çeşitlendiririz, hatırlatırız, fırsat kollarız ama mutlaka bir biçimde gülme sebebi olabilecek mizahı uygularız.

Mizah duygusu, çocuğun yaratıcılığını geliştirmenin yanı sıra, onun kendisiyle ve dünyayla barışık bir biçimde yaşamasını, yaşamsal bir zenginlik edinmesini sağlayabilir. Çocuğun baskılı, zorlu ve sıkı denetimli iç dünyasından çıkıp neşeli, rahat ve sevgi dolu duygularını harekete geçirebilmesine yardımcı olur.

Eğitim yaşantısı içinde mizahla bütünleştirilen, mizahı anlayabilen, üretebilen çocuk daha sağlıklı bireyler olarak hayata hazırlanabilir.

Mizah, çocuğun dünyaya, topluma ve öbür bireylere en iyi bir biçimde ulaşmasını sağlayarak çocuğun uyumlu bir biçimde yetişmesine olanak sağlamaktadır. Mizah duygusu gelişmiş çocuklar hoşgörülü, sevecen ve yumuşaktırlar. Bu çocukların kişilikleri ilginç, renkli ve çok yönlüdür.

Mizah duygusu, çocukların olaylara farklı gözlerle bakmasına da yardımcı olur. Çocuğun muhakeme gücünü artırır, çocuğun sorunları dışındaki şeyleri de görmesini sağlar, geleceğe yönelik hedeflerine daha istekle yaklaşmasını teşvik eder ve çocuğun davranışlarını değiştirmesinde önemli görevler yüklenir.

Beyond Laughter (Kahkahanın Ötesinde) adlı kitabın yazarı psikanalist Dr. Martin Grotjahn, şöyle diyor: "Mizah duygusuna sahip olan kişi, insanın acısını, kederini ve mutsuzluğunu da anlayabilir. Mizah zaaflarımızı ve kızgınlığımızı kabul ettiğimizi gösterir. Ama aynı zamanda gülmek, özgür olduğumuzun da işaretidir." Belki mizahla sorunlarımızı çözemeyiz, ama en azından bir çıkış yolu olabileceğini keşfederiz. İster çok sıkıntılı bir durum, ister basit bir üzüntü ya da büyük bir hayal kırıklığı olsun, hiç fark etmez. Eğer gülünecek bir şey bulabiliyorsak o olayın etkisinden kendimizi kurtarmışız demektir (Klein, 1999: 23).

1979 yılında Birleşik Amerika'nın Los Angeles kentinde Antioch Üniversitesinin düzenlemesiyle yapılan 2. Uluslararası Güldürü Konferansı'nda güldürünün yalnızca bir eğlence aracı değil, insan davranışlarını değiştirmede de önemli bir işlev yüklendiği saptanmıştır (Bayrak, 2001: 8-10).

Türkçe'yi canlı tutan, dil özelliklerini iyi yansıtabilen zengin ve güçlü bir gülmece kaynağımız bulunmaktadır. Kaynağını halktan alan her yönden önemli işlevleri bulunan bu eğlendirici tür kaynaklardan yararlanılması gerekmektedir.

Artun (2006)'a göre, Türk kültürü mizah yönünden çok zengindir. Mizah kültür hayatının bir parçasıdır. Halk edebiyatında mizah çok eskilere dayanan bir birikimin sonucudur. Türk kültürünün tarihsel sürecindeki değişim ve gelişimiyle günümüzdeki şeklini almıştır.

Bireyin ve toplumun ruh sağlığının korunması açısından çok önemli işlevlere sahip olan ve bu bağlamda Türk halk kültürünün belki de en önemli işlevi olan gülmeyi, hayata katma işlevini gerçekleştirebilecek özelliklere sahip olan eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimi sürecine katılması ve bu anlamda çocuğa kendi sözlü edebiyat ürünlerini, inanç unsurlarını, geleneğini, iletişim biçimlerini tanıma, benimseme imkânı sunulması gerekmektedir.

Gülmece, eğitim ve öğretim çalışmalarında verimli bir sürecin gerçekleştirilmesinde önemli rol üstlenmelidir. Çocukta kalıcı öğrenmeyi sağladığı bilinen gülmece niteliği taşıyan ürünlere sıklıkla başvurulmalıdır.

2. 3. Eğlendirici Yazınsal Türler ve Çocuk Edebiyatı

Hayâl, duygu, düşünce öğelerini içinde bulunduran, çocukların eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuk edebiyatı, uzun bir dönem içerisinde oluşan, çocuğun dünyasıyla buluşmayı başarabilen bir edebiyattır. Bu oluşum, günümüzde hızla devam etmekte, çocuk ve edebiyat arasındaki ilişki çözümlenmeye çalışılmaktadır. "Hiçbir eğitim alanı insanı, insan ruhunu edebiyat kadar geliştirmeye ve yönlendirme gücüne sahip olamamıştır" (Yardımcı, 2003: 10).

Sever (2003: 9)'e göre Çocuk Edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını

sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır

şirin (1994: 9)'e göre ocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayâl, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.  yüzyıllık bir dönem içinde oluşan yazılı gelenek edebî, estetik ve biçim yönünden oluşum hlindedir.

Yardımcı ve Tuncer (2002: 9)'e göre, okul öncesi ve okul çağındaki çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan edebiyata ocuk edebiyatı denir. ocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun düşünce, duygu ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili biçimde işleme sanatıdır.

Aytaş (2006)'a göre ocuk edebiyatı, çocukların ruh ve beden gelişmelerine uygun, onların hayâl dünyalarına hitap eden, bayağlıktan ve çirkinlikten uzak, çocuğun anlama, kavrama ve yorumlamasına imkn tanıyan; çocuğu eğitirken eğlendiren sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.

ocuk edebiyatının ilköğretimde kullanımı, okuma-yazma sürecindeki ilerlemenin temelini oluşturmaktadır. ocuk edebiyatının çocukların okuma-yazma öğrenimine yararlı etkileri, dil gelişimini kolaylaştırdığı birçok araştırmacı, eğitimci ve aileler tarafından kabul edilmektedir. ocuk edebiyatının okuma öğreniminde en güçlü yol olması ve dil eğitimindeki yeri nedeniyle üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

ocuk edebiyatının okuma gelişimindeki gücünün kabul edilmesi ile birlikte okuma ğretiminde, dil eğitiminde güçlü değişiklikler, yenilikler olabilir. Çocuklara bu yönde iyi, doğru ve sağlıklı bir ğretim verilebilir.

Öğretmen ve öğrencilerin değişik okuma materyali ile i içe olmaları araştırmacılar ve eğitimeileri ocuk edebiyatına dayalı programların uygulanmasında en iyi yolları bulmaya yönlendirmektedir.

Doğru programların yanında öğretmenlerin çocuk edebiyatı ürünlerini sınıf içinde nasıl kullanabileceklerini iyi bilmesi, bu konuda kendilerini geliştirmesi gerekmektedir.

Çocuk edebiyatının okuma yazma gelişiminde, eğitimsel gelişimdeki etkisi ve ne kadar önemli olduğu düşünöldüğünde, öğretmenlerin çocuk edebiyatı konusundaki çalışmalarının ve çocuk edebiyatı ürünlerini derste kullanmalarının, bu türlerin özelliklerinden yararlanarak çocukların okuma gelişimde, dilsel gelişimde başarılı bir şekilde rol oynayabileceğini bilmeleri gerekmektedir.

Çocuk edebiyatının öncelikli amacı; çocuklarda edebî zevk oluşturmak, anlatım güzelliği ve akıcı bir kurguyla çocuğun dünyasına girebilmektir. Bunun için ön koşul, çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğa görelik ilkesini taşıyabilmesi ve bu ilkeye uygun, anlatımı tekdüzelikten kurtaran mizah öğgesini işin içine katması gerekmektedir. Mizahın çocuk dünyasına kattığı renk ve değişiklik düşünöldüğünde çocukların edebî zevkten yoksun, kaba ve sıradan şeyler okuyarak eğitilmelerine izin verilmemelidir.

Bu şekilde küçük yaşlardan itibaren çocuklarda kitaplarla kurulan dünyaya yönelik bir sevgi oluşturmak mümkündür. Çocuklara iyi ve daha güzel bir dünyayı kurmanın yolu olan okuma eylemi, ancak doğru ve etkin okumayı sevdirecek kazandırılabilir. Çünkü doğru okuma, yaşamı bütün ayrıntılarıyla doğru olarak öğrenmeyi ve kavramayı sağlayan, insana kişilik kazandıran bir etkinliktir.

Sever (2003: 133)'e göre çocuk edebiyatı ürünlerinin temel amacı, öğretmek değil, çocuklara duyarlık kazandırmak, onların güzele yönelik duygularını geliştirmektir. Daha genel bir belirlemeyle çocuk edebiyatının öncelikli sorumluluğu, çocukların duygu, düşünce evrenini genişletmek, onlara dilin ve çizginin olanaklarıyla yaşam ve insan gerçeğini tanıtmaktır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin sağlayacağı okuma zevki, çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini tamamlamasına yardımcı olmalıdır. Bu ürünlerde

çocuğun gelişimine paralel bir dil ve anlatım kullanmalıdır. Böylece, çocuk kendi yaş gurubunu ilgilendiren ürünleri okuyarak okuduğundan zevk alacak, hem de okuduğu ürünlerden yararlanmış olacaktır.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun ilk dönemlerinden başlamak üzere, onun bütün dönemlerini irdeleyen ve bu duyarlılıkları anlatan bir edebiyatın ürünü olmalıdır. Çocuğun kendini keşfetmesi ve kendini daha iyi tanımasını da bu ürünlerin özelliklerinden yararlanılmalıdır.

Çocuk edebiyatı yazınsal ürünleri bünyesinde barındırarak çocuğa bilgi kazandırmayı, okuduğu ve dinlediği eserlerden zevk almayı ve çocuğa hayatı tanıtmayı amaçlar, çocukların zihinsel ve yaratıcı hayal güçlerini geliştirmesine yardımcı olur, onları yaratıcı etkinliklere yöneltir.

Yardımcı ve Tuncer (2002: 12)'e göre çocuk edebiyatının çocukları küçümsemeyen, onları ortak ve iyi bir edebiyat beğenisine ulaştırmayı amaç edinen bir edebiyat olması gerekir. Bunu başarabilmek için ise, çocuk edebiyatı ürünleri titiz ve nitelikli hazırlanmalıdır.

Hece (2005: 3) dergisinin önsözünde bu konuyla ilgili olarak şunlar belirtilmektedir: "çocuğun kişiliğinin, duygu, düşünce, inanç, ahlâk ve gelecek tasarımının büyüklerin doğruları ve idealleri açısından da biçimlendirilmesi, bütün bunların çocuğa sunulmaya çalışılmasıdır. Çocuğun kişiliğinin sağlıklı bir şekilde gelişmesini, doğru ve iyi bir eğitim almasını ve *iyi bir insan* olmasını sağlamak her anne-babanın ve bütün büyüklerin çocuk edebiyatına yaklaşımını belirleyen temel etkenlerdir."

Çocukların zihinsel, bedensel ve sosyal yönden dengeli, sağlıklı gelişmesi, toplumların da gelişmesi anlamına gelmektedir. Çocuk eğitimi, geleceğin sağlıklı oluşturulmasında en öncelikli konudur. Böylesine önemli bir konu çocuk edebiyatını doğurmuş ve edebiyatın eğitimle buluşması sağlanmıştır.

Sever (2003: 16)'e göre çocuk edebiyatı, anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir.

Kıbrıs (Tarihsiz: 1)'a göre özellikle eğitimin, eğitim psikolojisinin bir bilim dalı olarak kendini kabul ettirmesiyle birlikte çocuk eğitimi gerçek anlamda gündeme gelmiştir. Bunun sonucu olarak, çocuk eğitimindeki arayışlar da insanları "Çocuk Edebiyatı"yla tanıştırmıştır. İşte çocuk edebiyatı, çok yönlü, plânlı-programlı bir eğitim düşüncesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatını geliştiren ürünler, çocuğun Türkçenin anlatım gücünü anlamalarını ve söz varlığının öğeleriyle tanışmalarını sağlamaktadır. Çocuğa etkin bir kişilik katarak, çocuğun olaylara daha çabuk adapte olmasını, düşünmesini sağlar. Çocuğa hayâl gücünün sonsuz sınırlarını aralayan bu ürünler çocukların zihinsel gelişimlerinde de rol oynar.

Akbayır ve Şahin (2005: 190)'e göre, edebiyat çocuğun zekâ, hayâl gücü, muhakeme yeteneği, problem çözme becerisi gibi beyin etkinliklerini geliştirecek bir öğedir. Başlangıçtan on iki yaşlarına kadar somut düşünen çocuk, soyut düşünceye yaklaştığında karşısında sembollerle kurulu bir dünya bulur. Edebiyatta var olan semboller, kimi zaman hayatta var olan somut öğelere karşılık olarak üretilmişlerdir. Söz konusu karşılıkları ve ilişkileri kavramaya çalışmak, çocukta zihinsel gelişmeyi hızlandırır.

Çocuk edebiyatı tanımlamasında ilk bakışta çocukların anlama düzeyleri ön plâna çıksa da tüm tanımların ortak değindiği konu çocuk edebiyatı ürünlerinin sınırlandırılarak ve sınıflandırılarak çocuklara sunulmaya çalışılmasıdır. Bu yönüyle çocuk edebiyatı, ele aldığı tüm konuları edebî ürünlerle çocuğa en iyi biçimde öğretmelidir. Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını sezdirenen birer araç olarak edebî ürünler üstüne düşen görevi en iyi biçimde yerine getirmelidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin oldukça titiz ve nitelikli hazırlanmış olması gerekmektedir.

Şirin (1994: 7)' e göre (...) çocuk edebiyatı, yaşadığımız dünyada çocuğa gösterilen ilginin en duyarlı göstergesi olmuştur. Ülkemizde çocuk edebiyatı kültürüne her düzeyde ihtiyaç vardır. Edebiyat ve yayın açısından çocuk edebiyatının anlamı kavranmadıkça çocuk edebiyatı bilincine ulaşamayız. Bu nedenle çocuk merkezli eğitim yaklaşımlarının benimsenmesi gerekiyor. Çünkü çocuk edebiyatının gelişmesi, bu ortamın hazırlanması ile mümkün olabilir.

Sonuç olarak çocuk edebiyatı, çocuğu tanımak ve çocuğun edebî yönden gelişmesine yardımcı olmak için yapılan bir sanattır. Bu sanatın içinde yer alan edebî ürünler ise çocuğu, dil ve anlatım özellikleri bakımından geliştirmeye yardımcı olan, çocuğun ruh dünyasına ve zevk dünyasına hitap edebilen ürünler olmalıdır. Bu ürünler, çocuğun geniş hayâl dünyasını keşfederek kendi hayallerinin yansımalarını bulmasına zemin hazırlayıcı olmalıdır. Çünkü yazınsal ürünler, bu şekilde, çocuğu bir bütün olarak kuşatır, onu etkileyebilir.

Yazınsal ürünler, insanların iç dünyalarını yumuşatarak nice sevgilerle doldurur. Hem bireysel, hem de toplumsal yaşamla ilgili olarak iyiye, doğruya ve güzele yönelme yolunda bireyleri etkileyerek insanları bu doğrultuda eğitir.

2. 4. Eğlendirici Yazınsal Türler ve Eğitim

Eğitim herkesçe bilinen önemli bir gelişim sürecidir. O nedenle eğitim üzerine araştırmalar yapılmakta ve bilimsel verilerden eğitimde yararlanılmaktadır. Eğitim ve öğretim süreci tesadüflere bırakılmamalıdır. Bireylerin her dönemlerine özgü özellikleri saptanarak, bireylerin eğitim durumları bu saptamalara göre plânlanmalıdır. Bu saptamalardan yola çıkılarak bireye zamanında ve doğru bir eğitim verilmelidir.

Bugün okullarımızda uygulanan eğitim, yeni yetişenlere bilimsel düşünme alışkanlığı kazandıramamakta; onlarda bilimsel konulara karşı merak, dolayısıyla birbirine karşı sevgi uyandıramamaktadır. Bilimsel düşünme alışkanlığının ilköğretimden başlanarak kazandırılması gerekmektedir. Bilgi üretme yöntemi,

doğrudan üretim serüvenine katılarak öğrenilebilir. Herkes bilgi üreticisi olamaz, ama iyi bir bilgi tüketicisi olabilir. Ancak, eğitim sürecinde bilgi edinmenin tadına varamamış kişi iyi bir tüketici de olamaz. Çocuk, yeni bilgiler edindikçe duygu dünyasının derinleştiğini, kafasının aydınlığını, bakış ufkunun genişlediğini hissedecektir (Batuhan, 1997: 299-300).

Eğitim ve öğretimin amacı, okuldaki öğrendikleriyle öğrenciyi en güzel biçimde hayata hazırlamak; öğrencinin okuldan ve ders kitaplarından elde ettiği bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarını yeni durumlarla karşılaştığında kullanabilmek, kendini en iyi biçimde ifade edebilmek, dilini en iyi biçimde kullanabilmek vb. birçok yeterliliğe ulaştırabilmektir. Okulda yapılan eğitim ve öğretim çalışmaları çocuk için, onu geliştirmeye yöneliktir ve bu konuda, ders araç-gereçleri, eğitimciler, programlar, uygulanan yöntemler vb. her tür etken önemli rol oynamaktadır.

Çocuk, eğitim amacıyla, çeşitli bakımlardan incelenmelidir. Bu, onu, yeti ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmek için şarttır. Çocuk, sevdiği şeyler aracılığıyla sevmediklerine alıştırılmalıdır (Binbaşıoğlu, 1994: 55).

Her öğrenci belli bir yetişeğe girerken belli bir gelişim düzeyindedir, belli öğrenilerle donanıktır. Öğrencinin mevcut gelişim düzeyi ile eğitim bakımından önemli özelliklerinin bilinmesi, yetişeğin hedeflerinin son bir revizyona uğratılması için gerekli olduğu kadar, öğrencinin ne tip uyarıcılardan ne yolda etkilenebileceğinin yordanması, dolayısıyla da münasip eğitim durumlarının yaratılabilmesi bakımından da şarttır (Ertürk, 1998: 101).

Öğrenen birey yalnızca doğal çevreden öğrenemez. Bu doğal çevrenin aynı zamanda öğrenmeyi kolaylaştıracak ve mümkün kılacak biçimde zengin kaynaklarla donatılması ve planlanması gerekir (Alkan 1992: 28).

Öğretim sırasında öğrenciyi aktif kılabilmek için onların öğrenme sürecine katılmalarını sağlamak gerekir. Bir öğrencinin öğrenme sürecine katılabilmesi için o sürecin yaşama ve çocuğun gereksinimlerine uygun olması ve kendini başarılı

hissetmesi gerekir. Bunların dışında öğrenme durumları öğrenciye zevk vermelidir (Fidan, Tarihsiz: 126).

Eğitim/öğretim yöntemlerinin, serbest öğrenci etkinliklerine, araştırmaya, tartışmaya, bireysel etkinliğe ve ekip çalışmalarına olanak verecek bir anlayışla uygulanabilmesi için gerekli ortam yaratılmalıdır (Altunya, 1997: 83).

Bir öğrencinin öğrenme gücünü aşan öğretme girişimleri akamete uğramaya-hem de istenmedik izler bırakarak-mahkum olduğundan bir öğrenme yaşantısı elbette öğrencinin seviyesine uygun düşmelidir (Ertürk, 1998: 90).

Eğitimde eğlendirici yazınsal türlerin kullanımının önemine yönelik bulgular, mizahın etkililiğini de ön plana çıkarmaktadır.

Sınıfta öğrenme için zevk verici bir ortam hazırlamak öğrencilerin derse daha kolay adapte olmalarını, dersi zevkle ve istekle dinlemelerini sağlamaktadır. “Sınıf içindeki ve dışındaki etkinliklerin seçimi, öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında yaratıcılığı geliştirici önlemler alınmalıdır” (Açıkgöz, 2003a: 55).

Günümüzde hızla gelişen bilim ve teknoloji, eğitimin her alanını etkilemekte ve özellikle eğitim yaklaşımlarında köklü değişimleri zorunlu kılmaktadır. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı bilgi ve teknoloji çağında, çoklu zekâ ve yapılandırıcı eğitim yaklaşımları ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlarla eğitim sürecinde, öğretmen merkezli anlayışla öğrencinin davranışını değiştirmek yerine; öğrenci merkezli anlayışla öğrencinin zihinsel becerilerini geliştirmeye ve bilgiyi yapılandırmaya ağırlık verilmektedir (MEB, 2004: 13).

Bireyler, eğitim kurumlarına devam ettiklerinde topluma yararlı olmanın yanı sıra, toplumda kendisine iyi bir statü kazanma, yüksek gelir elde etmesini sağlayacak bir meslek kazanma ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerini giderirler. Eğitimin bireyi geliştirme işlevi, günümüzde modern ve demokratik toplumlarda

bireye verilen değerin artmasıyla birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirirken bireyin hem zihinsel hem bedensel hem de duygusal gelişimine yardımcı olur. Eğitim kurumlarında kazandırılan bilgi ve beceriler bireyin yaşamında kendisi için gerekli olan ve gerçekleştirmek istediği amaçlarına uygun olarak seçilir. Öğrenene sağlıklı yaşama, doğru beslenme, toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olacak bilgi, beceri ve tutumlar öğretilir (Erden, 1998: 85-86).

Varış (1988: 44)'a göre eğitim, bireyin yaşamını dengeli ve verimli bir şekilde sürdürebilmesini, içinde yaşadığı topluma yapıcı ve yaratıcı bir üye olarak katkıda bulunabilmesini sağlayacak bir araçtır. Eğitimin genel işlevi bireyin topluma uyumunu sağlamaktır. Bunun için de eğitim bireyde var olan istidat ve yeteneklerin son sınıra kadar gelişmesine yardım etmekte ve bu yolla onun olumlu yönde davranış değiştirmesine katkı getirmektedir.

Öz (2006: 21)'e göre günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli bileşeni olan eğitim, tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içindedir (...).Eğitim, siyasî, toplumsal ve kültürel bütünleşmenin ve değişimlerin yönetilmesindeki en etkin araçlardandır.

Barutçugil (2002: 18)'e göre eğitim, insanın bugünkü ve gelecekteki yaşamına bir müdahaledir. İnsan düşünce ve davranışlarında amaçlı olarak istenilen yönde bir değişiklik gerçekleştirme sürecidir. İnsanın ve toplumun yararı ve yarını düşünülerek uyumun ve üretkenliğin artırılmasına yönelik düşünce ve davranış değişikliğini yaratma çabasıdır Eğitim önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda insanların düşüncelerinde tutum ve davranışlarında ve yaşamlarında belirli iyileştirme ve gelişmeler sağlamaya yarayan sistematik bir süreçtir.

Özgen (2000: 10)'e göre eğitim, yeni kuşakların, yarınlara hazırlanırken, toplumsal yaşamda yerlerini almaları için, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine; kişiliklerini ve yeteneklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir. Toplumsal yaşamda, insanı, insanlaştırma etkinliklerinin bütünüdür

Fidan (Tarihsiz: 2)'a göre eğitimin çağdaş anlamı, insanların davranışlarında belli amaçlara göre değişiklik oluşturmasını içerir (...) Eğitimin davranış değiştirme süreci olarak tanımlanması, eğitim programının dinamik ve sürekli bir yaşantılar bütünü olarak görülmesine ve program geliştirme çalışmalarında ağırlığın, öğretme-öğrenme süreçleri üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Eğitim sürecinden geçen insanın kazandığı bilgi, beceri ve tutum: onun bireysel ve toplumsal özelliklerini tanımada, kişiliğini geliştirmesinde ve kendini daha değerli hissetmesinde önemli bir etkidir.

Eğitim, insanın hayata bakışını belirler. İnsanın hayatı daha iyi anlayarak güvenli ve huzurlu bir biçimde yaşamasını, zamanını daha anlamlı ve verimli kullanmasını kolaylaştırır. Eğitim; çocuğun yaratıcılığı hızlandırarak dünyaya daha rahat ve daha içten bakmasına olanak sağlar. Çocuğa eğitimde değişik seçenekler sunularak onların kendilerini değişik yönlerden keşfetmelerine, yeteneklerini geliştirmelerine fırsat verilmelidir. Çocuklar, özellikle ilköğretim dönemlerinde çok farklı araç-gereç, ortam ve etkinliklerle tanıştırılmalıdır.

Öğrencilere iyi bir eğitim vermenin öncelikli yolu, onların gelişim dönemlerini iyi bilmektir. Öğrencilerin hangi dönemlerde ne tür verileri alabilecekleri, nasıl bir davranışa sahip olabilecekleri gibi konuların çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Öğrencinin bu gelişim dönemlerinin bilinmesi, öğrencilerin ne tür davranışları, neden yaptığını anlamak ve verilen bazı bilgileri neden öğrenemediği konusunda önemli bir koşul olacaktır. Öğrencilerin gelişim dönemlerini bilmek, onları daha yakından tanıyarak, onlara daha kolay yaklaşabilmeyi sağlayacak ve böylelikle eğitim açısından da daha rahat bir sürecin yaşanmasına kolaylık sağlayacaktır. Özlü (2003: 36)'ye göre eğitimde amaç, çocuktaki ifade gelişimlerini en üst düzeyde ifade becerilerine ulaştırmak olmalıdır.

Çocukların yaşlarına ve seviyelerine en uygun olan bilgiyi öğrenebilecekleri, bu bilgileri uzun süre akılda tutabilecekleri, böylelikle de ezberci yaklaşımdan kurtulabilecekleri unutulmamalı: onlara bilgiyi beceriye

dönüştürebilecekleri günlük yaşamlarını kolaylaştırabilecekleri yöntemler öğretilmeli ve bu yöntemler öğretilirken doğru ve yararlı kaynaklardan, ürünlerden yararlanılmalıdır.

Bir insanın kendisini rahatlatacak olan en önemli etkenlerin başında gülmek gelmektedir. En önemli nokta bireyleri güldürerek rahatlatmak ve öğrenmeye açık hâle getirmek, hem de gülerken eğitmektir.

Eğlendirici yazınsal metinler, gerek Türkçe eğitiminde gerekse genel eğitimde bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Özellikle fıkralar, hem güldürmek hem de güldürürken eğitmek için önemli bir eğitim aracıdır. Aynı şekilde karikatürler, vermek istediği mesajı, düşünceyi, gülmece ögesiyle birlikte vereceği için öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Bilmeceler, tekerlemeler vb. diğer eğlendirici yazınsal ürünler de eğitimle bir bütün olarak güldürme, eğlendirme görevini üstlenerek çocuğun istekle, anlayarak ve severek öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Eğlendirici yazınsal türler zamanla eğitim ve öğretim çalışmalarının vazgeçilmez bir parçası olarak geliştirilen Türkçe programlarının içinde yer alacaktır.

Öğrencilere sınıfta yaşadıkları ulusun ve toplumun kimliğini koruma bilinci hazırlayarak onları, geleceğin dünyasıyla buluşturabilmek için her türlü kötü durumun üstesinden kolayca gelebilmeyi sağlayan, güvensizlik, ümitsizlik gibi duyguları azaltmaya yardım eden gülmece ögesini içinde barındıran eğlendirici yazınsal türler, her zaman eğitimin önemli bir parçası olarak görülmeli, etkinliklerde işlevsel olarak kullanılmalıdır.

İnsanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecinde belli davranış değişiklikleri gözlenebilmesi için kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerlerin doğru bir eğitimle desteklenmesi gereklidir. Bunun için öğrenme-öğretme sürecinde hedefler doğrultusunda çocukların birbiriyle etkileşim kurabilecekleri yazınsal türlerle desteklenmiş bir Türkçe eğitimi süreci hazırlanmalıdır.

2. 4. 1. Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi

Eğitim sistemimiz içinde okullarımızda okutulan bütün derslerin özünde çağdaş uygarlık düzeyinin gerekleriyle donatılmış bireyler yetiştirmek vardır. O nedenle her dersin gerek içerik, gerekse işleniş olarak bu yolda tasarlanması gerekir. Türkçe öğretiminin de bu konuda önemli işlevleri vardır.

Türkçe öğretimi; varlığımızı, benliğimizi, duygularımızı, hislerimizi, yaşadıklarımızı, kendimizi öğretmemizin yoludur. Türkçe öğretiminde güzel dilimizi her yönden incelemek, her yönden irdelemek, duygulara ve düşüncelere her bakımdan yer ayırmak söz konusudur.

Dil eğitim ve öğretiminin olmadığı bir yerde eğitim-öğretimden söz edilemez. O, kişinin hem sözlü, hem yazılı araç ve gereçlerinden faydalanmasında büyük önem taşır. Bunun içindir ki diğer derslerin başarı ile öğretiminin sağlanması Türkçe dersinin gereği gibi öğretime bağlıdır. Türk Milli Eğitimi'nin hedefi ise, Türk dilinin, Türkçe'nin eğitimin her kademesinde, özellikle bozulmadan ve aşırılığa kaçmadan öğretilmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır (Gözaydın, 1990).

Dursunoğlu (2006)'na göre Türkçe, her şeyden önce Türk milletinin duygusunun, düşüncesinin, hayalinin, edebiyatının, irfanının, medeniyetinin kaynağıdır. Türkçe; Türk milletinin ruhudur, hamurudur. Türkçe, Türk milletinin en kıymetli hazinesidir. Türk'ü Türk yapan en kıymetli değerdir. Onun için Türkçe'nin öğretimi, bir dersin öğretimi meselesi değil; her yönüyle Türk kimliğinin, Türk'ü Türk yapan değerlerin öğretimi meselesidir.

Öz (2006: 1)'e göre Türkçe dersleri, bir bilgi verme dersi değil, öğrencilere birtakım beceri ve davranışlar kazandırma çabasıdır. Süratli ve tabii bir sesle, anlamlı okuma bir beceridir; yaşananları, gözlenenleri, hissedilenleri sözlü veya yazılı olarak anlatabilmek, hem birtakım davranışlar, hem de beceriler kazanılmasını gerektirir. Böyle olduğuna göre Türkçe derslerinde, öğrencilerin ellerine, hayat boyu, kendi

kendilerini yetiştirebilmeleri, kendilerini kontrol altında bulundurabilmeleri için yararlanabilecekleri bir anahtar verilmelidir.

Demirel (1999: 22)'e göre ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, milli eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, mili şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleriyle Türkçe derslerinde karşılaşacaktır.

Sever (1995: 2)'e göre bireyin, bilgi ve yaşantı birikimini zenginleştirebilmesi, her şeyden önce, anlama ve anlatma becerilerini çok iyi geliştirmiş olmasını gerektirir. Çünkü, bilgi ve yaşantı zenginliği, öğrenmeye koşut bir süreci içerir. Bilgi aktarımını kolaylaştırarak öğrenmeyi çabuklaştırmanın en temel yolu ise, bireylere anlama ve anlatma aracı ola dille ilgili davranış örüntülerinin kazandırılmasıdır. Türk eğitim sisteminde, bireylere zihinsel gelişimlerine ve toplumsal gereksinimlerine dayalı olarak dilsel becerilerin kazandırılması görevi, anadilini temel alan Türkçe öğretimine verilmiştir.

Karadağ (2001: 48)'a göre anadili eğitimi veren derslerin amacı, anlama ve anlatma, bir başka deyişle öğrenciye okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerisi kazandırmaktır. Bu etkinlikler arasında bir öncelik sonralık sıralaması yapılmayacağı açıktır. Bunların tümü birbirini etkileyen bir bütün olarak ele alınır. Bir bütün olarak düşünülen anlama ve anlatma becerisinin kazandırılmasında çıkış noktası kuşkusuz çocuğun dilsel evrenidir. Çocuğun dilsel evreni onun çevresinden (aile, okul, arkadaş vb.) edindikleri, ilgi ve gereksinimleriyle sınırlıdır. Eğitimin her döneminde bu sınır, aşamalı olarak geliştirilmelidir. Türkçe dersinde okutulacak metinlerin seçiminde, yazma konularının seçiminde bu ilke temeldir.

Türkçe derslerinde uygulanan, okuma, yazma, konuşma etkinlikleriyle öğrencilere, bildikleri sözcüklerin anlamını pekiştirme, duygu ve düşüncelerini açıklama, kendilerini ifade etme becerisi kazandırılmalıdır.

Türkçe öğretimi ile çocuğun birtakım ihtiyaçları karşılanabilmeli, çocuğu öğreneceği yeni bilgilere hazırlayabilmek, ona Türkçenin inceliklerini anlatabilmek için onun bu ihtiyaçlarını göz önünde bulundurup ona göre öğrenme süreci gerçekleştirilmeli ve ders etkinlikleri için seçilen ürünlerin çocuğun bu ihtiyaçlarına karşılık vermesine dikkat edilmelidir.

Tuncer (1994: 206)'e göre din, dil, ırk, ulus ayrımı olmaksızın bütün çocukların bir takım ruhsal ihtiyaçları vardır. Özellikle doğal davranışların egemen olduğu çocukluk yıllarında, bu ihtiyaçlar net bir biçimde izlenebilir.

Türkçe derslerinin genel amaçları, öğrencilerin anlama ve anlatma gücü ile dilbilgisi ve yazı gücünü geliştirmek; öğrencilere okuma ve dinleme alışkanlığı ile zevkini vermek; öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek; Türkçe'yi doğru ve etkili olarak kullanma becerisi kazandırmak; dilimizi sevdirmektir.

Ülkemizde ilköğretimden üniversiteye kadar eğitimin her kademesinde Türkçe eğitim ve öğretimi verilmektedir. Buna rağmen, Türkçe'yi doğru ve güzel kullananların oranının gittikçe düştüğü görülmektedir. Bu durum, Türkçe eğitim ve öğretimindeki eksikliğin, yetersizliğin, metotsuzluğun bir göstergesi olacağı gibi kültürel yetersizliklerin, dil kültürü eksikliğinin de bir sonucudur.

Türkçe dersi, çeşitli düzeylerde okuma ve yazma becerisi yanında, düşünme faaliyetlerini ve duyuşsal davranışları da içine alan çok yönlü bir ders olmasına karşın Türkçe ders kitapları incelendiğinde eğlendirici yazınsal türlere çok az yer verildiği hatta bazı ders kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere ait metinlerin kullanılmadığı görülmektedir. Temalara uygun, eğitici işlevi olan, eğlendirerek öğretmeyi hedefleyen birçok eğlendirici yazınsal metin bulunmasına rağmen bu metinler ders kitaplarında kullanılmamakta ve özellikle okuma parçası ya da dinleme metni olarak ders kitaplarında çok az yer verilmektedir.

Gerek ulusal kültürümüzün bir ürünü olması, gerek Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmek, gerekse zengin bir Türkçe eğitimi içeriğine sahip olması nedeniyle Türkçe eğitiminde eğlendirici yazınsal türlere daha çok yer verilmelidir.

Toplumumuzun geleceğini oluşturan, iyi bir Türkçe eğitimi alması gereken bireylere eğlendirici yazınsal türler, Türkçe dersinde tanıtılmalı, sevdirmelidir. Eğlendirici yazınsal türlerin eğitici yönü, hoşgörü, bilimsellik, adalet, hayvan sevgisi, sağlık ve çevre bilinci vb. daha birçok öge temalara uygun bir biçimde Türkçe eğitiminde kullanılmalıdır.

Bütün bunlarla birlikte Türkçe eğitimiyle öğrencilerin konuşmaya, kendisini ifade etmeye yönlendirilmesi ve konuşmalarında gülmece öğelerine yer verebilmeleri özendirilmelidir.

Etkili bir anlatım gücü kazanabilmek için, anlatımın etkili olmasını sağlayan eğlendirici yazınsal ürünlerden yararlanılmalıdır. Çünkü eğlendirici yazınsal türlerle güçlü, etkili bir anlatım olanağı yakalanabilir. Etkili ve net konuşan bireyler gereksinimlerini daha iyi anlatabilirler. Güzel ve etkili konuşma yanında, konuşmalarında insanları güldürebilmek ve neşeli bir üsluba sahip olmak günümüz toplumunda büyük önem kazanmıştır. Konuşmalarını gülmece öğeleriyle süsleyebilen, dinleyicilerini güldürebilen bireyler rahatlıkla dinlenmektedir. Ayrıca gülmece öğeleri içinde verilen iletiler daha etkili olmaktadır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu araştırma; yenilenen, değiştirilen, öğrenci merkezli öğretimi hedefleyen ve okullarımızda 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlayan 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı kapsamında hazırlanmıştır.

Araştırmada 2004-2005 Türkçe programında yer alan kazanımların neler olduğu saptanmış ve yöntem olarak eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımlar belirlenmiştir. Mevcut program çerçevesinde, ilköğretim 1-5. sınıflarda okutulan ders kitaplarında, belirlenen eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların ne şekilde verildiği ve ders kitapları dışındaki okuma kitaplarından eğlendirici yazınsal türdeki metinler saptanmıştır.

Bir öğretim yöntemi üzerine değil de metinler üzerine çalışıldığı için okullarda uygulama yapılmadan; öncelikle belirlenen konuyla ilgili kaynak taraması yapılarak ve kaynaklardan edinilen bilgiler, belirlenen sınırlama içinde değerlendirilerek açıklama, betimleme, karşılaştırmaya dayalı bir yöntemle hazırlanmaya çalışılmıştır. Bununla beraber eğlendirici yazınsal türlerle ilgili Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek temalara uygun metinlerden örnekler verilmiştir.

Çalışmada, Türkçe programında yer alan eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların 1-5. sınıf Türkçe ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarında, alınıp alınmadığı, alındıysa hangi temada, ne şekilde verildiği konusunda bilgi verilmiş ve bu bilgiler tablolara aktarılarak tablolardaki sonuçlar yorumlama, karşılaştırma yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ailelere, öğretmenlere ve programcılara yapılan araştırma çerçevesinde çeşitli kaynaklardan yararlanılarak önerilerde bulunulmuştur.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4. 1. Program Geliştirme Açısından İlköğretim Türkçe Ders Programının Değerlendirilmesi

Ülkelerin eğitim sistemlerinin temelini eğitim programları oluşturmaktadır. Çünkü, nasıl bir insan yetiştirileceği sorusunun cevabı eğitim programlarının içeriğinde gizlidir. Etkin bir biçimde düzenlenmiş çağdaş, yenilikçi ve geliştirilmiş eğitim-öğretim programları ile öğrenme yaşantıları daha sağlıklı, daha kalıcı bir hale dönüştürülebilir.

Öğretim programlarında yer alan bütün derslerin ulaşmak istediği bir amaç vardır. Her ders, ulaşmak istediği hedefini gerçekleştirirken, devletin belirlediği eğitim politikasının gerçekleşmesine katkıda bulunmak durumundadır.

Türkçe Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kazanmaları; bu becerileri kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden geliştirmeleri; etkili iletişim kurmaları; Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma-yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır.

Öğretim programlarına işlevsellik kazandırılmasında içeriğin düzenlenmesi ve öğrenme yaşantılarının seçimi çok önemlidir.

Geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu programla: Türkçe'yi doğru ve etkili kullanan, kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen, bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan, haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya

karşı duyarlı, okumaktan ve öğrenmekten zevk alan, bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir.

Programdaki Türkçe dersinin genel amacı incelendiğinde, dersin öğretiminin Türk milli eğitiminin istediği insan tipini yetiştirmede bir araç olarak kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır. Yine programın amaçlarında Türkçe bilgilerin yanında bir çok tutum, alışkanlık ve değerlerle ilgili kazanımların verilmesi de amaçlanmaktadır. Ancak öğrencilerin bu kazanımlara sahip olması çağın şartlarına uygun, bilimsel bulgular ışığında hazırlanmış yeni Türkçe programının gerek ders kitapları ve gerekse öğretmenler tarafından uygulanmasıyla sağlanabilir. Bu nedenle şu anda uygulanmakta olan 2004-2005 Türkçe öğretim programının belirtilen işlevleri yerine getirip getirmediği konusunda, program geliştirme açısından irdelenmesi gerekmektedir.

Bu amaçla, 2004-2005 ilköğretim birinci kademedeki Türkçe ders programına bakıldığında, eğlendirici yazınsal türlere yönelik birçok kazanımın ders kitaplarında gözlenebilir öğrenci davranışına dönüştürülmemiş olduğu görülmektedir.

Dersin amaç ve konularının yapısı gereği, eğlendirici yazınsal türlere fazla yer verilemediğinden, konuların kavranılması güçleşmekte, öğrenci davranışına dönüşmemektedir.

MEB (2004)'e göre Türkçe 1-5. sınıf Öğretim Programı içerdiği öğrenme alanları ve kazanımlarla öğrencilerde temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Bu programla ulaşılmaması beklenen temel beceriler; Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme olarak belirtilebilir.

Türkçe programında belirtilen bu becerileri kazandırmada yazınsal türlerden yararlanılmaktadır. Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretiminde kullanılması öğrencilerin temel becerileri daha kolay, daha çabuk ve daha zevkle edinebilecekleri bir ortam hazırlayabilir.

Türkçe dersinin işlenişinde ağırlığın öğretilmekte olması, ders araç-gereçlerinin yeterince kullanılmaması, bunlara ek olarak araştırma ve incelemenin yapılamaması nedenleri birleştiğinde, dersten istenilen verim elde edilememektedir. Oysa Türkçe dersi kendini en iyi biçimde ifade edebilmenin, duygu ve düşünceleri iletebilmenin öğretildiği ve uygulandığı bir ders olmalı. Öğrenci yaşayarak ve uygulama yaparak öğrenmenin ayrıcalığını yaşamalıdır.

Program içerisinde yer alan bütün boyutlar aynı derecede önemlidir, birbiriyle dayanışma halindedir. Boyutlardan birinin yetersizliği, diğerlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün bunlar, öğretimde istenilen amaçları gerçekleştirebilmek için; Türkçe dersi programlarının amaç ve içeriğinin günün şartlarına uygun olarak belirlenmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkçe'yi kullanabilmek gerek okul yıllarında gerekse bütün hayat boyunca öğrenmenin temelidir. Ayrıca, Türkçe'yi iyi kullanabilmek bir iş ya da meslek sahibi bir vatandaş, bir aile ve toplum üyesi olarak hepimiz için büyük önem taşır. Bu bakımdan ilköğretim okullarında Türkçe öğretmenin özel bir yeri vardır.

Doğru ve hızlı okuyabilen, okuduğunu anlayabilen, dili sözlü ve yazılı olarak iyi kullanabilen öğrenciler iyi Türkçe öğretimi olarak yetişmişlerdir.

İlköğretim programında Türkçe çalışmaları, ilk okuma yazma, dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma, görsel sunu gibi öğrenme alanları başlıkları alınarak açıklanmıştır. Türkçe öğretiminin bütün etkinlikleri, birbirini ve bu alanları pekiştirecek şekilde yapılmakta ve düzenlenmektedir.

MEB (2004)'e göre, Türkçe 1-5. sınıfların Öğretim Programı'nda yapılandırıcı yaklaşım merkeze alınmakla birlikte, çoklu zekâ ve öğrenci merkezli öğrenme gibi çeşitli eğitim yaklaşımlarından da yararlanılmıştır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre, öğrenme sürecinde ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlam kurma, uygulama ve değerlendirme önemli kavramlardır. Öğrenci merkezli öğrenmeyi temel alan yapılandırıcı yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına ve öğretmen rehberliğine ağırlık vermektedir.

2004-2005 Türkçe Öğretim Programı, bilgi ezberlemeye değil, bilgi üretmeye dayalı çağdaş eğitim modellerini temel almıştır.

Türkçe Öğretim Programı'nda Türkçe'yi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma vb. temel becerilere yer verilmiştir. Program, öğrencilerin Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma-yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır.

Eğitim alanındaki son bilimsel gelişmeler ve yaklaşımlar çerçevesinde, öğrencinin zihinsel becerilerini geliştirmesine ve etkili kullanmasına önem verilmiştir.

Öğrenme alanları günümüz dil eğitim anlayışının ve dil becerilerinin gereği olarak; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu başlıkları altında ele alınmıştır.

Programda görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır. Kazanımların belirlenmesinde; öğrencilerin yaş, düzey, dil ve zihin gelişimleri göz önünde bulundurulmuştur.

Tematik yaklaşımın bir gereği olarak öğrenme öğretme sürecinde ele alınacak zorunlu ve seçmeli temalar ayrıntılı olarak verilmiştir.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak her öğrenme alanı için ayrı ayrı belirlenen etkinliklerle öğrencilerin süreç içinde değerlendirilmesi plânlanmıştır.

Türkçe Öğretim Programı, öğrenciyi merkeze almakta ve bütün etkinliklerde öğrencinin aktif rol almasını gerektirmektedir. Bu nedenle etkinlikler, öğrencinin iletişim kurma, yaratıcılık, iş birliği yapma, sorun çözme, girişimcilik gibi becerilerini geliştirecek şekilde yapılandırılmıştır.

Bu hedeflerde sayılan değer, kavram ve alışkanlıkları öğrencinin önce anlaması, sonra da benimsemesi istenmektedir. Burada istenilen "anlamak", bilgi ile ilgili olup, öğretmen elinden geldiğince bunu gerçekleştirmeye çalışmalıdır.

Eğitimde amaç ya da hedef, eğitim-öğretim faaliyetleri sonunda öğrencilerin bilgilerinde, düşüncelelerinde, tutumlarında, duygularında, hareketlerinde yani davranışlarında meydana gelmesi beklenen değişikliklerdir. Belli bir dersin hedefleri, derse devam etmiş öğrencinin dersin sonunda kazanacağı davranışları belirtir. Bir dersi tamamlayan bir öğrencinin davranışlarıyla, bu dersi hiç almamış bir öğrencinin davranışları arasındaki farkı ortaya koymak, hedeflerin açıklığa kavuşması demektir.

Bugünkü Türkçe dersi öğretim programının amaçları, genel eğitimin ve dil eğitiminin amaçlarıyla birlikte düşünülerek yorumlanmış ve gözlenebilecek, ölçme-değerlendirmeye tabi tutulabilecek öğrenci davranışları olarak belirlenmiştir. Türkçe öğretiminin başarısı, öğrencinin hazır bulunuşluğunu, tecrübesini, zekâ düzeyini, ilgi ve alışkanlıklarını, içinde bulunduğu yaşı psikolojisini ve içinde yaşadığı çevrenin beklentilerini hesaba katarak belirlenen öğrenim hedefleri ve bu hedeflere göre belirlenmiş öğrenci davranışları ile mümkündür.

Günümüzde program geliştirmeciler, eğitim hedefleri ve davranışları ile ilgili ayrıntılı çalışmalar yaparak 2004-2005 Türkçe öğretim programını ortaya çıkarmışlardır. Onlar, hedeflerin mutlaka ölçülebilir öğrenci davranışlarına dönüştürülmesi gereğinden bahsetmektedirler.

Yeterliliğe dayalı içeriğin ve konuların öğrencide nasıl bir davranış geliştireceğini, öğretmenin ve öğrencinin sorumluluğunu açıkça göstermektedir. Yeterliliğe dayalı hedef, öğretme-öğrenme sürecinin sonunda meydana gelmesi beklenen ürünü, yani öğrencinin ne yapacağını belirler. Hedefe ulaşacak olan öğrencidir. O halde öğrenci hedefe ulaştığı zaman ne yapacaksa, hedef onu dile getirir. Hedefler, öğretmenin yapacaklarını değil, öğrencinin neler yapması gerektiğini açıklamalıdır. Burada hedefin öğretmenin değil de öğrencinin ders sonunda yapması gerekli davranış şeklinde yazılması büyük önem taşır. Her hedef, hangi toplumda, hangi kişi ve konu alanı için belirleniyorsa o toplumun gerçeklerinden, kişilerin hazır bulunuşluk seviyelerinden ve konu alanındaki çağdaş bilgi birikimlerinden hareket etmek zorundadır. Türkçe öğretmeni, kullanacağı özgün edebî ürünlerle bunu sağlayabilir.

4. 2. 2004-2005 İlköğretim Türkçe Öğretim Programında Eğlendirici Yazınsal Türlerin Yeri

MEB Türkçe program kitabından 1-5. sınıflarda eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımlar, öğrenme alanlarına göre incelenmiş ve aşağıda belirtilmiştir:

1. sınıf

ÖĞRENME ALANI: DİNLEME

KAZANIM: Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler ve izler.

ÖĞRENME ALANI: KONUŞMA

KAZANIM: Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.

ÖĞRENME ALANI: OKUMA

KAZANIM: Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.

2. sınıf

ÖĞRENME ALANI: DİNLEME

KAZANIM: Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler ve izler.

ÖĞRENME ALANI: KONUŞMA

KAZANIM: Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.

ÖĞRENME ALANI: OKUMA

KAZANIM: Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.

3. sınıf

ÖĞRENME ALANI: DİNLEME

KAZANIM: Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler ve izler.

ÖĞRENME ALANI: KONUŞMA

KAZANIM: Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.

ÖĞRENME ALANI: OKUMA

KAZANIM: Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur

4. sınıf

ÖĞRENME ALANI: DİNLEME

KAZANIM: Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler ve izler

ÖĞRENME ALANI: KONUŞMA

KAZANIM: Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.

ÖĞRENME ALANI: OKUMA

KAZANIM: Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.

ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL OKUMA

KAZANIM: Karikatürde verilen mesajı algılar.

5. sınıf

ÖĞRENME ALANI: DİNLEME

KAZANIM: Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro, vb. dinler ve izler.

ÖĞRENME ALANI: KONUŞMA

KAZANIM: Konuşmalarında mizahî öğelere yer verir.

ÖĞRENME ALANI: OKUMA

KAZANIM: Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur.

Türkçe program kitabında, bazı öğrenme alanlarında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımlar alınmamıştır. Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımlar tüm sınıflarda “dinleme, konuşma, okuma” alanlarında verilmiş, “görsel okuma” alanında yalnızca 4. sınıflarda alınmış, “yazma ve görsel sunu” öğrenme alanlarında bu kazanımlara yer verilmemiştir.

4. 3. Eğlendirici Yazınsal Türlerle İlgili Kazanımların 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Durumu

MEB (2004: 23)'e göre kazanımlar; öğrenme süreci içerisinde plânlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencilerde görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine göre birinci sınıftan beşinci sınıfa doğru artırılarak verilmiştir.

2004-2005 İlköğretim Programı incelendiğinde;

“Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler” kazanımı, dinleme alanında; tür, yöntem ve tekniklere uygun okuma bölümünde 1.-5. sınıflarda,

“Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır” kazanımı, konuşma alanında; tür, yöntem ve tekniklere uygun okuma bölümünde 1.-5. sınıflarda,

“Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okur” kazanımı, okuma alanında; tür, yöntem ve tekniklere uygun okuma bölümünde 1.-5. sınıflarda,

“Yazılarında mizahi öğelere yer verir” kazanımı, yazma alanı içerisinde kendini yazılı olarak ifade etme bölümünde yalnızca 4. ve 5. sınıflarda, verilmektedir.

MEB (2004: 13)'e göre öğrencilerin; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili temel dil becerilerini kazanmaları gerekmektedir. Dil gelişim sürecinde, bu öğrenme alanları karşılıklı olarak birbirini

etkilemekte ve tamamlamaktadır. Dolayısıyla söz konusu öğrenme alanları Türkçe öğretiminde bir bütün olarak ele alınmaktadır.

2004-2005 ilköğretim Türkçe dersi öğretim programında bir eğitim-öğretim yılı içerisinde ele alınacak tema sayısı sekiz olup; bu sekiz temanın dördü zorunlu, dördü ise seçmeli olmak üzere belirlenmiştir.

Araştırmamızda farklı yayınevlerinin ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitapları incelenerek; zorunlu temalar ve seçmeli temalar içerisinde, eğlendirici yazınsal türlerin alınıp alınmadığı, alındıysa ne şekilde, hangi türle verildiği, alınmadıysa hangi yazınsal türle verildiği incelenmiştir.

Türkçe Program kitabında verilen zorunlu temalar :

- “Atatürk”
- “Değerlerimiz”
- “Sağlık ve Çevre”
- “Birey ve Toplum”

Türkçe Program kitabında verilen seçmeli temalar :

- “Güzel Ülkem Türkiye`m”
- “Yenilikler ve Gelişmeler”
- “Oyun ve Spor”
- “Dünyamız ve Uzay”
- “Üretim Tüketim ve Verimlilik”
- “Hayal Gücü ve Gizemler”
- “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler”
- “Kurumlar ve Sosyal Örgütler”
- “Doğal Afetler”
- “Güzel Sanatlar”

Türkçe program kitabında, bu temalar dışında, fakat bu temalarla örtüşen farklı temalara yer verilebileceği belirtilmiştir. Araştırmada bazı yayınevlerinin bu temalarla örtüşen, farklı adlandırmayla temalar kullandığı görülmektedir. Çalışmada yayınevlerinin adlandırmasıyla alınan bu temalar “Alt Seçmeli Tema” olarak verilmektedir.

Bu bölümde; Türkçe dersi öğretim programında yer alan, zorunlu ve seçmeli temalar içerisindeki, *eğlendirici yazınsal türlerin* kullanımı incelenecektir.

“Atatürk” Teması :

Top Yayıncılık’ın 1. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabında 2. tema olarak alınan “Atatürk” teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçmeden önceki, sesleri öğrenme aşamasında verilmektedir.

Kılavuz kitaptan “Atatürk” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; bu tema içerisinde bir şiir ve üç öykü türünde dinleme metni kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca “R, M, U, K, I, Y, S” seslerinin öğretimi, bu tema içerisinde alınmaktadır.

Araştırma sonucunda; yalnızca “R, M, S” seslerinin öğretimi ve ölçme değerlendirme kısmında tekerlemelerden yararlandığı görülmektedir.

Bu tema içerisinde “R” sesini tanıtmak ve hissettirmek için “Sar Sar Makara” adlı tekerleme alınmıştır:

Sar Sar Makara

Sar sar sar makarayı.

Çöz çöz çöz makarayı.

Şöyle de böyle.

Şak şak şak. (Top Yay., 2005c: 92)

Yine ölçme değerlendirme bölümünde “r” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini anlayabilmek için “Kayısı” adlı tekerleme kullanılmıştır:

Kayıtı

Sıra sıra kayısı,

Bal oldu sarısı.

Eve geldi yarısı,

Kalmadı arkası. (Top yay., 2005c: 94)

“M” sesini tanıtmak ve hissettirmek için “Sayışma” adlı tekerleme verilmiştir:

Sayışma

Bir mum,

İki mum,

Üç mum,

Duma duma dum.

Kırmızı mum,

Duma duma dum. (Top yay., 2005c: 95)

Ölçme değerlendirme bölümünde “m” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini anlayabilmek için “Tekerleme” başlığı altında tekerleme kullanılmıştır:

Tekerleme

Kuzum meler me me me!

Minik kuzum meleme.

Gel gidelim, Ayşe nineme,

Minik kuzum meleme. (Top yay., 2005c: 97)

“s” sesinin öğretiminde eğlendirici yazınsal türlerden faydalanılmamış; fakat ölçme değerlendirme kısmında “s” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini ölçmek için “Sarı Maya” adlı tekerleme kullanılmıştır:

Sarı Maya

Sarı maya, sarı maya,

Tık tık geldi masaya.

Aslı alsın, Sila alsın,

Bu tabak bana kalsın. (Top yay., 2005c: 116)

Erdem Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiğini incelendiğinde; bu tema içerisinde okuma parçası olarak bir şiir ve üç öykü türünde metin, dinleme parçası olarak öykü türünde bir metin alınmıştır. Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışma bulunmamaktadır.

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisinde bir bilgilendirici yazı, iki şiir ve bir anı türünde metinler alınmıştır. Ayrıca anı türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Ders kitabında bu temayla ilgili "Bilmece Bildirmece" adıyla bir bilmece verilmiştir:

Bilmece Bildirmece

Yurdumuzu kurtaran,

Türkiye'yi kuran,

En büyük Türk,

En Büyük insan. (Kök, 2005a: 27)

Özgün Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne

şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB'in 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerindedir. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü, anı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca anı türünde yine bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde bir tane dinleme metni verilmektedir. Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü, anı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca özdeyişlerden oluşan bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında "Atatürk" temasının "Kendimizi Sınayalım" başlıklı değerlendirmesi içinde N.Ahmet Banoğlu' nun "Nükte Ve Fıkralarla Atatürk" adlı eserinden alınan "Mısır Ve Hap" adlı fıkrası ve bu fıkrayla ilgili sorular verilmektedir:

Kendimizi Sınayalım

Mısır ve Hap

Atatürk Galatasaray Lisesinin bir sınıfında sınavda hazır bulunuyordu. Mısır'dan söz edilirken Ata, çocuklardan birine sordu:

- Nil olmasaydı Mısır ne olurdu?

Çocuk uzun uzun düşündü. Sonra boş bulundu ve:

- Hapı yutardı, yanıtını verdi.

Ata bu yanıtı son derece mutlu oldu ve çocuk sınavdan on numara aldı. (Kök, 2005g: 40)

Çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazımsal türlerle ilgili bir çalışmaya rastlamıyoruz.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazımsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 2. tema olarak alınan "Atatürk" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazımsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

"Değerlerimiz" Teması :

Top Yayıncılık'ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 7. tema olarak alınan "Değerlerimiz" teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçtikten sonra, ders kitaplarında okuma parçaları ile işlenmektedir.

Kılavuz kitaptan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Ders kitabında “ bir şiir ve üç öykü” türü metin olarak kullanılmıştır. eğlendirici yazınsal türlerle ilgili metinler alınmamıştır.

Çalışma kitabında da eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma verilmemiştir.

Erdem Yayıncılık’ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı . Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında bir şiir ve üç öykü türünde okuma parçası kullanıldığını görülmektedir.

Bu okuma parçalarından biri olan “Dünyayı Güldüren Adam” adlı bilgilendirici metin, Nasrettin Hoca’nın hayatını anlatmaktadır. Ayrıca; ders kitabında, “Bayram Şenliği “ adlı eğlendirici bir öyküye yer verilmektedir.

Çalışma kitabında, “Bayram Şenliği” adlı metnin değerlendirilmesinde tekerlemeden yararlanılmıştır:

*Evvel zaman içinde,
Kalbur saman içinde,
Develer lingiri oynar,
Eski hamam içinde.*

*Var varanın
Sür sürenin,
Baykışu çok olurmuş,
Eski viranenin.*

*Karıncaya vurduk palanı
Yedi yerden aldık kalanı,
Biz söyleyelim masal*

Çocuklar dinlemesin yalanı. (Erdem yay.. 2005b: 80)

“Düşmeseymiş” başlığı altında Nasrettin Hoca'nın bir fıkrası şiirsel biçimde dinleme metni olarak alınmıştır. Çalışma kitabında bu dinleme metni ile ilgili etkinliklere yer verilmiştir. “İçinde Ben de Vardım” adlı Nasrettin Hoca fıkrasının eksik kalan yerlerinin tamamlanması şeklinde bir çalışma verilmiştir. (Erdem yay., 2005b: 82). Yine “Düşmeseymiş” dinleme metninin etkinliği olarak, çalışma kitabında verilen değişik Nasrettin Hoca resimleriyle, fıkra yazılması istenmektedir.

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında iki şiir, bir tane bilgilendirici yazı, bir fıkra türünde okuma parçası verildiğini görüyoruz. Ayrıca dinleme metni olarak yine bir şiirden yararlanılmaktadır.

Ders kitabında, aynı tema içerisinde, Nasrettin Hoca'nın “Kafasını Pencerede Unutmasın” adlı fıkrası okuma parçası olarak alınmış ve bu okuma parçasına paralel olarak yine ders kitabında “Biraz da Gülelim “ başlığı altında bir fıkra:

Biraz da Gülelim:

Temel ile Dursun otobüse binmişler.

Dursun:

- Yahu Temel! Biz bu otobüse bindik ama, nereye gittiğini sormadık ki.

Temel aldırmaz bir şekilde:

- Sen hiç merak etme.Otobüsten inince yoldan geçen birine sorarız. (Kök, 2005a: 46)

“Güldüren Sözler” başlığı altında üç tane komik söz:

Güldüren Sözler

Parayı veren düdüğü satın alır.

Çürük iple kuyuya çabuk inilir.

Kaleci gol yedikten sonra dişlerini fırçalamalı. (Kök, 2005a: 47)

“Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmece:

Bilmece Bildirmece

Rengi kandan kırmızı.

Üstünde ayla yıldız.

Büyük, küçük hepimiz

Ona saygı duyarız. (Kök, 2005a: 51)

yer almaktadır.

Çalışma kitabında “Kafasını Pencerede Unutmasın” fıkrasının etkinlikleri kapsamında; “Resim Yapıyorum” etkinliği içinde “Nasrettin Hoca”nın bir fıkrası ile ilgili resim çalışması, “Fıkra Yazıyorum” etkinliği içinde “Nasrettin Hoca”nın doğayla ilgili bir fıkrasının yazılması, “Resimlerden Fıkra Yazıyorum” etkinliği içinde, verilen Nasrettin Hoca resimlerinin anlattığı fıkrayı yazma çalışmaları verilmektedir.

Yine çalışma kitabı “Kendimizi Geliştirelim” bölümünde “Hangimiz Satacak” adlı bir fıkra verilmiş ve bu fıkrayla ilgili soruların cevaplanması istenmiştir.

Özgün 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınmıştır. Dört tane okuma parçası ve bir tane dinleme metninin verildiği bu tema içerisinde “Hacivat ile Karagöz” adlı metin dışında, eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir. Hacivat ve Karagöz adlı metin eğlendirici, düşündürücü bir nitelik taşımaktadır.

MEB 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği

incelendiğinde; dört tane okuma parçası ve bir tane dinleme metni verildiği görülmektedir.

Ders kitabında alınan şiir türündeki “Nasrettin Hoca” adlı okuma parçası eğlendirici bir nitelik taşımakta ve öğrencinin fıkrayla bütünleşmesini sağlamaktadır.

Çalışma kitabında “Nasrettin Hoca” şiirine bağlı olarak çalışmalara yer verilmiştir. Öğrencilere “Gülme, Fıkra, Nasrettin Hoca” kelimeleriyle ilgili akıllarına ilk gelen kelimeleri yazmaları şeklinde bir etkinlik verilmiştir. Yine öğrencilere başka bir etkinlikte verilen, farklı bir Nasrettin Hoca fıkrasının üzerinde, noktalama işaretlerini gösterme çalışması yaptırılmıştır. Diğer bir çalışma kitabı etkinliği olarak ta “Nasrettin Hoca’yı günümüz güldürü ustalarında kime benzetiyorsunuz? Neden?” şeklindeki soruya cevap aranmıştır. Ayrıca bir başka etkinlikle de Nasrettin Hoca’nın sevilen fıkralarından birinin resminin yapılması istenmektedir.

Kılavuz kitapta ise; “Metin Araçlığıyla Öğrenme” bölümünde Nasrettin Hoca’nın herhangi bir fıkrasının canlandırılması ve yine Nasrettin Hoca’nın kitapta verilen şiirinden bir dörtlüğün istenen bir melodiye uydurularak söylenmesi şeklinde etkinliklere yer verilmektedir. “Zihinsel Hazırlık” bölümünün “Konuşma” adlı alt bölümünde ise öğrencilerden Nasrettin Hoca’dan bildikleri bir fıkrayı anlatmaları istenmiştir. “Görsel Sunu” adlı bölümde de öğrencilerden araştırarak belirledikleri fıkraları sunma etkinliği, şeklindeki çalışmalara yer verilmiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında yer alan “Yüksel Ocaklı’nın” “Nasrettin Hoca Fıkraları” adlı eserinden alınan “Parayı Veren Düdüğü Çalar” adlı öyküleyici metin olarak alınan metin, aynı zamanda eğlendirici bir nitelik taşıyan fıkra türündedir.

Çalışma kitabında “Değerlerimiz” teması kapsamında yer alan “Nasrettin Hoca Fıkraları” adlı öyküleyici metnin etkinlikleri içinde öğrencilerden Nasrettin Hoca’nın bildikleri bir fıkrasını yazmaları istenmiştir. Ayrıca “Parayı Veren Düdüğü Çalar” metni ile ilgili soruların cevaplandırılması istenmiştir.

Kılavuz kitapta eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 3. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca şiir türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında, bu tema kapsamında, okuma parçalarının dışında çeşitli eğlendirici yazınsal türlere başvurulduğu görülmektedir.

“Bir Bayram Sabahı” adlı okuma parçasından sonra “Biraz da Gülelim” başlığı altında, “İyi Bayramlar” adlı bir fıkra ve “Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmece verilmektedir.

“Ninem’in Hazinesi” adlı öykü türündeki okuma parçasından sonra “Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmece, “Biraz da Gülelim” başlığı altında; “Büyük Adam” ve “Marş Marş Herkes Yerine!...” adlı iki fıkraya yer verilmektedir.

Çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışma verilmemektedir.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir.

Bu tema içerisinde alınan “Bilmeceli Masal” adlı okuma parçası içinde bilmece ve tekerlemeler bulunmaktadır. “Bilmeceli Masal” adlı öykü türündeki okuma parçası bu yönüyle eğlendirici bir nitelik kazanmaktadır. H. Latif Sarıyüce’nin “Anadolu Masalları” adlı eserinden alınan “Bilmeceli Masal” adlı okuma parçası ders kitabında verilmektedir.

“Nasrettin Hoca” başlığı ile alınan ve bilgilendirici bir yazı olan okuma parçası ders kitabında verilmekte, bilgilendirici özellik taşımasının yanı sıra eğlendirici bir niteliğe de sahiptir. Ders kitabında “Nasrettin Hoca” adlı okuma parçasına geçilmeden önce hazırlık amacıyla Nasrettin Hoca’nın bir fıkrası verilmekte, bu fikranın öğrenciler tarafından okunması ve öğrencilerden Nasrettin Hoca ile ilgili bildikleri başka fıkraları anlatmaları istenmektedir.

Ders kitabında bunların dışında şiir ve öykü türünde okuma parçaları, bilgilendirici yazı türünde dinleme metni verilmiştir.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik çalışma verilmemiştir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Okuma parçalarından “Nasrettin Hoca” adlı bilgilendirici metin olarak alınan okuma parçası, aynı zamanda eğlendirici bir nitelik taşımaktadır.

Çalışma kitabında “Nasrettin Hoca” adlı okuma parçasının etkinliği kapsamında birçok çalışmaya yer verilmiştir. Bu etkinlikler içinde öğrencilerden en çok nelere güldüklerini ve Nasrettin Hoca fıkralarındaki kahramanları yazmaları istenmiştir. Yine başka bir etkinlikte öğrencilerden günlük yaşantılarında onları güldüren, eğlendiren bir anıyı fıkra şeklinde yazmaları, “Metin Aracılığıyla

“Öğrenme” bölümünde de öğrencilerden bildikleri bir Nasrettin Hoca fıkrasını yazma etkinliklerini yapmaları istenmiştir.

Kılavuz kitabın “Hazırlık” bölümünde eğlendirici yazınsal türlere yönelik öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir:

*Mizahi öyküleri mi, acıklı öyküleri mi seversiniz?

*Komiklik, mizah denince aklımıza neler gelir?

*En çok nelerle gülersiniz? (MEB, 2005f: 169)

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında alınan, “Nasreddin Hoca’nın Köyünde” adlı bilgilendirici metin aynı zamanda da eğlendirici bir nitelik taşımakta ve okuma parçası olarak verilmektedir.

Ders kitabında “Nasreddin Hoca’nın Köyünde” adlı okuma parçası öncesinde “Öğrenmeye Hazırlanıyorum” başlığı altında eğlendirici yazınsal türlerle bağlantılı olarak öğrencilerden şunlar istenmektedir:

- Nasreddin Hoca hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.
- Evinizde Nasreddin Hoca fıkralarıyla ilgili kitap varsa getiriniz. Bu kitabı arkadaşlarınıza tanıttınız.
- Fıkra kelimesinin aklınıza getirdiği ilk üç kelimeyi söyleyiniz. Bunları cümlelerde kullanarak kısa bir metin oluşturunuz. (Koza, 2005d: 118)

Çalışma kitabında “Nasreddin Hoca’nın Köyünde” adlı fıkranın etkinlikleri kapsamında Nasreddin Hoca ile ilgili verilen, yarım kalmış fıkraların tamamlanması istenmektedir.

Kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili farklı bir çalışmaya yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 3. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiğini incelenmiştir. Şiir, masal ve iki tane bilgilendirici yazı türünde okuma parçası, anı türünde bir dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma verilmemektedir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları,, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmiştir.

“Nasrettin Hoca’nın Güneş Gözlüğü” adlı Yalvaç Ural’dan alınan bilgilendirici metin, eğlendirici bir nitelik taşımakta ve ders kitabında okuma parçası olarak verilmektedir. Çalışma kitabında bu metinle ilgili etkinlikler yapılmıştır. Öğrencilerden okudukları metinde en komik olan bölümü yazmaları istenmiştir. Bir başka etkinlikte ise öğrencilerden Nasrettin Hoca’nın herhangi bir fıkrasını seçerek kitaptaki ilgili bölümde karikatürünü çizmeleri istenmektedir.

Kılavuz kitabın “Hazırlık” bölümünde, bu metinle ilgili olarak öğrencilerden Nasrettin Hoca’ nın giysilerini, resim ve fıkralarını getirmeleri istenmektedir.

Kılavuz kitabın “Zihinsel Hazırlık” bölümünde ise öğrencilerden Nasrettin Hoca’ dan bildikleri bir fıkrayı anlatmaları istenmektedir.

Kılavuz kitabın “ Kendini İfade Etme” bölümünde, öğrencilerden aşağıdaki örnek konulardan birini seçerek sunmaları istenmektedir:

*Günümüz mizah yazarlarından birinin eserini tanıtınız.

*Fıkra, sadece gülmek, eğlenmek amacıyla mı anlatılır / dinlenir? Neden?

(MEB, 2005ı: 155)

“Görsel Sunu” adlı bölümde ise öğrenciler gruplara ayrılmış ve her gruptan bir Nasrettin Hoca fıkrasının drama ile canlandırılması istenmiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Değerlerimiz” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Dört tane okuma parçası ve bir dinleme metni öykü, şiir, bilgilendirici yazı türlerinde verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemiştir.

“Sağlık ve Çevre” Teması :

Top Yayıncılık’ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 5. tema olarak alınan “Sağlık ve Çevre” teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçtikten sonra, ders kitaplarında okuma parçaları ile işlenmektedir.

Ders kitabında Sağlık ve Çevre teması ilk tema olarak işlenmekte ve yine “ bir şiir ve üç öykü” türü metin olarak alınmaktadır. Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili metinler alınmamıştır.

Kılavuz kitap ve çalışma kitabında da eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma verilmemiştir.

Erdem Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içindeki kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde: bir şiir ve üç öykü türünde okuma parçası kullanıldığı ve şiir türünde bir dinleme metni alındığı görülmektedir. Bu okuma parçalarından biri olan "Sabun Hikayesi" adlı öykü eğlendirici bir nitelik taşımaktadır.

Ayrıca "Sağlık ve Çevre" temasının değerlendirilmesi kısmında tekerlemeden yararlanılmıştır:

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Cinler top oynarken hamam içinde... Beni bir yola saldılar. Yolda bir tarak buldum. Tarağı yere verdim, yer bana çimen verdi. Çimeni çobana verdim, çoban bana kuzu verdi. Kuzuyu tataraya verdim, tatar bana at verdi. Ay benim atım, vay benim atım. O mu yalanmış, bu mu yalanmış? Fili yutan bir küçük yılanmış. Yılanı kışkıışladım, yılanı dışdışladım, masalıma başladım. (Erdem yay., 2005c: 57)

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında iki şiir, bir tane bilgilendirici yazı, bir öykü türünde okuma parçası verildiğini görüyoruz. Ayrıca dinleme metni olarak yine bir şiirden yararlanılmaktadır.

Öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarında eğlendirici türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Ders kitabında, aynı tema içerisinde, bilmeceler verilmiştir. Bu bilmeceler okuma parçalarından sonra eğlendirmek amacıyla verilmektedir.

Bilmece Bildirmece

Yaştır, kurutamazsın,

Tuzunu bulamazsın,

Çiçeklerden toplanır,

Tadma doyamazsın. (Kök, 2005a: 55)

Bilmece Bildirmece

Üfacık mermer taşı,

İçinde beyler aşı,

Piştirirsen aş olur.

Piştirmezsen kuş olur. (Kök, 2005a: 59)

Bilmece Bildirmece

Altı mermer,

Üstü mermer,

İçinde bülbül öter. (Kök, 2005a: 67)

Özgün 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde dört tane okuma parçası ve bir tane dinleme metninin verildiği görülmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlere yönelik olarak ders kitabında, Yeşim Yönter' in "Doğanın Çocukları" adlı eserinden aldığı "Kızıl Saçlı Ali" adlı şiir, eğlendirici bir nitelik taşımaktadır:

Kızıl Saçlı Ali

Ali geç kalmıştı okula.

Gitti utana sıkıla

Çaldı kapıyı,

Girdi sınıfa usulca:

"Günaydın öğretmenim.

Özür dilerim,

Geç kaldım bugün."

Oturunca "Ay!" dedi birden

*Geldi sesi derinden
Fırladı kalktı yerinden...
"Ne oldu çocuğum? Diye
Sorarken öğretmeni,
Camı acıyordu besbelli
Söylemedi sebebini
Kızıl saçlı Ali.*

*Hem sevimli
Hem afacan...
Osman dedenin torunu,
Herkes severdi onu,
Belli ki vardı bir sorunu.
"Arı soktu beni bu sabah
Oturamam yerime ondan."*

*"Söyle çocuğum,
Nereni soktu arı senin?"
Söyleyemedi bir türlü Ali
Çünkü sokmuştu arı,
Üstüne oturduğu yeri.*

Yeşim YÖNTER

(Doğanın Çocukları) (Özgün, 2005a: 83)

Çalışma kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemektedir.

MEB 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Sağlık ve Çevre” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde: ders kitabında öykü, şiir ve bilgilendirici yazı türlerinde okuma parçaları verilmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak bir öyküden yararlanılmaktadır.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 6.tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında alınan "Bir Gün Bir Gün, Bir Çocuk" adlı Didem Sanyel'den alınan şiir, eğlendirici nitelik taşımaktadır.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Okuma parçası olarak iki öykü, bir şiir ve bir bilgilendirici yazı; dinleme metni olarak bir öykü verilmektedir.

Ders kitabında "Hapşuu" adlı bilgilendirici yazı türündeki okuma parçasından sonra "Biraz Da Gülelim" başlığı altında bir fıkra, "Bilmece Bildirmece" başlığı altında bir bilmeceye yer verilmektedir. Ders kitabında verilen öykü türündeki okuma parçalarından birisi olan "Ağaç Karıncası ile Ağaçkakan" "fabl" türüne örnek teşkil etmekte ve eğlendirici bir nitelik taşımaktadır.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemiştir.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 6. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde

kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca yine şiir türünde bir dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma, kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemektedir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bilgilendirici yazı, öykü ve iki tane şiir okuma parçası olarak, aynı türünde bir metin dinleme metni olarak alınmıştır.

Ders kitabında "Kalbin Sesi" adlı şiirden sonra, "Gülelim Eğlenelim" başlığı altında, "Ömer L. Hocaoğlu" nun hazırladığı "Anahtarı Bendedur" adlı eserden alınmış, "Sağ Ayağım da Aynı Yaşta" adlı fıkra verilmektedir.

Çalışma kitabı ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları., bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Sağlık ve Çevre" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

"Birey ve Toplum" Teması :

Top Yayıncılık'ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 1. tema olarak alınan "Birey ve Toplum" teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçmeden önceki, sesleri öğrenme aşamasında verilmektedir.

Kılavuz kitaptan "Birey ve Toplum" teması içindeki kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisinde bir şiir ve üç tane öykü türünde dinleme metni kullanılmıştır.

"Konuşan Kedi" adlı dinleme metni. "Muzaffer İzgü" nün. "Konuşan Kedi" adlı öyküsünden alınmış olup, eğlendirici bir metindir. Ayrıca "E. L. A. T. İ. N. O"

seslerinin öğretimi bu tema içinde alınmıştır. Bu seslerden yalnızca “L” sesinin öğretimi aşamasında ve ölçme değerlendirme kısmında tekerlemelerden yararlanıldığı görülmektedir.

Bu tema içerisinde “L” sesini tanıtmak ve hissettirmek için “Leylek” adlı tekerleme alınmıştır:

Leylek

Leylek leylek lekirdek!

Hani bana çekirdek?

Çekirdeğin içi yok,

Keloğlan`ın saçı yok.

Leylek, leylek, leylek. (Top yay., 2005c: 67)

Yine ölçme değerlendirme bölümünde “l” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini anlayabilmek için “Kitap” adlı tekerleme kullanılmıştır:

Kitap

Eledim, beledim,

Elle ekim, dille biçtim.

Dereleri, tepeleri

Güle güle geçtim. (Top yay., 2005c: 69)

Erdem Yayıncılık`ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı`nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içindeki türleri incelediğimizde: ders kitabında; bir şiir ve üç öykü türünde okuma parçası kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca öykü türünde bir dinleme metnine yer verilmektedir.

Çalışma kitabında bu temanın içinde alınan “Ben Ne Zaman Doğdum” adlı okuma parçasının etkinliğinde, “Yaşların Öyküsü” adı altında bir bilmeceyi yararlanılmıştır:

Yaşların Öyküsü

Yaşın bir,

N'olur ağlama!

Yazıktır kulağıma.

Yaşın iki, konuşmaya başla!

Fazla oyalanma!

Yaşın üç, dikkat, koşma!

Yaşın dört,

Gül oyna, bir şeyleri kırma!

Yaşın beş,

Al yanına bir eş,

Oyna da oyna!

Yaşın altı,

Haydi durma,

Doğru okula...

Yaşın yedi,

Sırada var okuma,

Yazmayı da unutma!

Yaşın sekiz,

Oku ve oyna,

Her zaman kalarak temiz. (Erdem yay., 2005b: 14)

Kılavuz kitapta bu temanın içinde alınan "Mavi Saçlı Çocuk" adlı okuma parçasının "Söz Varlığını Kullanma" adlı bölümünde "Kapıdan Tavşan Geçti mi?" ve "Hanım Kızı" adlı diyalog tekerlemeleri dikte çalışması olarak verilmiştir:

Kapıdan Tavşan Geçti mi?

-Kapıdan tavşan geçti mi?

-Geçti.

-Tuttun mu?

-Tuttum.

-Kestin mi?

- Kestim.
 -Tuzladın mı?
 -Tuzladım.
 -Pişirdin mi?
 -Pişirdim.
 -Bana ayırdın mı?
 -Ayırdım.
 -Hangi dolaba koydun?
 -Çık çık dolaba koydum.
 -Haydi al getir.
 -Getiremem.
 -Neden getiremezsin?
 -Kara kediler yemiş.
 -Miyav, miyav, miyav. (Erdem yay., 2005c: 59)

Hanım Kızı

- Çan çan çikolata,
 -Hani bize limonata?
 -Limonata bitti,
 -Hanım kızı gitti.
 -nereye gitti?
 -İstanbul'a gitti.
 -İstanbul'da ne yapacak?
 -Terlik pabuç alacak.
 -Terliği pabucu ne yapacak?
 -Düğünlerde şingir mingır oynayacak. (Erdem Yay., 2005c: 59)

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı . Öğrenci Çalışma Kitabında 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında iki şiir, bir tane bilgilendirici yazı, bir halk masalı okuma parçası olarak verilmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak bir öyküden yararlanılmaktadır.

Öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarında eğlendirici türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Ders kitabında ise, aynı tema içerisinde, bilmecelerden ve tekerlemelerden yararlanılmıştır:

Bilmece Bildirmece

“Yaz” derim yazar,

“Çiz” derim çizer.

Resim yapmayı

Çok çok sever. (Kök, 2005a: 11)

Tekerleme

Leylek leylek havada,

Yumurtası tavada.

Oynaşır çocuklar,

Dağda, kırdada, ovada.

Çağırın gelsin, et yesin,

Et yemezse ot yesin. (Kök, 2005a: 21)

Özgün 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 1.tema olarak alınmıştır. Dört tane okuma parçası ve bir tane dinleme metninin verildiği bu tema içerisinde eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında iki şiir, bir tane bilgilendirici yazı, bir halk masalı okuma parçası olarak verilmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak bir öyküden yararlanılmaktadır.

Çalışma kitabında, bu temanın etkinliği kapsamında “Çan Çan” adlı tekerleme verilmiştir.

Kılavuz kitabın “Söz Varlığını Geliştirme” bölümünde “Ben Kimim” okuma parçası etkinliği kapsamında bilmecelerden yararlanılmıştır.

Ders kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları,, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca şiir türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Kitaplarda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmediği görülmektedir.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları,, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır.

Masal türündeki dinleme metni “Fabl” olması nedeniyle eğlendirici bir nitelik taşımaktadır. Bunun dışında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmediği görülmektedir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Öykü, fıkra, şiir ve bilgilendirici yazı türünde dört okuma parçası, anı türünde bir dinleme metni alınmıştır.

Ders kitabında fıkra türünde bir okuma parçasına yer verilmiştir. “Bülent Özukan’ ın”, “Kıt Akıllı Karga” adlı eserinden alınan “Konuşmanın Nedeni” adlı fıkra Nasrettin Hoca’nın fıkrasıdır.

Çalışma kitabında “Konuşmanın Nedeni” adlı fıkranın öğrenme-öğretme sürecinde, etkinlik olarak metnin ana düşüncesinin belirlenmesi ve metnin karikatürlerle görselleştirilmesi çalışmalarına yer verilmektedir. Ayrıca bir başka etkinlikte “Nasrettin Hoca için bir şarkı sözü yazma ve bunu bilinen bir melodiye uyarlama biçiminde bir çalışma istenmektedir. Diğer bir etkinlikte ise öğrencilerden “Konuşmanın Nedeni” adlı fıkrada geçen karşılıklı konuşmayı kendi cümleleriyle yazmaları istenmektedir. “Görselleştirelim” adı altındaki bir etkinlikte, “Konuşmanın Nedeni” adlı fıkranın karikatürle görselinin çizilmesi etkinliği verilmektedir. Çalışma kitabında verilen çalışma kağıdında Nasrettin Hoca ile ilgili verilen karikatürün yorumlanması çalışması verilmektedir.

Öğretmen kitabında “Zihinsel Hazırlık” bölümünde öğrencilerin Nasrettin Hoca'nın toplumsal ilişkilerini anlatan fıkralarından birini arkadaşlarıyla paylaşmaları istenmektedir. “Konuşma, yazma ve görsel sunu” adlı bölümde, grup çalışması ile “Konuşmanın Nedeni” adlı fıkranın canlandırılması etkinliği istenmektedir.

Ders kitabında aynı tema içerisinde bulunan “Hayal Mektup” adlı şiirden sonra, Eflatun Cem Güney'in, “Nasrettin Hoca Fıkraları” adlı eserinden alınan “Damdan Düşen Biri” adlı fıkrası verilmektedir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 1. tema olarak alınan “Birey ve Toplum” teması içinde kazanımların ne

şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki üç okuma parçası bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca iki tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabında “Dünyayı Bize Verseler” adlı okuma parçasının etkinliği kapsamında, öğrencilerden kitapta verilen karikatürle ilgili bir mesaj yazmaları istenmektedir.

Ders ve kılavuz kitabından eğlendirici yazınsal türlerle ilgili herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

“Oyun ve Spor” Seçmeli Teması :

Top Yayıncılık’ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 8. tema olarak alınan “Oyun ve Spor” teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçtikten sonra, ders kitaplarında okuma parçaları ile işlenmektedir.

Ders kitabında “ bir şiir ve üç öykü” türü metin kullanılmıştır. Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili metinler alınmamıştır.

Kılavuz kitap ve çalışma kitabında da eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma verilmemiştir.

Erdem Yayıncılık’ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 8. tema olarak alınan “Oyun ve Spor” teması içindeki türleri incelediğimizde; ders kitabında; iki şiir ve iki öykü türünde okuma parçası kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca öykü türünde bir dinleme metnine yer verilmektedir.

Çalışma kitabında bu temanın içinde alınan okuma parçalarıyla ilgili eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışma verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Oyun ve Spor" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 7. tema olarak alınan "Oyun ve Spor" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında "Mavi Tahterevallı" adlı öykü türündeki okuma parçasından sonra "Biraz da Gülelim" başlığı altında "Yarış", "Ben de Bir İzciyim" adlı şiir türündeki okuma parçasından sonra yine aynı başlık altında "Yön Bilgisi" adlı fıkralara, "Spor Ve Bedenimiz" adlı bilgilendirici yazı türündeki okuma parçasından sonra da iki tane bilmeceye yer verilmektedir.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik çalışmalara yer verilmemiştir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8. tema olarak alınan "Oyun ve Spor" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

“Dünyamız ve Uzay” Seçmeli Teması :

Top Yayıncılık'ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 4. tema olarak alınan “Dünyamız ve Uzay” teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçmeden önceki, sesleri öğrenme aşamasında verilmektedir.

Kılavuz kitaptan “Dünyamız ve Uzay” teması içindeki kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisinde iki şiir ve iki tane öykü türünde dinleme metni kullanılmıştır. Ayrıca “C, P, H, Ğ, V, F, J” seslerinin öğretimi bu tema içinde alınmıştır. Bu seslerden; “P” sesinin ölçme değerlendirme kısmında tekerlemelerden; “ V” sesinin ölçme değerlendirme kısmında ise bilmecelerden yararlanıldığını görüyoruz.

Kılavuz kitabın ölçme değerlendirme bölümünde “P” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini anlayabilmek için “Pisi Pisi” adlı tekerleme kullanılmıştır:

Pisi Pisi

Pisi pisi, gel pisi!

Gözleri güzel pisi.

Pisi pisi, gel pisi!

İşte piyaz tepsi tepsi.

Tut bu ipi, şu ipi

Oyna piti piti.(Top yay., 2005c: 163)

Kılavuz kitabın bir başak ölçme değerlendirme bölümünde “V” sesinin öğrenilip öğrenilmediğini anlayabilmek için bilmece kullanılmıştır:

Bilmece

Sıra sıra odalar,

Birbirini kovalar.

Uzaktan baktım dev gibi,

Yanına vardım ev gibi. (tren) (Top yay., 2005c: 176)

Ayrıca tema değerlendirmesi yapılırken, “Parayı Veren Düdüğü Çalar” adlı “Nasrettin Hoca” fıkrasının görsellerine bakılarak tamamlanması şeklinde bir etkinlik verilmiştir.

Erdem Yayıncılık’ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı . Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Dünyamız ve Uzay” teması içindeki türleri incelediğimizde; ders kitabında; iki şiir ve iki öykü türünde okuma parçası kullanıldığını görülmektedir. Ayrıca öykü türünde bir dinleme metnine yer verilmektedir.

Çalışma kitabı ve kılavuz kitapta, bu temanın içinde alınan okuma parçalarıyla ilgili eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışma, etkinlik verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Dünyamız ve Uzay” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabında “Horoz İle İnci” adlı fabl’dan bir bölüm verilmiş ve bununla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Fabl olması nedeniyle eğlendirici bir nitelik taşıdığını söyleyebiliriz.

Ders ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Dünyamız ve Uzay” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma

parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bilgilendirici yazı türünde bir dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma, kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemektedir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8. tema olarak alınan "Dünyamız ve Uzay" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

"Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler" Seçmeli Teması :

Top Yayıncılık'ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 3. tema olarak alınan "Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler" teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçmeden önceki, sesleri öğrenme aşamasında verilmektedir.

Kılavuz kitaptan "Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler" teması içindeki kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisinde bir şiir ve üç tane öykü türünde dinleme metni kullanılmıştır. "Konuşan Kedi" adlı dinleme metni eğlendirici nitelik taşımaktadır.

Ayrıca "D, Ö, B, Ü, Ş, Z, Ç, G" seslerinin öğretimi bu tema içinde alınmıştır. Yalnızca "D, B, Ş, Ç" seslerinin öğretimi ve ölçme değerlendirme kısımlarında tekerlemelerden yararlanıldığını görülmektedir.

Kılavuz kitabın ölçme değerlendirme kısmında "d" sesinin öğrenilip öğrenilmediğini ölçmek için "Nerede" adlı tekerleme kullanılmıştır.

Nerede ?

İp nerede?

Adnan`da.

Top nerede?

Esra`da.

Dedem nerede?

Evde.

De nerede?

Dedede. (Top yay., 2005c: 126)

Bu tema içerisinde “B” sesini tanıtmak ve hissettirmek için “Ebe” adlı tekerleme verilmiştir:

Ebe

Ebe ebe gel bize.

Uzaktan vur elimize.

Eğer vurmazsan bize.

Sen ebesin, sen ebe. (Top yay., 2005c: 131)

Yine “B” sesinin öğrenilip öğrenilmediği ölçme değerlendirme kısmında bir tekerleme ile belirlenmiştir:

Tekerleme

Bir berber. bir berbere.

Bre berber!

Biz beraber.

Bir berber dükkânı

Açalım. demiş. (Top yay., 2005c: 133)

“Ş” sesini tanıtmak ve hissettirmek için yine bir tekerlemeden yararlanılmıştır:

Kayıkcı*Fış fış kayıkcı,**Kayıcının yüreği,**Hop hop eder yüreği. (Top yay., 2005c: 138)*

“Ç” sesi verilirken de tekerleme kullanılmıştır:

Uç Uç*Uç, uç böceğim.**Yarın düğün olacak.**Annem sana**Terlik, pabuç alacak.**Uç, uç, uç.**Uç, uç, uç. (Top yay., 2005c: 146)*

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 8. tema olarak alınan “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında bir şiir, bir tane bilgilendirici yazı, iki öykü türünde okuma parçası verildiği görülmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak yine bir şiirden yararlanılmaktadır.

Çalışma kitabı ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Ders kitabında bu temanın içerisinde bilmecelerden yararlanılmıştır:

Bilmece Bildirmece*Ağaç değil**Yaprağı var**Güneş değil**Işık saçar (Kök, 2005a: 123)*

Bilmece Bildirmece

Her akşam yatan,

Her sabah kalkan,

Hiç uymayan nedir?(Kök, 2005a: 135)

MEB 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8. tema olarak alınan "Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler" teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında şiir, bilgilendirici yazı, öykü türlerinde okuma parçaları verilmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak bir öyküden yararlanılmaktadır.

Ders, çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8. tema olarak alınan "Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında verilen İsmail Hakkı Talas'ın "Belirli Gün ve Haftalar Şiirleri" adlı eserinden alınan "Bilinen Bilmece" adlı şiirin içinde bilmeceye yer verilmektedir. Bu durum şiire eğlendirici bir nitelik kazandırmıştır:

Bilinen Bilmece

Çalışkan çocukların

Bir gün düşmez elinden.

Genç, ihtiyar zevk duyar,

Onun tatlı dilinden...

Oturduğum köşede

Dünyaları gezersin.

Birçok şeyin sırrını

Gözlerinle çözersin...
 Parmağınla tutarsın,
 Çevirirsin yaprağı.
 Yazı ve şiirinde
 Kokar vatan toprağı...
 Belli oldu bilmece,
 Benim artık sözüm yok.
 Elinizde duruyor.
 Aramaya gerek yok... (Koza, 2005a: 86)

Çalışma kitabında, bu tema kapsamında, "Bilinen Bilmece" adlı şiirin etkinlikleri içinde "Bilmeceler" den yararlanılmıştır:

Beyazdır tarlası,
 Siyahtır tohumu,
 Elle ekilir,
 Dille biçilir. (Koza, 2005b:146)

Pazardan aldım kapkara,
 Eve geldim maskara,
 Kızardıkça kızardı,
 Aşımızı taşırdı. (Koza, 2005b:146)

Uzun uzun yollardan
 Bir acayip kuş gelir,
 Kıрма badem dili var,
 Ne söylese hoş gelir. (Koza, 2005b:146)

Kanadı var kuş değil,
 Boynuzu var koç değil. (Koza, 2005b:146)

Çalışma kitabında “Diş Macununun Formülü” adlı okuma parçasının etkinliği kapsamında öğrencilerden kitapta verilen karikatürle ilgili fıkra yazmaları istenmektedir.

Kılavuz kitapta eğlendirici yazınsal türlerle ilgili herhangi bir çalışma verilmemektedir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 8. tema olarak alınan “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemektedir.

“Doğal Afetler” Seçmeli Teması :

Top Yayıncılık’ın 1. sınıf öğretmen kılavuzunda 6. tema olarak alınan “Doğal Afetler” teması, çocukların okuma-yazma süreçlerine geçtikten sonra, ders kitaplarında okuma parçaları ile işlenmektedir.

Ders kitabında “Doğal Afetler” teması ikinci tema olarak işlenmekte ve yine öğretici bir şiir ve üç öykü türünde metin ele alınmaktadır.

Ders kitabı, kılavuz kitap ve çalışma kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Doğal Afetler” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında bir şiir, bir tane bilgilendirici yazı, iki

öykü türünde okuma parçası verildiği görülmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak öyküden yararlanılmaktadır.

Çalışma kitabı ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili hiçbir çalışma bulunmamaktadır.

Ders kitabında, bilmeceler verilmektedir:

Bilmece Bildirmece

Yazın giyinir,

Kışın soyunur. (Kök, 2005a: 79)

Bilmece Bildirmece

Beyaz bir çarşafım var.

Her yeri örter, denizi örtemez. (Kök, 2005a: 83)

Bilmece Bildirmece

Göğü beyaz, ayı kırmızı

Her felakette o,

Düşünür halkımızı. (Kök, 2005a: 85)

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan "Doğal Afetler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabında "Hayallerimi Öldürmeyin" adlı okuma parçasının etkinliği kapsamında bir karikatür verilmiş ve öğrencilerden bu karikatürle ilgili düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

Ders ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemektedir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 7. tema olarak alınan "Doğal Afetler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemektedir.

"Hayal Gücü ve Gizemler" Seçmeli Teması:

Erdem Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 6. tema olarak alınan "Hayal Gücü ve Gizemler" teması içindeki türleri incelediğimizde; ders kitabında; üç öykü ve bir tekerleme türünde okuma parçası kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca şiir türünde bir dinleme metnine yer verilmektedir.

Çalışma kitabı ve kılavuz kitapta bu temanın içinde alınan okuma parçalarıyla ilgili eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışma verilmemiştir.

Ders kitabında "Ala Geyik" adlı "Ziya Gökalp" den alınan bir tekerleme bulunmaktadır:

Ala Geyik

Çocuktum, ufacıktım,

Top oynadım acıktım.

Buldum yerde bir erik,

Kaptı bir ala geyik.

Geyik kaçtı ormana,

Bindim bir ak doğana.

Doğan yolu şaşırıldı,

*Kaf Dağı'ndan aşırđı.
 Attı beni bir göle,
 Gölden çıktım bir çöle.
 Çölde buldum izini,
 Koştum,tuttum dizini.
 Gevik beni görünce,
 Düştü büyük sevince.
 Verdi bana bir elma,
 Dedi: "Dinleme,dırma.
 Dağdan yürü, kırdan git.
 Altın Köşk'e çabuk git,
 Seni bekler ezeli
 Orda dünya güzeli.
 Bin yıllık çile doldu!"
 Bunu dedi, sır oldu.
 Yedim sırlı elmayı,
 Gördüm gizli dünyayı
 Az-uz gittim,dolaştım,
 Altın köşke ulaştım. (Erdem yay., 2005a: 102-103)*

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı . Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 6. tema olarak alınan ve "Hayal Gücü" adıyla kullanılan temanın içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında bir şiir, bir tane bilgilendirici yazı, iki öykü türünde okuma parçası verildiğini görüyoruz. Ayrıca dinleme metni olarak yine bir şiirden yararlanılmaktadır.

Çalışma kitabı ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Ders kitabında "Bilmece Bildirmece" başlığı altında çeşitli bilmeceleere ve bir tane tekerlemeye yer verilmiştir:

Bilmece Bildirmece

O söyler ben anlarım.

Ben söylerim o anlamaz. (Kök, 2005a: 91)

Bilmece Bildirmece

On ay yatar iki ay kalkar

Feneri yanar etrafa bakar. (Kök, 2005a: 95)

Tepe arkasında gümüş tepsi. (Kök, 2005a: 95)

Bilmece Bildirmece

Gökte gördüm köprü,

Rengi var yedi türlü.. (Kök, 2005a: 99)

Bilmece Bildirmece

Az gitti, uz gitti,

Dere tepe düz gitti

Altı ay bir güz gitti,

Uyanınca hep bitti. (Kök, 2005a: 101)

Dumam tüter, isterse gider

Balık değildir denizde yüzer. (Kök, 2005a: 101)

Tekerleme

Araba

Arabam dört teker,

Üstünde yük çeker.

Ağlasam duyar mı?

Kornaya basar mı?

Ağlama, bağlama.

Bu oyundan çıkma. (Kök, 2005a:101)

Özgün 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8.tema olarak alınmıştır. Dört tane okuma parçası ve bir tane dinleme metninin verildiği bu tema içerisinde eğlendirici yazınsal türlere yönelik olarak çalışma kitabında "Ay Dede, Ay Nene" adlı okuma parçası etkinliği kapsamında bilmecedden yararlanılmıştır:

*Dizi dizi dizildik,
Birbirimize benzedik. (Yıldızlar)*

Bu çalışmanın devamı olarak da öğrencilerden verilen resimlere uygun bilmeceler yazmaları istenmiştir.

Ders kitabı ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Hayal Gücü ve Gizemler" teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında öykü, şiir ve bilgilendirici yazı türlerinde okuma parçaları verilmektedir. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Kılavuz kitapta verilen "Bir Kuş Tut İçinden" adlı dinleme metni, eğlendirici, oyun biçiminde bir yazı niteliğindedir.

Ders ve çalışma kitaplarında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma verilmemiştir.

Koza Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Hayal Gücü ve Gizemler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Hayal Gücü ve Gizemler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca şiir türünde bir dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında "Eskiye Masallar" adlı şiir türündeki okuma parçasından sonra "Bilin Bakalım Bunlar Nedir?" sorusu ile altı tane bilmece verilmektedir.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.

"Üretim Tüketim ve Verimlilik" Seçmeli Teması:

Erdem Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 7. tema olarak alınan "Üretim, Tüketim ve Verimlilik" teması içindeki türleri incelendiğinde; ders kitabında; bir şiir, iki öykü ve "Padişahın Bilmecesi" adlı öykü içinde bilmecenin bulunduğu öykü türünde okuma parçaları kullanıldığı görülmektedir.

Çalışma kitabında, "Padişahın Bilmecesi" parçasının etkinliği biçiminde üç bilmece verilmektedir:

Düş gördüm,

Sayıkladım.

Çabaladım.

İş gördüm. (Erdem yay., 2005b: 126)

Olmasa yemek olmaz,

Demişti büyük babam,

Tarlada çalışmazsan,

Kaynamaz kara kazan. (Erdem yay., 2005b: 126)

Elimi açtım boş.

Onu yapınca oldu pek hoş. (Erdem yay., 2005b: 126)

Kılavuz kitapta, "Padişahın Bilmecesi" adlı okuma parçasının "Zihinsel Hazırlık" bölümünde bilmecelere yer verilmiştir:

Katık oldum aşına.

Beni koy başına.

Beni nasıl öğütür.

Sor değirmen taşına.

Her gün tazelenirim,

Her yemekte yenirim.

İnce ince dil beni.

Hadi kimim bil beni? (ekmek) (Erdem yay., 2005c: 248)

Dal üstünde kilitli sandık. (ceviz) (Erdem yay., 2005c: 248)

Bir küçük ay taşı.

İçinde beyler aşı,

Piştirirsen aş olur,

Piştirmezsen kuş olur. (yumurta) (Erdem yay., 2005c: 248)

Yer altında turuncu minare. (havuç) (Erdem yay., 2005c: 248)

Ben giderim o gider. şıpıdık şıpıdık söz eder. (terlik) (Erdem yay., 2005c: 248)

Bir hizmetçim var, otuz iki kişinin temizliğine bakar. (diş fırçası) (Erdem yay., 2005c: 248)

Yine kılavuz kitapta aynı tema içinde, "Padişahın Bilmecesi" adlı okuma parçasının "Diğer Dersler ve Ara Disiplinlerle İlişkilendirme" bölümünde "Bilmece" adlı şarkıdan yararlanılmıştır.

Bilmece

*Pazardan aldım bir tane
Eve geldim bin tane
Gelin çocuklar sayalım
Ayırıp tane tane tane
Hem ekşi hem tatlıdır
İçi dört beş katlıdır.
Bilin bakalım bu nedir?
Kış olunca çok yenir. (Erdem yay., 2005c: 250)*

Kılavuz kitapta, "Reklâmlar" adlı okuma parçasının "Diğer Dersler ve Ara Disiplinlerle İlişkilendirme" bölümünde "Bakkal Tekerlemesi" adlı şarkıdan yararlanılmıştır:

Bakkal Tekerlemesi

*Bakkal oldum dükkân açtım,
Dükkâna cins cins mallar seçtim,
Kapısına kocaman tabela da astım.
Beklerim her gün müşteri gelmez.*

*Yağ var bal var, kırmızı bal var,
Leblebi fıstık doldu çuvallar,
Terazi bozuk çekmiyor kantar,
Beklerim her gün müşteri gelmez.*

*Mallar çürüyor kimseler almaz,
Dükkâm sorsan bir kişi bilmez,
Paralar gitti geriye dönmez,*

Beklerim her gün müşteri gelmez. (Erdem yay., 2005c: 270)

Kök Yayıncılık 2. sınıf Öğretmen Kitabı, Ders Kitabı , Öğrenci Çalışma Kitabında 7. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması içinde, kazanımların ne şekilde verildiği incelendiğinde; ders kitabında bir şiir, bir tane bilgilendirici yazı, iki öykü türünde okuma parçası verildiği görülmektedir. Ayrıca dinleme metni olarak yine bir şiirden yararlanılmaktadır.

Çalışma kitabı ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik çalışmalar bulunmamaktadır.

Ders kitabında, aynı tema içerisinde, çeşitli bilmecelerden yararlanıldığı görülmektedir:

Bilmece Bildirmece

Ağzı var gözü yok

Küçücük bir kutu

Çok para yer ama

Yine de çok tutumlu. (Kök, 2005a: 107)

Bilmece Bildirmece

Küçücük fıçıcık

İçi dolu turşucuk. (Kök, 2005a: 111)

Bilmece Bildirmece

Sırık gibi uzadım,

Püsküllerle bezendim.

Doğrayıp pişirdiler.

Tabağa konup yendim. (Kök, 2005a: 113)

Bilmece Bildirmece

O pişirir, başkası yer. (Kök, 2005: 117)

Özgün Yayıncılık`ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı`nda 3. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabında tema sonu değerlendirme bölümünde Muzaffer İzgü` nün, “Anneannemim Gramofonu” adlı eserinden alınan “Anneannemim Evimize Katkıları” başlıklı eğlendirici bir öyküsüne yer verilmektedir.

Ders kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB` in 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı`nda 3. tema olarak alınan “Üretim, Tüketim Ve Verimlilik” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabında bu tema kapsamında “Neler Biliyorum” adlı değerlendirme etkinliği içinde “Ezop Masalları” ndan bir bölüm alınmaktadır.

Kılavuz kitapta “Meslekler” adlı okuma parçasının öğrenme-öğretme sürecinde “Atatürkçülük, Diğer Dersler ve Ara Disiplinlerle İlişkilendirme” bölümünde “Yağ Satarım” adlı oyun tekerlemesinden yararlanılmaktadır.

Ders kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı`nda 8. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma

parçaları, masal, oyun, şiir, öykü türlerinde verilmiştir. Ayrıca şiir türünde bir dinleme metnine yer verilmektedir.

Ders kitabında alınan masal türündeki okuma parçası “Çiftçi ve Oğulları” Ezop masallarından alınmıştır ve eğlendirici bir nitelik taşımaktadır. Ders kitabında alınan “Arılar” adlı şiir türündeki okuma parçasından sonra “Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmeceye; “Kitap Olan Gazeteler” adlı öykü türündeki okuma parçasından sonra da aynı başlık altında bir bilmeceye yer verilmektedir.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle yönelik bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 3. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Üretim Tüketim ve Verimlilik” teması

içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, şiir, öykü, bilgilendirici yazı türlerinde alınmıştır. İngiliz Halk Öyküsü ve öykü türlerinde iki tane dinleme metni verilmiştir.

Ders kitabında “Ben Ne Olacağım” adlı öyküden sonra, “Bil Bul” başlığı altında iki tane bilmece, “Gülelim Eğlenelim” başlığı altında “Bir Lira” adlı Doğan Kardeş Dergisi’nden alınan Deniz Özel’in yazmış olduğu bir fıkra verilmektedir.

Çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik bir çalışmaya rastlamıyoruz.

“Güzel Ülkem Türkiye” Seçmeli Teması :

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 8. tema olarak alınan “Güzel Ülkem Türkiye” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 8. tema olarak alınan “Güzel Ülkem Türkiye” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 6. tema olarak alınan "Güzel Ülkem Türkiye" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü, gezi yazısı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca biyografi türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 3. tema olarak alınan "Güzel Ülkem Türkiye" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında ölçme ve değerlendirme bölümünde bir bilmece verilmiş ve öğrencilerden "Güzel yurdumuzun ürünlerinden biriyle ilgili bir bilmece düzenleyip yazma" şeklindeki çalışma istenmiştir.

Çalışma ve kılavuz kitapta eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışma bulunmamaktadır.

"Yenilikler ve Gelişmeler" Seçmeli Teması :

Özgün Yayıncılık'ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan "Yenilikler ve Gelişmeler" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlere yönelik ders kitabında bilmecelere yer verilmektedir:

*Bizim evde göl var,
Gölün içinde yılan var.
Yılanın ağzında gül var. (Özgün, 2005a: 69)*

*İnsan gibi yemek yemez
Ama lafı hiç bitmez. (Özgün, 2005a: 69)*

*Gündüz işler ayakta,
Gece dinlenir kapı ardında. (Özgün, 2005a: 69)*

Çalışma kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma verilmemektedir.

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınan “Yenilikler ve Gelişmeler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü , anı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde yine bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili ders kitabında, “Uçtu Uçtu İnsan Uçtu” adlı anı türündeki okuma parçasından sonra “Bira da Gülelim” başlığı altında bir fıkra yer verilmektedir.

Çalışma ve kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma yapılmamıştır.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Yenilikler ve Gelişmeler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma

parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 4. tema olarak alınan “Yenilikler ve Gelişmeler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerle ilgili olarak çalışma kitabında, “Türkiye’ın Uyanıyor” adlı okuma parçasının etkinliği olarak bir karikatür verilmekte ve o karikatürle ilgili öğrencilerden bir yazı yazmaları istenmektedir.

Ders ve kılavuz kitapta eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma verilmemiştir.

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 8. tema olarak alınan “Yenilikler ve Gelişmeler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bilgilendirici yazı türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında “Okula Giden Robot” adlı öyküden sonra “Gülelim Eğlenelim” başlığı altında, Mehmet Ünlü'nün hazırladığı “Seçme Fıkralar” adlı kitaptan alınan “Sıcak Havalarda” adlı bir fıkraya yer verilmiştir. Yine aynı tema kapsamında “El İşaretlerinden İnternet’e Haberleşme” adlı bilgilendirici yazı türündeki okuma parçasından sonra “Gülelim Eğlenelim” başlığı altında “Telefon” adlı fıkra verilmektedir.

Çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.

MEB 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Yenilikler ve Gelişmeler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

“Kurumlar ve Sosyal Örgütler” Seçmeli Teması :

Kök Yayınları 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 7. tema olarak alınan “Kurumlar ve Sosyal Örgütler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü, anı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bilgilendirici yazı türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders, çalışma ve öğretmen kitabında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma verilmemiştir.

Koza 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınan “Kurumlar ve Sosyal Örgütler” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

“Güzel Sanatlar” Seçmeli Teması :

Kök Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 5. tema olarak alınan “Güzel Sanatlar” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü , anı ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca öykü türünde yine bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında “Ünlü Ressam” adlı öykü türündeki okuma parçasından sonra “Biraz da Gülelim” başlığı altında bir fıkra, “Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmece verilmektedir. “Flüt Çalarken” adlı şiir türündeki okuma parçasından sonra “Biraz da Gülelim “ başlığı altında bir fıkra, “Barış Manço” adlı anı türündeki okuma parçasından sonra “Bilmece Bildirmece” başlığı altında bir bilmeceye yer verilmiştir.

Çalışma ve kılavuz kitapta eğlendirici yazımsal türlerle ilgili bir çalışmaya yer verilmemiştir.

MEB 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınan “Güzel Sanatlar” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda eğlendirici yazımsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Koza 4. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 6. tema olarak alınan “Güzel Sanatlar” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

MEB 5. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 5. tema olarak alınan "Güzel Sanatlar" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

"Hayvanlar" Alt Seçmeli Teması :

Özgün Yayıncılık' ın 2. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı'nda 7. tema olarak alınan "Hayvanlar" teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bir tane dinleme metni verilmektedir.

Ders kitabında "Temayı Değerlendirelim" bölümünde, eğlendirici yazınsal türlere yönelik Tarık Dursun K.'nin "Horoz ile İnci Tanesi" adlı masalın bir bölümü verilmektedir. Bu masal fabl türünde olup eğlendirici bir nitelik taşımaktadır. Çalışma kitabında "Hayvanlar" teması içinde geçen "Baykuş" adlı okuma parçasının etkinliği kapsamında bilmecelerden yararlanılmıştır.

Bilmece bildirmece.

Resim yapar gündüz gece. (Özgün, 2005b: 125)

Karşıdan baktım hiç yok.

Yanına gittim pek çok. (Özgün, 2005b: 125)

Arpadır aşı.

Samandır eşi.

Hiç bitmez işi. (Özgün, 2005b: 125)

Karada bayılır.

Suda ayılır. (Özgün, 2005b: 125)

Dalda durur.

Elde durmaz. (Özgün, 2005b: 125)

Özgün Yayınları 3. sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı’nda 4. tema olarak alınan “Hayvanlar” teması içinde kazanımların ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu tema içerisindeki okuma parçaları, bilgilendirici yazı, öykü ve şiir türlerinde alınmıştır. Ayrıca bilgilendirici yazı türünde bir tane dinleme metni verilmektedir.

Çalışma kitabının “Tema Sonu Değerlendirme” kısmında alınan Lafonten Masalları’ndan “Güvercin İle Karınca” adlı masal eğlendirici nitelik taşıyan “fabl” türünde olup bu masalla ilgili soruların öğrenciler tarafından cevaplandırılması istenmektedir.

Ders ve kılavuz kitapta eğlendirici yazınsal türlerle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.

Çağdaş bir toplumun etkin bir üyesi olabilmek, bireyin tüm duygu ve düşünceleriyle yaşadığı evreni algılamasını gerektirir. Bir şiir, bir öykü okumak; bir fıkra dinlemek, bir bilmece sormak ya da tekerlemeyi hatasız okumaya çalışmak çocuğun dünyaya eğlenceli bakmasını sağlar.

İlköğretim 1-5.sınıf Türkçe kitapları incelendiğinde, önemli işlevleri bulunan eğlendirici yazınsal metinlere ders kitaplarında çok az yer verildiği; hatta bazı ders kitaplarında hiç yer verilmediği, bu türlerin yalnızca öğrenci çalışma ve de öğretmen kılavuz kitabında örnekler biçiminde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, verilen kazanımların her temada uygulanmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Türkçe kitaplarında verilen, Tablo 1’de de belirtilen eğlendirici yazınsal türler, genellikle küçük örnekler biçiminde olup, çocuğun bu türleri öğrenmesini destekleyecek nitelikte değildir. Bir fıkra ya da bir eğlendirici masal ya da öykü birçok yayınevi tarafından okuma parçası olarak kullanılmamıştır. Tekerleme ve bilmecelere çok az yer verilmiştir. Eğlendirici yazınsal türlerin programdaki genel dağılımı ile Türkçe kitaplarında bu türlerin kullanımına yönelik dağılım tam olarak uyuşmamaktadır. Oysa eğlendirici yazınsal türlerin öğrenciye zengin olanaklar sunduğu ve bu araştırmanın özünü de oluşturan bu türlerin Türkçe öğretimindeki kullanımının önemi düşünüldüğünde, gerek ders kitaplarında gerekse Türkçe programındaki dağılımında bu türlere yönelik kazanımların yetersiz kaldığı görülmektedir.

Aynı şekilde, eğlendirici yazınsal türlerle ilgili çocuklara yönelik ve çocukları güldürürken eğitebilecek, düşündürebilecek, yaratıcılıklarını geliştirebilecek okuma kitaplarının yeterli olmadığı da bilinmektedir.

Bulgulardan yola çıkılarak Türkçe öğretimi çalışmalarında eğlendirici yazınsal türdeki metinlerin işlevleri göz önüne alındığında bu konudaki çalışmaların artırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1
Eğlendirmeye Yönelik Kazanımların İlköğretim 1-5. Sınıflarda
Okutulan Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

Yayınevleri	Tekerleme	Bilmece	Fıkra	Eğlendirici Öykü ve Masallar	Karikatür ¹
Top 1. sınıf	X	X	X	X	
MEB 2. sınıf	X	X	X	X	
Özgün 2. sınıf		X		X	
Erdem 2. sınıf	X	X	X	X	
Kök 2. sınıf	X	X	X		
Kök 3. sınıf		X	X	X	
Koza 3. sınıf		X	X	X	X
Özgün 3. sınıf	X	X	X	X	
MEB 4. sınıf			X		
Koza 4. sınıf			X		X
MEB 5. sınıf			X		X
Kök 5. sınıf		X	X		X
Koza 5. sınıf		X			X

¹ Türkçe Müfredat Proramında karikatürlerin 4-5. sınıflarda kullanılması uygun görülmüştür.

Tablo 2
2004-2005 Türkçe Programında Verilen Zorunlu Temaların İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

Yayınevleri	ATATÜRK	DEĞERLERİMİZ	SAĞLIK VE ÇEVRE	BİREY VE TOPLUM
Top 1. sınıf	X	X	X	X
MEB 2. sınıf	X	X	X	X
Özgün 2. sınıf	X	X	X	X
Erdem 2. sınıf	X	X	X	X
Kök 2. sınıf	X	X	X	X
Kök 3. sınıf	X	X	X	X
Koza 3. sınıf	X	X	X	X
Özgün 3. sınıf	X	X	X	X
MEB 4. sınıf	X	X	X	X
Koza 4. sınıf	X	X	X	X
MEB 5. sınıf	X	X	X	X
Kök 5. sınıf	X	X	X	X
Koza 5. sınıf	X	X	X	X

Tablo 3
2004-2005 Türkçe Programında Verilen Seçmeli Temaların İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Dağılımı

YAYINEVLERİ	GÜZEL ÜLKEM TÜRKİYE	YENİLİKLER VE GELİŞMELER	OYUN VE SPOR	DÜNYAMIZ VE UZAY	ÜRETİM-TÜKETİM VE VERİMLİLİK	HAYAL GÜCÜ VE GİZEMLER	EĞİTSEL VE SOSYAL ETKİNLİKLER	KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	DOĞAL AFETLER	GÜZEL SANATLAR
Top 1. sınıf			X	X			X		X	
MEB 2. sınıf			X		X	X	X			
Özgün ² 2. sınıf		X			X	X				
Erdem 2. sınıf			X	X	X	X				
Kök 2. sınıf					X	X	X		X	
Kök 3. sınıf		X	X		X					X
Koza 3. sınıf			X	X		X	X			
Özgün 3. sınıf	X			X		X				
MEB 4. sınıf	X	X			X					X
Koza 4. sınıf		X			X		X			X
MEB 5. sınıf		X	X						X	X
Kök 5. sınıf	X	X			X			X		
Koza 5. sınıf	X			X				X	X	

² Özgün Yayınları ayrıca alt seçmeli tema olarak "hayvanlar" temasını kullanmıştır.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimi üzerindeki etkilerine ilişkin elde edilen sonuçlar, bu sonuçlar doğrultusunda yapılan tartışmalar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5. 1. Sonuç

Yapılan çalışmanın eğlendirici yazınsal türleri içine alan etkin bir Türkçe öğretimi ve Türkçe programı gelişimine olan etkilerine ilişkin ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

- *Eğlendirici yazınsal türler ile yapılan, çoklu zekâ kuramına dayalı öğrenmeler Türkçe öğretiminde daha etkilidir.*

Öğrencileri anlayabilmek ve onlara gelişim dönemlerine göre yaklaşım sergilemenin yanında onların eğitiminde nasıl bir değerlendirme yapılacağı bilinmesi de önemlidir. Eğitimde bireylerin neler yapabildiğinden çok neler yapabileceği düşünülmemelidir. Zekâ, problem çözme kapasitesidir. Bireyler, farklı düşünce yapısına sahiptir ve eğitimde bu farklılıklar dikkate alınarak çocuğa en etkili biçimde eğitim verilmelidir. Bireylere farklı zekâ bileşenleri tanıma şansı verilirse bireyler karşılaştıkları sorunu çözmeye daha şanslı olabilirler. Eğitimin her alanında amaç, bilgi çağının gereklerini yerine getiren bireyler yetiştirmek olmalıdır. Bunun için de her bireyin farklı derecelerde çeşitli zekâlara sahip olduğunun; bununla birlikte kişilerin öğrenme biçimlerini, ilgilerini, yeteneklerini ve eğilimlerini açıkladığının bilinmesi gereklidir ki bu da çoklu zekâ kuramının kullanılmasını önemli kılar.

Çoklu zekâ kuramı her bilim alanında öğrencilerin öğrenmelerini artıran bir öğretim süreci olarak algılanır. Yeni öğretim programının temelini de oluşturan çoklu

zekâ kuramı ile Türkçe öğretimi çalışmalarının aynı paralelde yürütülmesi daha işlevsel, etkili ve kalıcı bir öğretim için gereklidir.

Öğrenci merkezli yaklaşıma olanak sağlayan çoklu zekâ teorisi, Türkçe eğitiminin hedeflerini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenler bu kuramı doğru bir şekilde kullanarak, eğlendirici yazınsal türler aracılığıyla sözel anlatım ve mantıksal ilişkileri sergilemek gibi eğitim sistemlerinde hep var olan geleneksel öğretim yöntemlerinin ötesinde stratejiler geliştirebilirler.

- *Çocukların okuma, yazma becerilerini en iyi biçimde geliştiren eğlendirici yazınsal türlerin, Türkçe öğretimi, çocuk edebiyatı ve genel eğitim açısından önemi araştırılmış ve bu türdeki metinlerin kullanımının önemli olduğu anlaşılmıştır. Eğlendirici yazınsal türler ile yapılan Türkçe öğretimi ile çocuk, severek, isteyerek ve anlayarak öğrenme sağlayacaktır. Eğlendirici yazınsal türlerle yapılan öğrenme, kalıplaşmış öğrenme yönteminden daha etkilidir.*

Okullarda yapılan Türkçe öğretimi, bütün dersleri anlama, anlatım, okuma, yazma, dinleme, konuşma, görsel okuma ve görsel sunu gibi birçok alanda kapsayarak öğrenciyi bütün bir açıdan hayata hazırlamaktadır. Bireyin sağlıklı iletişim kurmasında, kendini en iyi biçimde ifade edebilmesinde, duygu ve düşüncelerini karşısındakine aktarmasında, diğer derslerle kurduğu ilişkide, bulunduğu toplumun kültürünü yansıtmada vb. daha birçok alanda Türkçe dersinin önemi bilinmektedir.

Türkçe dersinde ve dolayısıyla Türkçe öğretiminde kullanılacak en önemli kaynak ise yazınsal ürünlerdir. Türkçenin tüm incelikleri, Türk diline ait bilgiler, kültürel dünyamızın özellikleri, anlama ve anlatım gücü çocuğun gelişim özelliklerine göre seçilmiş, eğlence niteliği taşıyan, çocukla rahatlıkla bütünleşebilen, etkili yazınsal türlerden elde edilebilir. Kısa, eğlenceli, eğitici ve anlaşılması kolay olan eğlendirici yazınsal ürünler, öğrencilerin derslerine ilgi göstermelerinde ve öğrenme isteklerinin artmasında önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin kendi kültürel özelliklerini bilerek, severek, anlayarak ve zevk alarak öğrendikleri bilgiler, bu

şekilde oluşturdukları tutum ve beceriler onları daha kolay bir şekilde geleceğe hazırlayabilecektir. Onların okumaktan ve öğrenmekten zevk alan, bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, üreten bireyler olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

- *İlköğretim 1-5.sınıf Türkçe kitaplarına bakıldığında, eğlendirici yazımsal türlere ilişkin örneklerin çok az olduğu görülmektedir. Bu türde ele alınan örneklerin birçoğu da büyük ölçüde öğrencilerin dikkatini çekmekten çok onları sıkacak niteliktedir. Verilen örnekler temalarla tam olarak uyum sağlamamaktadır. Eğlendirici yazımsal türlere yönelik birçok kazanımın ders kitaplarında gözlenebilir öğrenci davranışına dönüştürülmemiş olduğu görülmektedir.*

Türkçe programının öğrencilere kazandırmak istediği anlama ve anlatma davranışlarını daha kolay gerçekleştirebilmeleri, öğrencilerin anlatılanları tam ve doğru olarak anlamaları ve anlatmak istediklerini tam anlamıyla ifade edebilmeleri, öğrencilerin anlama ve anlatma düzeylerini en iyi biçimde geliştirebilmeleri, öğrencilerin doğru ve sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri açısından eğlendirici yazımsal metinlerin ders kitaplarında daha çok kullanılması gerekmektedir.

Eğitimsel iletiler taşıyan bu yazımsal türler Türkçe derslerinin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Gerek eğitimcilerin, gerek ailelerin ve gerekse eğitim programcılarının bu konuda gereken hassasiyeti göstermeleri gerekmektedir.

Çocuk kendi iç dünyasından, ulusal kültürün bir parçası olan, eğitimsel iletiler taşıyan, kültürel özelliklerini yansıtan, sevgiyi, barışı, alması gereken bilgiyi, dostluğu vb. daha birçok olguyu birarada bulunduran yazımsal türlerden uzak kalmamalıdır. Çocuğa Türkçemiz öğretilirken kitaplarda bu türlerden sıklıkla yararlanılmalıdır.

- *Çocuğun dil gelişiminde ve kendini en iyi biçimde ifade etmesinde eğlendirici yazımsal türlerin Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanımı gereklidir.*

Eğlendirici yazınsal ürünler, çocuğun dil oluşumunda ve gelişmesinde, etkili bir dil eğitimi almasında, kendini yazılı ve sözlü ifadelerde geliştirmesinde, kendini, çevreyi daha iyi anlamasında katkıda bulunur. Çocukların gelişiminde, kavrama düzeylerinde, yaratıcı etkinliklerinde, drama çalışmalarında bu ürünlerin olumlu getirileri vardır. Bu ürünler, Türkçe'yi öğretirken aynı zamanda toplumsal etkileşimi de sağlar. Çocukların daha iyi konuşması, yazması, severek okuma yapması için, bu ürünlerin olumlu katkıları göz önünde bulundurularak ailede ve okullarda bu ürünler sıklıkla kullanılmalıdır.

- *Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretiminde etkin kullanımı, çocuğun zihinsel ve sosyal açıdan sağlıklı gelişim göstermesinde etkilidir.*

Türkçe öğretimi; yeni programda sadece dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili dil becerilerinin geliştirilmesi değil, aynı zamanda metinler arası düşünme, anlama, sıralama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme ve değerlendirme gibi zihinsel becerileri de geliştirme olarak anlaşılmaktadır. Böylece Türkçe dersi öğretiminde öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirme ön plâna çıkmaktadır. Bunlara ek olarak iletişim kurma, çağdaş toplumun gereklerini yerine getirme, bilinçli kararlar verme, öğrenmeyi sürdürme gibi temel becerilere de ağırlık verilmektedir. Bu anlayıştan hareketle, öğrencilerin hayat boyu kullanacakları bilgi ve becerileri edinmeleri beklenmektedir. Öğrencilerin bu bilgi ve becerileri edinmelerinde eğlendirici yazınsal türlerin önemi bilinmelidir.

- *2004-2005 Türkçe Öğretim Programı, bilgi ezberlemeye değil, bilgi üretmeye dayalı çağdaş eğitim modellerini temel almıştır. Çağdaş eğitim modelini uygulayabilmek için programda çocuğun gelişimine destek olabilecek kazanımlara yer verilmelidir oysa Türkçe program kitabında, bazı öğrenme alanlarında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımlar alınmamıştır*

Türkçe ve genel eğitiminin tamamının eğlendirici yazınsal türlerle yapılmasının olanaklı olmadığı bir gerçektir. Fakat öğrenilenlerin öğrenciye karşısına çıkan sorunları severek, isteyerek ve eğlenerek çözmeye yeterlilik kazandırdığı,

kendi kültüründen izler taşıyan eğlendirici yazınsal türlerden daha çok yararlanması gerekmektedir.

Eğitim bir bütündür ve yeter ki çocuk öğrenmesi gerekenleri: zamanında, anlayarak, isteyerek, severek öğrenebilsin. Kültüründen soyutlanarak, çocukluğunu yaşayamayarak, eğlenceden ve oyundan uzak eğitilen bir çocuğun başarı göstermesi beklenemez.

Eğitim ve öğretim, zamanında, çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir biçimde, çocuğun çocukluğunu da yaşatır bir biçimde yapılırsa daha verimli hale gelecektir. Amaca daha çabuk ulaşılacak, başarılı olunacaktır. Bu sürecin başarısı da bireyin yaşamı boyunca mutlu olacağı yeterliliklere sahip olmasının temelini oluşturacaktır. Mutlu bireyler, mutlu yarınları oluşturacaktır. Sağlıklı ve etkin öğrenmeler, geleceğe daha güvenle bakmayı sağlayacaktır. Türkçe ile bütünleşme, Türkçe'yi tam olarak yaşamayı öğretecektir.

5. 2. Tartışma

Her öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak yetenekleri bulunmaktadır. Türkçe öğretiminde kullanılacak eğlendirici yazınsal türler öğrenenin kendi çevresi içerisinde yeteneğini ortaya koyma yollarındaki farklılığını ifade etmektedir. Öğrenciye derse katılma, dilsel yönden gelişme, hem metinle hem de arkadaşlarıyla etkileşimde bulunma, karar alma sürecine katkıda bulunma, tartışma, kıyaslamalar yapma, metne ilişkin düşüncelerini paylaşma, kendini ifade etmeye ilişkin bir gelişim gösterme fırsatı vermektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretiminde kullanılması hem bireyin yetenekli olduğu alanlarda kendini daha iyi ifade etmesine hem de eğitim sürecine etkin bir şekilde katılmasına bir çok fırsat sağlamaktadır. Uygun öğrenme kuramlarının ve etkili öğrenme yöntemlerinin bir araya getirilmesi, çocuğun sağlam, kalıcı ve etkili bir eğitim sürecinde aktif olmasını ve de Türkçe öğretiminin sağlıklı bir biçimde yürütülmesini desteklemektedir.

Doğru bir eğitim anlayışının bütünleştirilmesi yalnızca tek bir alanda değil tüm alanlarda gelişmeyi etkileyecektir. Türkçe eğitiminin temelinde yer alan dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin de geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Dilbilgisi konularının da büyük bir zevkle işlenmesine yardımcı olacaktır. Ortaya konulan bu düşüncelere uygun olarak gerçekleştirilen araştırma süreci, eğlendirici yazınsal türlerle yapılan, çoklu zekâ kuramına uygun, çocuğun gelişim özelliklerini destekleyen metinler ile daha başarılı olmayı sağlayacaktır. Çocuğun Türkçe derslerine karşı ilgi ve tutumunun gelişmesinde, severek, isteyerek ve özümseyerek anlamasında eğlendirici yazınsal türlerin kullanımı önemli bir farklılık oluşturacak şekilde etkili olacaktır.

Eğitimden artık eleştiren, düşünen, yaratıcı nitelikler sahip, problem zme yeteneği gelişmiş bireyler yetiştirmesi beklenmektedir. Bu bireylerin yetiştirilmesi, büyük oranda etkin bir şekilde okuma alışkanlığının gelişmesi ile mümkündür ki iyi bir okuyucu olmak içinde öncelikle, okumadan zevk almak gerekmektedir. Okumaya karşı olumlu bir tutum geliştirmek için eğlendirici yazınsal türlerden sıklıkla yararlanılmalıdır. Çünkü; okuduğunu doğru ve tam olarak anlayabilen; duygu, düşünce ve hedeflerini belli bir amaca yönelik olarak açık ve anlaşılır biçimde ifade edebilen öğrencinin hemen her derste başarılı olma ihtimali yüksek olacaktır.

Bu araştırma, *Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe ğretiminde Kullanımı ve Bu erevede 2004-2005 Türkçe ğretim Programının Değerlendirilmesi* kapsamında yapılmıştır. Araştırma sonucunda eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe ğretimindeki kullanımının yetersiz olduğu görülmüştür.

Araştırma, her yönden çocuğu tamamlayan, anadili ğretiminde en etkili kaynak olan yazınsal türlerdeki okuma kitaplarının yetersiz olduğunun görülmesi açısından da önemlidir.

Çocuklara öğretilen dil ocuk tarafından sokakta ve günlük konuşma dilinde rahatça kullanılamamaktadır. Türkçe kitaplarımız daha çok algılamaya yöneliktir. Öğretilen dil iletişimsel ve işlevsel değildir.

Okumaya karşı ilginin gitgide zayıfladığı, teknolojinin kültürün önüne geçtiği çağımızda, kültürel kimliğimizi bizlere tanıtan ürünlerin çok az kullanıldığı gerçeği ile karşılaşılmaktadır.

Araştırmada, eğlendirici yazınsal türlere Türkçe ders kitaplarında okuma parçası olarak çok az yer verilmesi, bu türlerin Türkçe çalışma kitaplarında yeterince ve işlevsel bir biçimde kullanılmaması, öğretmen kılavuz kitabının öğrenme-öğretme sürecinde motive edici bir araç olarak sıklıkla kullanılmaması dikkat çekicidir.

Öğretmen kılavuz kitaplarının yönlendirici, yaptırıcı ve plânlayıcı bir yanı bulunmaktadır. Kılavuz kitabında konular, işleniş, değerlendirme, öğrenme-öğretme süreci vb. bölümler tüm açıklığıyla verilmektedir. Fakat ders öğretmenleri, eğlendirici yazınsal türleri, okuma parçası olarak verilmese bile, uygulamada inisiyatiflerini kullanarak dersin bir bölümünde, temalara uygun konuların öğretiminde ya da motive edici bir araç olarak kullanabilmelidir. Ama çoğu zaman müfredatı yetiştirme kaygısı bütün eğitim ve öğretim amaçlarının önüne geçmektedir.

Eğlendirici yazınsal türlerin çocuk eğitimi açısından önemi düşünüldüğünde ve bu türlerden yoksun bir Türkçe öğretiminin yapılmakta ve buna bağlı olarak varılmak istenen eğitsel amaçlar da başarıya ulaşmak ve istenen verimi almak güç olmaktadır.

Araştırmada teknik ve metot bakımından eksikliklerin yanında kültür dünyamızdan izler taşıyan eğlendirici yazınsal türdeki kaynakların Türkçe etkinliklerinde yeterince kullanılmayışı ortaya çıkmaktadır.

Bunların yanı sıra Türkçe program kitabında yer alan temalardaki konuların eğlendirici yazınsal türlerle tam olarak desteklenmediği, programda belirtilen eğlendirici yazınsal türlere yönelik kazanımların ders kitaplarına işlevsel bir biçimde dağıtılmadığı ve uygulanmadığı gerçeği de ortaya çıkmaktadır.

5. 3. Öneriler

Günümüzde çocuğun geçirdiği evreler bilinmekte ve eğitim bu evrelerin özelliğine göre düzenlenmektedir. Eğitim yöntemleri, araç, gereç ve malzemeleri de yeniden ele alınmakta, değiştirilmekte ve geliştirilmektedir. Çocuk sanki yeniden keşfedilmektedir.

Öğrencilerin yaşantısında dersler aracılığıyla kalıcı, etkili izler bırakılabilir. Onları okumaya, düşünmeye, sorgulamaya, düşündüklerini ifade etmeye alıştırmamanın en etkili yolu öz, akıcı, yararlı metinlerden yararlanmaktır. Böylece okula dayalı, kısa süreli, geçici iletiler; uzun süreli ve kalıcı bir davranışa dönüştürülebilir.

Dünyada yapılan bilimsel araştırmaların sonuçları, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte bireyin kişilik yapısını, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini ve sağlam bir kişiliğin temelini ilk çocukluk yıllarında atılabileceğini göstermiştir.

Çocuklara verilecek bilgilerin içinde buldukları yaş grubunun özelliklerine, ihtiyaçlarına ve kapasitelerine uygun düşmesi sağlanmalıdır. Çocukların dil gelişimi, bu gelişimi etkileyen faktörler zihinlerinin, ruhlarının ne tür bir eğitimi kabulleneceği vb. konularda kuramlar yöntemler geliştirilmelidir.

Bireyin gelişimini, gelişim çağlarına göre ya da duyu, zihin gibi gelişim alanlarına göre ayırmak, onun daha iyi tanınmasını kolaylaştırmak içindir. Çocukluk döneminin daha iyi değerlendirilmesi ile yetişkin insanın karakteri de bir bakıma daha iyi anlama kavuşacaktır.

Her dönemdeki dil gelişim özellikleri ve bu özelliklerin doğurduğu temel ihtiyaçlar ortaya konulduğunda Türkçe eğitiminin görev ve sorumluluklarının da belirlenebileceği bir gerçektir.

Türkçe eğitim ve öğretiminde çocuğun içinde bulunduğu büyüme süreci, gelişim evrelerinin çeşitli özellikleri sürekli göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuğun gelişimine uygun bir Türkçe öğretimi modeli geliştirilmelidir. Türkçe öğretimi yapılırken, bireyin gelişim özelliklerine uyulmalıdır.

Türkçe eğitimi ve öğretiminde çoğu zaman kullanılan ezberciliğe dayanan, belli kuralların öğretildiği konular, yön verici öğütler, eğlenceden ve oyundan uzak ele alınan yazınsal türler, çocuğun sosyal, zihinsel kişilik gelişimine beklenen olumlu tesiri yapmamakta; çocuk, aynı tür öğrenmelerin tekrarı ile sıkıcı bir eğitim-öğretim süreci geçirmektedir.

Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan, ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen bir program, program çerçevesinde ele alınan ders kitapları, konular ve bu konulara bağlı olarak verilen, çoğunlukla programda belirtildiği gibi uygulanması istenen belli başlı yazınsal türler (şiir, bilgilendirici metin, deneme, öykü,...vb.) yalnızca öğretimi başarısız kılmakla kalmayıp çocuğun gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir.

Araştırmanın sonucunda çocukların gelişim özelliklerini, duygu ve düşünce gelişimlerini sağlayan sosyal, zihinsel ve duygusal faktörleri ortaya koyarak verilecek Türkçe eğitim ve öğretiminin planlanmasına yardımcı olabilecek eğlendirici yazınsal türlerin kullanımının yeterli olmadığı görülmüş, bilgi birikimini sağlamak için bu yönde çözüm önerileri getirilmiştir.

Çocukların bilgi seviyeleri, özellikleri, yetişkinlerden ayrı kitaplar okumalarını gerektirir. Bu kitaplar, dil, üslûp, konu, fikir ve tez bakımından çocuğun okuma, anlama, kavrama, zevk alma derecesine uygun olmalıdır.

Türkçe dersi öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Öğrenciler kendi ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren çalışmalarla Türkçe dersini sever ve daha ileri seviyelere ulaşma isteği duyarlar. Türkçe çalışmalarının ilgi çekici ve zevkli bir şekilde düzenlenmesi bu açıdan çok önemlidir. Çocukların hoşlanmadıkları konular eğlendirici yazınsal türler kullanılarak zevkli hale getirilebilir. Çocukların yapısında

bulunan eğlenme, gülme ve öğrenme ihtiyaçları, eğitim-öğretim sürecinde kullanılacak eğlendirici yazınsal türlerle rahatlıkla karşılanabilir.

Çocuklar, nedenlerini anlamadığı bilgilerle, gelişim yolculuğuna çıkarılmamalı. Onlara eğlenceden, yaratıcı etkinliklerden, sevgiden yoksun bir eğitim verilmemeli. Türkçe öğretimi bir bütün olarak görülüp öğrenme, çocuğun gelişimi boyutunda algılanmalıdır.

Araştırmada eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretimindeki etkililiği incelenmiş ve eğlendirici yazınsal metinlerin kullanımının çocuklar açısından önemi belirtilmiştir.

Bu araştırmanın benzerleri, daha geniş kapsamlı olarak yapılmalıdır. Bu çerçevede, eğlendirici yazınsal türlere yönelik anketler yapılmalı ve yine aynı konuda öğrencilerin, velilerin, eğitim uzmanlarının ve konuyla ilgili diğer insanların görüşleri alınmalıdır.

Türkçe ders kitapları çağdaş program geliştirme anlayışı ve eğlendirici yazınsal türlerdeki metinlerin çoğaltılması bakımından yeniden düzenlenmelidir. Bu çerçevede, yeni programda yer alan dersin işlenişi, öğretme ve öğrenme sürecinde ve değerlendirme bölümlerinde eğlendirici yazınsal türdeki metinlerin işlenmesine ağırlık verilmelidir. Türkçe ders kitaplarının yanı sıra programda yer alan Türkçe öğretmen kitabı ve Türkçe öğrenci çalışma kitaplarının da üzerinde titizlikle durulmalıdır. Özellikle öğrenci çalışma kitaplarında konuları kavramaya yönelik, öğrencilerin daha seyerek ve isteyerek yapabilecekleri eğlendirici yazınsal türlerden daha fazla yararlanılmalıdır. Türkçe ders programındaki konular gözden geçirilmelidir. Bu çerçevede okullarda okutulacak ders kitaplarında yer alan konular, öğrencilerin seviyelerine daha da uygun olarak yeniden düzenlenmelidir. Türkçe ders kitaplarında eğlendirici yazınsal türlerle ilgili yetersiz ve eksik olan konular, temalara uygun bir biçimde ilave edilmeli, Türkçe çalışma kitaplarındaki etkinlikler eğlendirici yazınsal türleri kapsayacak biçimde düzenlenmeli, Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında öğretmenleri yönlendirebilecek, uygulamayı kolaylaştırıcı çalışmalara yer verilmelidir. Türkçe ders kitaplarında eğlendirici yazınsal türlerin çoğaltılması biçiminde yapılabilecek bir değişiklik Türkçe öğretiminin daha verimli

geçmesini, öğrencilerin Türkçe dersini, severek, isteyerek ve ezberlemeden öğrenmelerini sağlayacak; öğrencilerin okumaya karşı ilgisi artacaktır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yer almasa bile Türkçe öğretimi ile ilgili özel öğretim yöntem ve teknikleri geliştirilmelidir. Bu çerçevede, çocukların gelişim basamaklarına göre, şu anda ülkemizde bilinen genel öğretim yöntem ve tekniklerinin Türkçe öğretiminde nasıl kullanılacağı ile ilgili örneklerin yer aldığı çalışmalar yapılmalı, çocuğu anlamaya yönelik yeni kuramlar kullanılmalıdır.

Program geliştirme çalışmaları; yeni yönelimlerle birlikte, düşünce becerilerini öğretici, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici, etkin öğrenme kuramlarının getirdiği ilkelere dayandırılarak yapılmalıdır.

Türkçe dersinde kullanılacak ders araç ve gereçleri konusunda da kuramsal çalışmalar yapılmalı ve özellikle öğrencilerin dikkatini çekebilecek, oyunsal nitelik gösteren, eğlendirici araç-gereçlerden yararlanılmalıdır. Bu anlamda eğlendirici yazınsal türlerin derse başlamadan, ders ortasında ya da dersin bitiminde motive edici bir nitelikte olduğu unutulmamalı ve bu türlerden ders konularının dışında da yararlanılmalıdır.

Bütün bunlarla birlikte en önemlisi eğitim-öğretim sürecinde öğrencinin deneyimi, zihinsel süreçleri, ihtiyaçları göz önünde tutulmalı; öğrencinin bilgiyi keşfetmesi, yapılandırabilmesi, içselleştirebilmesi için gerekli koşullar oluşturulmalıdır. Öğrencinin kültürel özellikleri, Türkçe öğretimi içinde, çocuğa sevdilerek verilmelidir.

Eğlendirici yazınsal türleri gerek Türkçe öğretiminde ve gerekse aile içinde kullanarak dilin rahatlıkla işlevsel hale gelmesi sağlanabilir. Söylenen bir tekerleme, sorulan bir bilmece, ders esnasında anlatılan bir fıkra vb. yazınsal türler çocuğun dilsel gelişimini ve dilini işlevsel olarak kullanmasını sağlayacaktır.

Türkçe öğretiminde, anadili öğretiminde ve çocuğun aile, çevre ve okuldaki tüm eğitimi çerçevesinde eğlendirici yazınsal türler kullanılmalı, böylesine önemli olan bu ürünler ders kitaplarının vazgeçilmez parçası olmalı, ailelerin, araştırmacı ve programcıların, eğitimcilerin bu konuda üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesi gereklidir.

Sonuç olarak Anatole France' in dediği gibi "Çocuklar için yazıldığı zaman ayrı bir eda kullanılmalı; iyi düşünülmesi ve çok iyi yazılması. Canlı, engin ve ihtişamlı olunmalıdır."

Çocuklar, eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Çocuklar için doğru ve iyi bir biçimde düzenlenen her etkinlikte, sağlıklı biçimde yazılan her kitapta onların geleceği düşünülmesi, her yönden gelişmelerine fırsat tanınmalıdır, çocuklar Türkçe eğitimi ve öğretimi açısından en iyi biçimde desteklenmelidir.

5. 3. 1. Ailelere Öneriler

Aile toplumun en önemli birimidir. Çocuk ilk olarak ailesiyle buluşmaktadır. Aile içinde iyi bir eğitim alan çocuk, toplumla daha rahat bütünleşmektedir. Eğitim, her zaman okulda yapılan etkinlikleri göz önüne getirse de aile içindeki eğitimin önemi unutulmamalıdır. Anne ve çocuk arasındaki etkileşim, iletişim ve ilişkinin çocuğun kendisini ve çevresini tanımasında, algılamasında en önemli etken olduğu bilinmelidir.

Birçok aile, çocuklarının iyi yetişmesi için gerekenleri zamanında yapmamakta, sonra da bunun üzüntüsünü yaşamaktadır. Oysa çocuk eğitiminde önemli olan, çocukların zararlı davranış modellerini öğrenmelerini önlemek için zamanında onlara yararlı olan, onlara iyi örnek olabilecek davranış modellerini kazandırmaktır. Çocukların iyi yetişmesi ve iyi bir geleceğe hazırlanmaları için gereken eğitim koşulları zamanında sağlanmalıdır.

Çocukların eğitiminde yalnızca öğüt vermek, yapılması gerekenleri söylemek yetersiz olmaktadır. Çağdaş eğitim anlayışı da yalnız öğüt vermeye dayanmamaktadır. Çağdaş eğitim anlayışında örnek davranışlarda bulunarak eğitim verilmesi söz konusudur.

Ailelerin çocuklarıyla birlikte eğlenebilecekleri etkinliklere katılması, komik öyküleri, fıkraları, olayları çocuklarıyla paylaşması, sohbetlerinin içine gülmece ögesini katması gerekmektedir. Ailelerin mizahı, espriyi eğitim yaşamında ve hatta günlük yaşamın zor ve stresli anlarında kullanması gereklidir. Çocuklarını mizah duygusuna sahip olarak yetişen çocuklar daha neşeli, daha güven dolu olacak, arkadaş edinirken zorlanmayacaktır. Neşeli ve eğlenceli bir dünyada yetişen çocuğun yaşamı sağlıklı bir biçimde sürecektir. Aydın (2006), yapmış olduğu doktora tezinde “Mizah Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı, Türkçe Dersine Yönelik Tutum ve Mizaha Yönelik Tutumları Üzerindeki Etkililiğini” araştırmış ve Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrencilerin akademik başarıları üzerinde de olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

Örnek davranışlar ve çocukların iç dünyasına kolaylıkla girebilen, çocuğun zevk alarak öğrenmesini sağlayan eğlendirici yazınsal türlerin, çocuğun eğitiminde kullanılması çok önemlidir. Aileler bu konuda gereken özveriye göstermelidir. Verilebilecek bir öğüt, yapılacak bir uyarı; bir fıkra, bilmece ya da tekerleme ile verilebilmelidir.

Türkçe öğretiminde en önemli unsurlardan biri olan okuma alışkanlığı kazandırmada da ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Aileler, çocuklarının gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak onların zevkle, eğlenerek okumalarını sağlayacak ürünleri çocuklarıyla buluşturabilmelidir. Aileler, çocuklara okuma materyalleri sağlamalı ve onları güdülemelidir. Çocukları, okumaya özendirmeli ve onlara düzenli olarak okumalar yapmalıdır. Çocuklarda okuma zevk ve isteği oluşturulmalıdır. Aileler kültürün bir parçası olan bilmece, tekerleme, fıkra vb. gibi kültürel özellikler gösteren eğlendirici yazınsal türleri yaşamlarına katabilmeli, bu türdeki metinleri okumalı ve çocuklarına okuma alışkanlığı edindirebilmelidir.

Akbayır ve Şahin (2005: 193)'e göre okumayı vazgeçilmez kılmak için en elverişli dönem, okul öncesini de kapsayan ilköğretimin birinci kademesidir. Çocuğun dış dünyayı algılamaya başladığı andan itibaren konuya özen göstermek anne-babanın sorumlulukları arasındadır.

Çocukların zihinlerini ve gönüllerini de en iyi biçimde geliştirmelerine yardımcı olacak ailelerdir. Aileler, çocuklarını her yönden geliştirmeye, onlara her yönden destek olmaya çalışmalı ve onların eğitiminde gereken özveriyi göstermelidirler. Çocuklarının eğitiminde ailelere düşen görevlerden bir tanesi de onları değişen toplumun, yozlaşan kültürün eksikliklerinden uzak tutabilmektir.

Aileler tüm bunlarla beraber anadili öğreniminde çocuğa gerekli yardımı yapabilmelidir. Bu anlamda yine yazımsal nitelikli metinlerin günlük yaşantıya katılması son derece önemlidir. Demirel (1999: 22)'e göre çocuklar, ana dillerini önce kulaktan, yaşayarak öğrenirler, ana-baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk çeşitli bölgelerde birbirine göre pek az özellik gösteren bu kurallara farkında olmadan uyar, dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanır.

Aileler, Türkçe eğitimi ve öğretiminde, dili iyi kullanabilme yetisi kazandırılmasında, kültürel dünyanın ürünlerini tanıtmada, doğru, düzgün ve iyi bir iletişim kurmada çocuklarına gereken özveriyi göstermelidir. Çocuğun kendine olan güvenini onun motivasyonunu geliştirerek kazandırmak, ailenin en önemli görevi olmalıdır.

Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren aileleri tarafından ilgilerini geliştirmeye yönelik çalışmalarla teşvik edilmelidir. Bütün bunlar Türkçe dersinin içeriğiyle bütünleştirilmelidir.

Çocukların okul öğretiminde karşılaştığı metinler, aileleri tarafından seçilen-önerilen kitapların niteliği, onların öğrenimlerinin ileriki aşamalarında, iyi bir eğitim almış bireyler olarak yetişmelerinde önemli bir sorumluluk üstlenmelidir.

5. 3. 2. Eğitimcilere Öneriler

Çocuğa iyi, sağlıklı ve etkili bir Türkçe öğretimi verebilecek ve bu işi bilinçli bir biçimde yapacak en önemli kişiler eğitimciler yani öğretmenlerdir.

Öğretimin programlanması, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi öğrenmenin gerçekleştirilmesi için yeterli değildir. Öğretim programındaki etkinlikleri iyi uygulayabilmek, amaca uygun biçimde yürütebilmek için nitelikli, kendini her yönden geliştirebilen, anadilini doğru ve iyi kullanabilen, çevresindeki kaynakları doğru ve yerinde değerlendirebilen, etkili iletişim becerisine sahip, eğitimsel oyunları ve eğlenceleri, eğitim sürecine katabilen öğretmenlere ihtiyaç vardır. Onlara bu konuda önemli görevler düşmektedir. Türkçenin önemi ve eğitimdeki yeri düşünüldüğünde, eğlendirici yazınsal türlerle bu görev tam anlamıyla yerine getirilebilir. Çocukların gelişimsel yeterlilikleri göz önüne alınarak ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardım edilerek; onlara akademik başarılarını destekleyecek bilgiler vererek en iyi biçimde destek olunabilir.

Öğretmen, öğrencisini motive edebilmek için, onun içinde bulunduğu gelişim dönemine ait özelliklerini bilmek, öğrencisinin duygu ve düşüncelerini anlamak için çaba göstermelidir. Ders işlerken bu gelişim dönemlerini göz önüne alarak gerektiği yerde farklı birtakım ders işleme modelleri, yöntem ve teknikleri geliştirebilmelidir. Öğretmen gelişim dönemlerini bildiği öğrencisine göre vereceği bilgilerin düzeyini ayarlayabilmelidir. Öğrencileri gereksiz yere zorlamak, onların okuldan soğumalarına neden olacaktır. Öğrencilerini iyi tanıyamayan öğretmen, onları her zaman kendi bildikleriyle değerlendirecektir. Onların dünyasına eğilmeyecektir. Yavuzer (2003: 168)'e göre yeterlik duygusu yüksek olan öğretmen, öğrenci girişimciliğini teşvik eden, onu destekleyen, bireysel ihtiyaçlarına eğilen, sınıf kontrolüne (disiplinine) az zaman ayıran kişidir. Böyle bir öğrenme ortamı başarı düzeyini artırır.

Öğretmenin öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmesinin yanında, onların nelerden hoşlandığını, nelerden zevk aldığını bilmesi daha verimli bir ders işleme metodu uygulamasına da fırsat verecektir. Öğrencilerin ders işlerken eğlenmeleri ve eğlenirken öğrenmeleri, öğrendiklerini daha zor unutmalarını sağlayacaktır. O nedenle öğretmenin dersleri olduğunca eğlenceli ve öğrenci merkezli olarak işlemesi önemli bir eğitim davranışı olacaktır.

Bir öğrencinin derse ilgi duyması, öğrenmeye istekli olması onun güdülenmesiyle ilgilidir. Güdünün öğrenme sürecinde, güdülenme sürecinde de eğlendirici yazınsal türlerin kullanılması çok önemlidir. Öğretmen tüm öğretim metodlarına ayak uydurabilmeli, gelişmelere açık olmalıdır. Öğretmen öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırmaya yönelik rehberlik etmek, öğrenme sürecine katılımını sağlamak için gerekli önlemleri almak ve öğrenciyi sürekli güdülemek durumundadır. Öğretmen, güdüleme işleminde mizahın önemli işlevlerinden yararlanabilmeli, çocukların mizah duygusunu geliştirmelerine yardımcı olabilmelidir.

Öğrenmek için her öğrenci; öğrenme-öğretme sürecine istekli katılmak, öğrenmenin gerektirdiği ilkelere uymak, öğrenmesinde sorumluluk taşımak ve çalışmak zorundadır. Bu nedenle öğrenme için motivasyonu sağlamak okulun ve öğretmenlerin öncelik taşıyan görevlerinden biridir. Eğlendirici yazınsal türler, yapı olarak eğlenceli, öğretici ve öğrenci merkezli ders işleme açısından oldukça uygundur. Öğretmen her bakımdan üretken, verimli, yaratıcı olabilmeli ve bilgi hazinesinde mutlaka kültür birikimini aktaran yazınsal türleri bulundurmalıdır. Açıkgöz (2003a : 15)' e göre öğretmen hem düşünmeyi, hem de öğrenmeyi öğretmek durumundadır. Bunun en etkin yolu da, öğretmenin sınıfta sorgulayan, araştıran, inceleyen, çağdaş ve demokratik bir yaklaşım sergilemesidir

Öğretmen, çocukların görüş açılarını ve bundan çıkan duygu ve düşünceleri değiştirme uygulamasını yapabilmelidir. Ayrıca, öğrencilerinin daha iyi bir dünya ve mutlak bir iyilik ile ilgili inançlarını geliştirmek, iyileştirmek ve güçlendirmek için gayret göstermelidir. Toplumun sorunlarını rahatlıkla çözebildiği, toplumsal ve uluslararası barışın gerekliliğine inanmalı, okul ve toplum işlerini birleştirebildiği.

toplum hakkındaki bilgilerini güncelleştirmelidir. Barutçugil (2002: 38)'e göre bir eğiticinin mesleğini yerine getirirken bilmesi gereken dört ilginç konu bulunmaktadır. Bunlar: öğrenmenin zaman içinde nasıl bir seyir izlediği, beceri geliştirmenin önce eski becerilerden kurtulmayı gerektirdiği, unutmamanın ne kadar hızlı olduğu ve öğrenilenlerin yaşama nasıl geçirilebileceği ile ilgili basit teorik açıklamalardır.

Öğretmen, bireylerin yaşam fırsatlarını, toplumu geliştirmek ve zenginleştirmek ile temel insani değerleri aktarmak, geliştirmek gibi çok yönlü sorumluluklara sahip olmalıdır. Öğretmenin öğrencilerinin bireysel farklılıklarını, ilgi-ihtiyaç, yetenek ve kültürlerini bilmesi, demokratik, kültürel, ekonomik, toplumsal ve çevre sorunlarıyla ilgilenmesi, insan sevgisiyle dolu ve açık fikirli olması, yeni eğitim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Büyükdüvenci (1987: 83)'ye göre öğretmen eğitimin toplumsal işlevini yerine getirmede önemli bir unsurdur. Eğitimin toplumsal görevi, toplumun sürekliliğini ve gelişmesini sağlayacak olan bireyler yetiştirmektedir. Bu görev eğitim kurumlarında meydana gelmekte ve bu işlemi etkili bir şekilde öğretmenler gerçekleştirmektedirler.

Öğretmen, sürekli değişen rol beklentilerine cevap verecek öğrenme teorilerini, pedagojik yöntemleri ve müfredatı devamlı sorgulayıp, yeniden tasarlayacak rolleri taşıyabilmelidir. İnsanın yaşamının eğitim yoluyla geliştirilebileceğinin farkında olmalıdır. Eğitim-öğretim programlarının amaca uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinde de öğretmen önemli bir görev üstlenmelidir.

Sorunların çözümü için, ilköğretim anadili programlarının ile işe başlanması gerektiği düşüncesinde olan Özdemir (1981b: 78-79), en eksiksiz, en ileri, en seçkin programları da geliştirebilsek bile, bu programlara fonksiyon kazandıracak, çocuğun yaşamında önemli bir yere getirecek olan öğretmendir. Öyleyse saptanan amaçlar çocuğun yaşantısına geçmiyorsa, anadili öğretiminde öğretmenlerimizi yeterince eğitemediğimiz eksikliğine başta değineceğiz. Öğretmenle, sağladığımız program arasında bir uyum kuramıyoruz, görüşündedir.

Eğitim programlarının geliştirilmesi sürecinde en önemli rolü ğretmen üstlenmektedir. Çünkü eğitim programı, ğretmen ve ğrenci sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşim öğretmenin ve öğrencilerin sınıf içindeki verimini artıracaktır. Eğitici ve öğretici konumunda bulunan ğretmen yalnızca bilgilerini aktarmak için rol stlenmemelidir. ocuğu her yönden geliştirmeli, çocuğa her yönden model olabilmelidir. Öğretmen yalnızca bilgi, beceri ve davranış geliştirmeye yönelik bir eğitim materyalini karşısındakilere aktarma görevini stlenmemelidir. Bir ğretmen, bilgisini ve duygu, düşüncelerini sunma konusunda yetenekli olmalıdır. Böylece eğitime katılan ğrencilerinin dikkatlerini çekebilir ve bilgiyi tam ve doğru bir Şekilde aktarabilir.

Öğretmenin bir bilgiyi tam ve doğru bir Şekilde karşısındakine aktarabilmesi için her yönden donanımlı olması gerekmektedir. Çocuğun kendini derse verebilmesini sağlayacak yönde rehberlik etmesi, çocuğun her açıdan verimli ders dinlemesini, zevkle kendini derse vermesini sağlaması gerekmektedir. Bütün bunları sağlayabilmek için de kültürel ürünlerle donanmış, yazınsal türlerin eğitimindeki işlevini iyi bilen öğretmenlerin olması gerekmektedir. İnsanlar arasında öğrenme tarzlarının farklılığını bilen bir ğretmen, tek bir tarzla eğitim ve sunuş yapmakta ısrarcı olmamalıdır. Bir eğiticinin önemli yetkinliklerinden biri de değişik öğrenme tarzlarına uygun eğitim tarzları geliştirme becerisidir.

M. Kemal Atatürk : "Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için fazladan bir ss, bir zorbalık aracı, ya da bir uygarlık takıntısından çok, yaşamda ve toplumsal kalkınmada başarılı olmayı sağlayan işevuruk ve kullanılabilir duruma getirmektir. Bunun için eğitim ve öğretimin uygulamalı olmasına dikkat ve zen gösterilmelidir..." (Dündar, 2002: 22).

İlköğretim ğrenciler açısından en önemli basamaktır. Birinci kademedeki çocukların okulu ve ğretmeni sevmesi, derslerini özümseyerek bir üst basamağa geçmeleri çok önemlidir. Bu konuda öğretmene büyük bir sorumluluk düşmektedir. Türkçe eğitimi ve ğretimi veren ğretmen dersini sevdirmeye, öğrencilerini istekli hale getirmeye çalışmalı, bunun için de eğlendirici yazınsal türlerden sıklıkla yararlanabilmelidir. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları kazanmalarında bu türlerin

önemini bilmeli ve öğrencilerini bu türleri okumaya yönlendirmelidir. Bir öğretmen öğrencisinin duygularını, düşüncelerini Türkçe dersiyle yakından takip edebilmelidir. Ele aldığı yazınsal türlerin öğrencilerinde uyandırdığı duygu ölçümüyle bunu kolaylıkla yapabilmelidir.

Türkçe öğretiminde, öğretmen, ele aldığı bir konuyu, farklı yöntem ve tekniklerle işleyerek öğrencilerine aktarabileceğini bilmelidir. Bu anlamda öğretmen Türkçe dersinde ele aldığı bir konuyu farklı anlatım teknikleriyle renklendirebilmeli, zevkli hale getirebilmelidir. Türkçe ders, Türkçe çalışma ve öğretmen kılavuz kitabında eğlendirici yazınsal türlere yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemiş bile olsa, öğretmen farklı türde bir parça işliyor bile olsa dersin arasına çocukların ilgilerini çekebilecek eğlendirici yazınsal türlerden serpiştirebilmelidir.

Yeni Türkçe öğretim programında öğrenci merkezli yaklaşım yani öğrencinin derste aktif katılımını sağlayacak yönde bir yaklaşım kullanılmaktadır. Programda kullanılan ve yeni programın da aslında özünü oluşturan bu yaklaşımın öğretmenler tarafından uygulanması gerekmektedir.

Öğretmen merkezli, klasik öğretim yapmaya alışmış öğretmenlerin bu konuda zorlanacakları ve alışkanlıklarından kolayca vazgeçemeyecekleri, hakimiyetin yine çoğunlukla öğretilmekte olacağı bir öğretim anlayışı program tam olarak oturuncaya kadar sürdürüleceği açıktır. Oysa öğretmenlerin derslerini uygulamalı olarak yapmaları çok önemlidir. Türkçe dersleri anlama ve anlatımı kapsadığına göre, çocuğun bu derste kendisini gösterebilmesi için, anlatımını güçlendirebilmesi, dilini geliştirebilmesi için uygulama yapması gerekmektedir. Öğretmen yine böyle bir durumda eğlendirici yazınsal türlerden rahatlıkla yararlanabilmelidir. Çünkü bu türlerin öğrencinin dilsel gelişimine katkı sağladığı bilinmektedir.

Öğretmenin, kuramsal bilgiyi kendisinin önceden özümsemiş olması ve sınıfta öğrencisini yönlendirecek alt yapıyı dersten önce ciddi bir biçimde hazırlayıp programlaması çok önemlidir. Ancak bu sayede öğrencinin 'yaparak-yaşayarak'

öğrenmesi ve öğrendiklerini kalıcı kılmaları sağlanabilir. Ezberlenecek bilgilerden kaçınılması, araştırarak, düşünerek, karşılaştırarak, tartışarak ulaşılan bilginin ön plana alınması, hem öğretmenin davranışı hem de öğrencide bilgiye yönelik olarak gerçekleştirilmeye çalışılan davranış olarak ön plana çıkmalıdır.

Öğretmen, diğer yandan sadece ders kitaplarındaki metinlerle sınırlı kalmayıp, ders kitapları dışında da zevkli, nitelikli, değerli edebi örnekler seçip bu örnekleri öğrencilerle paylaşmalıdır. Öğrencilere kısa, farklı, özgün, zevkli, seçkin örneklerden oluşan kitap listeleri sunmalı ve onların kendilerine özgü bir edebi seçicilik zevkine ulaşmaları ve okuma dağarcıklarını genişletmeleri konusunda yardımcı olmalıdır.

Öğretmen, eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak her konuda eksiklerini tamamlayabilmeli, öğretim yöntem ve tekniklerini iyi bilip bunları öğrencinin en iyi yaralanabileceği şekilde kullanabilmeli, gelişime açık, yaratıcı, düşünen, eğlenmeyi, zevk almayı bilen, sevmeyi benimsemiş öğrencileri geleceğe en iyi ve en doğru biçimde hazırlayabilmelidir.

Öğretmen, Türkçe'yi iyi, doğru kullanabilmeli ve Türkçenin inceliklerini, özelliklerini, dilin işlevini en iyi biçimde öğrencilerine aktarabilmelidir. Öğretmen, öğrencileriyle birlikte öğrenmeye devam etmeli, her konuda, her aşamada eksiklerini tamamlayabilmelidir.

5. 3. 3. Programcı ve Araştırmacılara Öneriler

Her konuda olduğu gibi, eğitimde de başarı için iyi bir planlama ve hazırlık gerekir. Planlamayı başaramayanların başarısızlığı bilinen bir gerçektir. Eğitim planlaması, eğitimin öncesinde, eğitim sırasında ve sonrasında yaşanabilecek olumlu ve olumsuz durumları dikkate alarak önceden yapılması gerekenlere karar vermektir.

Öğrencilerin karşılaştıkları, öğrenme durumlarının ve geçirdikleri yaşantıların tümü programı oluşturmaktadır. Eğitim kurumunun varlık nedeni

çocuktur. Her program, programın getireceği yaklaşım ve tutumlar, kısacası eğitimle ilgili her etkinlik, çocuğu merkeze koyabilmeli ve onun en üst düzeyde yararını hedefleyen düşüncelerle şekillenmesine yardımcı olabilmelidir.

Eğitimde ve öğretimde niteliğin yükseltilmesi, gelişen sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilecek bir sistemin kurulması ile gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda ekonomik ve sosyal gelişme hedeflerine ulaşması, insan gücünün iyi yetiştirilmesi ve verimli kullanılması ile mümkündür.

Eğitimde ve öğretimde kaliteyi artıracak en önemli etkenlerin başında programlar gelmektedir. Bireyleri yetiştirmede sadece öğretici öğretmenlerin tek başına yeterli olmadığı açıktır. İyi bir eğitim planlaması da çok önemlidir. Ancak rasyonel bir eğitim planlaması ile tüm ülkeye en iyi bir şekilde eğitim ulaştırılabilir. İyi, kaliteli, eğitim ve öğretim basamaklarını doğru çıkmayı sağlayacak, her yönden gelişmeyi hedeflemiş, yaratıcı düşünmeye açık programlar; eğitim ve öğretimi iyi bilen, öğrenciyi iyi tanıyan ve öğrencinin gelişim özelliklerini iyi bilip, onların nelerden hoşlandığını, nelerden zevk almadığını bilip ona göre bir tutumla yol izleyebilen programcılar tarafından hazırlanabilir. Türkçe öğretim programı hazırlanırken eğlendirici yazınsal türlerin işlevi, önemi ve çocuklar üzerindeki etkisi düşünülerek programda yer alması, bu türlerin öğretimini sağlayacak kazanımların artırılması gerekmektedir.

Programcıların çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek yönde programlar hazırlaması çok önemlidir. Eğitim programları çocuğun ihtiyaçlarına ve yaşam koşullarına uygun olmalıdır. Öğrenme, çocuk için anlamlı ve istek, düşünce, duygularına cevap verebilecek nitelikte olduğu zaman güdüleme artar, dolayısıyla katılım da sürekli olur. Kazanımların daha kolay ve daha severek hayata geçirilmesini sağlayacak eğlendirici metinlere, Türkçe öğretim programı çerçevesinde daha fazla yer verilmelidir. Tekin (1980: 54)'e göre, sadece okutulacak, konuların sıralandığı öğretim programı anlayışından vazgeçilmelidir.

Program içeriği düzenlenirken bireylerin her yönden tam geliştirilmesi göz önünde tutulmalıdır. Öğretim programları her yönden gelişmeye açık olmalıdır. Türkçe programlarında, bireylerin sosyal, zihinsel ve eğitimsel açıdan gelişimini sağlayacak yönde eğlendirici nitelikte metinlerin kullanılması her yönden gelişmeyi destekleyici bir önem kazanmaktadır. Değişen çevre koşulları, öğrencilerin ilgi ve tutumları programların geliştirilmesinde önemli etkenlerdir. 2004-2005 Türkçe öğretim programında öğrencilerin ilgi, tutum ve istekleri göz önüne alındığında eğlendirici yazınsal türdeki kazanımların yeterli dağılımının yapılmadığı görülmektedir.

Öğretim programları, ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, gerek uygulamadan önce ve gerekse uygulamadan sonra, gelişmeye açık bir halde bulunmaktadır. Milli eğitim politikasının uygulamaya geçişinde de bir köprü rolü oynamaktadır. Teknoloji, sosyal ve bilimsel gelişmelerin ışığında nitelikli bir eğitim sisteminin oluşturulabilmesi için eğitim programlarının, çevre, toplum, ülke ve dünyadaki gelişmelere göre uyarlanması ve eğitim sürecinin toplum dinamizmine paralel olarak sürekli bir değerlendirme ve geliştirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

Programda üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri de çocukların dil gelişimlerini destekleyecek yönde konulara yer verilmesidir. Çocuğun dil gelişimini sağlayabilecek en güzel ürünler eğlendirici yazınsal türlerdir. Programcıların Türkçe programının içeriğinde çocuğun dilsel gelişimlerine yardımcı olacak eğlendirici yazınsal türleri kullanması çok önemlidir.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş; demokratik, özgürlükçü, yeni fikirlere açık, ulusal kültürü özümsemiş, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen bireyler yetiştirmede Türkçe öğretimının sorumluluğu büyüktür. Bu anlamda Türkçe dersleri kapsamında ele alınacak metinlerin Türkçe programında çerçevesinin çizilmesi gerekmektedir.

Türkçe öğretilimiyle amaçlanan, öğrencilere anlama-anlatma becerileri kazandırmanın yanında; onların, Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen

özelliklerde bireyler olarak yetişmeleri için gereksinim duyulan davranışları edinmelerini de sağlamaktır.

Türkçenin doğru yazılıp, konuşulması Türkçe eğitiminin bilimsel yöntemlerle yapılmasına bağlıdır. Bunun için var olan Türkçe eğitimi programları, çağdaş program anlayışına göre her zaman yenilenmelidir. Bu konuda programcıların gereken hassasiyeti göstermesi gerekmektedir.

Türkçe eğitim ve öğretimi, iyi ve doğru hazırlanmış eğitim programlarıyla, öğretmenlerin kendilerini bu programlar ışığında en iyi şekilde geliştirmesiyle ve ailelerin de desteğiyle çok iyi bir seviyeye getirilebilir. Herkes üstüne düşen görevi tam anlamıyla yapabilirse, gelişime açık olabilirse ve eğitim-öğretim adına tüm yeniliklere ayak uydurup kültürel özelliklerimizden de uzaklaşmadan bir anlayış benimseyebilirse başarıya ulaşmak o kadar kolay olacaktır.

KAYNAKÇA

Dergi ve Bilimsel Yayın Kaynakçası:

- Açıkgöz, Kamile Ün (2003a). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. (4. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Açıkgöz, Kamile Ün (2003b). **Aktif Öğrenme**. (4. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akbayır, Sıddık ve Şahin, Şerife (2005). Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S.104-105, s.190-194. (Ağustos-Eylül 2005).
- Alkan, C. (1992). **Eğitim Ortamlarını Düzenlenmesi**. Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Altunya, Niyazi (1997). **Eğitim Sorunuza Kuşbakışı**. (3. Basım). Ankara: Ürün Yayınları.
- Aydın, Mehmet (tarihsiz). Güldürü Ustası Nasreddin Hoca'da Fıkraların Kaynakları ve Bu Fıkraları Başkalarından Ayıran Özellikler. **V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri**..Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Aydın, Seçkin (2006). **Türkçe Derslerinde Mizah Kullanımının Öğrenci Tutum Ve Başarısına Etkisi (İzmir İlköğretim 8. Sınıf Örnekleminde)**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Balcıoğlu, Semih ve Öngören, Ferit (1976). **50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü**. (3. Baskı). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Banoğlu, Niyazi Ahmet (1981). **Nükte ve Fıkralarla Atatürk**. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Barutçugil, İsmet (2002). **Eğiticinin Eğitimi**. (2. Baskı). İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

- Başgöz, İlhan (1993a). **Türk Bilmeceleri 1**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Başgöz, İlhan (1993b). **Türk Bilmeceleri 2**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Batuhan, H. (1997). **Bilim, Din ve Eğitim Üzerine Düşünceler**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bayrak, Mehmet (2001). **Halk Gülmecesi**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Bayram, Yavuz (2005). Türk Halk Edebiyatında ‘Çocuk’ Kavramı Üzerine. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S. 104-105, s. 115-119. (Ağustos-Eylül 2005)
- Bergson, Henri (1996). **Gülme**. (Çeviren: Yaşar Avunç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bilen, Mürüvvet (1999). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, Cavit (1994). **Genel Öğretim Bilgisi**. (7.Basım). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Binyazar, Adnan (1983). Anadili Öğretiminde Yazınsal Alanlara Açılım. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı**. Ankara: TDK.
- Boratav, Pertev Naili (1983). **Folklor ve Edebiyat 2**. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boratav, Pertev Naili (1992). **Zaman Zaman İçinde**. İstanbul: Adam Yayınları.
- Boratav, Pertev Naili (2000). **Tekerleme**. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (1987). **Eğitim Felsefesi “Yazılar”**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Cantek, Levent (2003a). Gülmenin Muhalif Duruşu. **Folklor Edebiyat**. C. IX, S. XXXIV, s. 57-69. (Şubat 2003).
- Cantek, Levent (2003b). Mizaha Muhafazâkar Bir Yaklaşım: Mustafa Şekip Tunç. **Folklor Edebiyat**. C. IX, S: XXXIII, s.95-98. (Mart 2003).
- Cüceloğlu, Doğan (1999). **Savaşçı**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Demirel, Özcan (1999). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dilibal,H. (tarihsiz). **Nasrettin Hoca**. İstanbul: Renk Yayınevi.

- Dilidüzgün, Selahattin (1996). **Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Doğan, Mehmet H. (1993). **Yazıdan Bakmak**. İstanbul: Adam Yayınları.
- Dökmen, Üstün (1994). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dündar, Ali (2002). Toplumun Eğitim Yoluyla Derleşmesi. **Abece Eğitim ve Ekin Dergisi**. S.188, s.22.
- Eco, Umberto (1995). **Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti**. (Çeviren: Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.
- Efe, Hasan (2005). **Karikatür ve Eğitim**. İzmir: Etki Yayınları.
- Erden, M. (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Ertürk, Selahattin (1998). **Eğitimde Program Geliştirme**. (10. Baskı). Ankara: Meteksan A.Ş.
- Fidan, Nurettin (tarihsiz). **Eğitim Psikolojisi Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fuat, Memet (2002). **Nasrettin Hoca Fıkraları**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gander, J. Marry ve Gardiner, W. Harry (2001) **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. (Haz: Bekir Onur). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökşen, Enver Naci (1980). **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gözaydın, N. (1985). Çocuk ve Folklor. **Türk Dili**, S.34, s. 328. (Nisan 1985).
- Gözaydın, N. (1990). **Türkçe'nin Öğretimi Meselesi**. Ankara: I. Türk Dili Kurultayı.
- Güteryüz, Hasan (2003). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güney, Eflatun Cem (1987). Folklor Edebiyatı. **Çocuk Edebiyatı Yıllığı**. (Ed: Mustafa Ruhi Şirin). s. 245-247. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Güney, Eflatun Cem (1966). **Folklor ve Eğitim**. Ankara : MEB Yayınları.
- Güvenç, Bozkurt (2000). **Güldüşün Fıkraları Abeceli Bir Deste**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Hece Aylık Edebiyat Dergisi (2005).**Çocuk Edebiyatı**. S.104-105. s.3. (Ağustos-Eylül 2005).
- Kanyılmaz, Hüseyin (1987). Anadili Öğretiminde Türk Halk Edebiyatı. **II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri**. Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Karadağ, Metin (2001). **Kuram-Yöntem Bağlamında Yazılı Sözlü Anlatım**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Kıbrıs, İbrahim (Tarihsiz). **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Kıran, Zeynel ve Kıran, Ayşe (2001). **Dilbilime Giriş**. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Klein, Allen (1999). **Mizahın İyileştirici Gücü**. (Çeviren: Sibel Karayusuf). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Konar, Elif (2005). Çocuk, Edebiyat ve Eğitim. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S. 104-105, s. 208-211. (Ağustos-Eylül 2005).
- Koyuncu, Sevgi Soylu ve Kaptan, Ata Yakup (2005). Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S. 104-105, s.256-257. (Ağustos-Eylül 2005).
- Köktürk, Şahin (2005). Çocuklara Şiirin, Felsefenin ve İmgesel Dünyanın Kapılarını Açan Tür Bilmeceler. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S.104-105, s.120-126. (Ağustos-Eylül 2005).
- Lukens, Rebecca J. (1999). **A Critical Handbook of Children' s Literature**. New York: Longman.
- MEB (2004). **İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Oğuzkan, A. Ferhan (1983). **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. (3. Basım). Ankara.
- Oktay, Ayla (1994). Çocuk Eğitiminde Edebiyat Ürünlerinden Nasıl Yararlanılır?. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. (Haz: M.R. Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, s.174-178.

- Öz, Feyzi (2006). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özçelik, Durmuş Ali (1981). **Okullarda Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: ÖSYM : Eğitim Yayınları: 3.
- Özdemir, Nebi (2005). **Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, Emin (1981a). **Yazı ve Yazınsal Türler**. Karacan Yayınları.
- Özdemir, Emin (1981b). Temel Eğitim Türkçe Programı Nasıl İşlevsel Duruma
- Getirilebilir?. **Temel Eğitim ve Sorunları**. Ankara: TED Yayını.
- Özdemir, Emin (1983). Anadili Öğretimi. **Türk Dili Dergisi**. S. 379-380, s. 18-30.
- Özgen, Bekir (2000). Demokrasi Eğitimi ve Eğitimde Demokrasi. **Abece Eğitim ve Ekin Dergisi**. S.161, s.10.
- Özkırımlı, Atilla (1985). **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özlü, Ali Rıza (2003). **Çocuk Olmak Daha Zor**. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özünlü, Ünsal (2001). **Edebiyatta Dil Kullanımları**. İstanbul: Multilingual.
- Özünlü, Ünsal (1999). **Gülmecenin Dilleri**. Ankara: Doruk Yayınları.
- Pospelov, Gennadiy N. (1995). **Edebiyat Bilimi**. (Çeviren: Yılmaz Onay). İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.
- Sakaoğlu, S. (1992). **Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca**. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Sakaoğlu, Saim (2002). **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**. Ankara.
- Sarıca, Salih; Gündüz, Mustafa (1982). **Güzel Konuşma Yazma/ Kompozisyon**. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Sever, Sedat (2003). **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, Mustafa Ruhi (1994). **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2004). **Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun**. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Tekin, H. (1980). **Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi**. Ankara: Mars Matbaası.
- Tezel, Naki (2000). **Türk Halk Bilmeceleri**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tuncer, Nilüfer (1994). Çocukların Ruhsal İhtiyaçları ve Bunları Karşılatabilecek Kitapların Özelliklerinden Söz Eder misiniz?. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. (Haz: M.R. Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, s. 206.
- Türkmen, Fikret (tarihsiz). Mizahta Üstünlük Teorisi ve Nasrettin Hoca Fıkraları. **V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Uslucan, Fikret. (2005). Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)**. S.104-105, s. 33-38. (Ağustos-Eylül 2005).
- Ünalın, Şükrü (2001). **Türkçe Öğretimi**. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Varış, Fatma (1988). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: EBF Yayını.
- Yalçın, Soner ve Emet, Erkin (1995). **Nasrettin Hoca Uygurca-Türkçe**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/1746.
- Yardımcı, Mehmet (1996).**Yaşayan Malatya Masalları**. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet (1999). **Türk Halkbilimi ve Edebiyat Araştırmaları**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet ve Tuncer, Hüseyin (2002). **Çocuk Edebiyatı**. (2. Basım). Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet (2002a). **Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri**. (5. Basım). Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet (2002b). **Yazılı Anlatım İlkeleri**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, Mehmet (2004). **Türk Halk Edebiyatında Nesir**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, Muhsine Helimoğlu (1997). **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**. Ankara: Ürün Yayınları.

- Yavuz, Kudret Eren (2004). **0-12 Yaş Dönemi Çocuklarda Duygusal Zeka Gelişimi**. (3. Baskı). Ankara: Ceceli Yayınları.
 - Yavuzer, Haluk (2003). **Çocuk Eğitimi El Kitabı**. (16. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
 - Yıldırım, Dursun (1976). **Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
 - Yüce, Kemal (1987). Avcı Fıkraları. **II.Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri**. Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- *****

İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitapları Kaynakçası:

- Erdem Yayınları (2005a). **İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı**. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Erdem Yayınları (2005b). **İlköğretim Türkçe 2 Öğrenci Çalışma Kitabı**. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Erdem Yayınları (2005c). **İlköğretim Türkçe 2 Öğretmen Kılavuz Kitabı**. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005a). **İlköğretim Türkçe 3. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005b). **İlköğretim Türkçe 3. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005c). **İlköğretim Türkçe 3. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005d). **İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005e). **İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005f). **İlköğretim Türkçe 4. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005g). **İlköğretim Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş .

- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005h). **İlköğretim Türkçe 5. Sınıf Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Koza Yayın Dağıtım A.Ş (2005ı). **İlköğretim Türkçe 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı**. Ankara: Koza Yayın Dağıtım A.Ş.
- Kök Yayıncılık (2005a). **İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005b). **İlköğretim Türkçe 2 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005c). **İlköğretim Türkçe 2 Öğretmen Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005d). **İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005e). **İlköğretim Türkçe 3 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005f). **İlköğretim Türkçe 3 Öğretmen Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005g). **İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005h). **İlköğretim Türkçe 5 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kök Yayıncılık (2005ı). **İlköğretim Türkçe 5 Öğretmen Kitabı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- MEB (2005a). **İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005a). **İlköğretim Türkçe 2 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005c). **İlköğretim Türkçe 2 Öğretmen Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005d). **İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005e). **İlköğretim Türkçe 4 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005f). **İlköğretim Türkçe 4 Öğretmen Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005g). **İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı**. Ankara: MEB.

- MEB (2005h). **İlköğretim Türkçe 5 Öğrenci Çalışma Kitabı**. Ankara: MEB.
- MEB (2005i). **İlköğretim Türkçe 5 Öğretmen Kitabı**. Ankara: MEB
- Özgün Yayıncılık (2005a). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 2**. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Özgün Yayıncılık (2005b). **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 2**. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Özgün Yayıncılık (2005c). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3**. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Özgün Yayıncılık (2005d). **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 3**. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Özgün Yayıncılık (2005e). **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 3**. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Top Yayıncılık (2005a). **İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Top Yayıncılık (2005b). **İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Top Yayıncılık (2005c). **İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı**. İzmir: Top Yayıncılık.

Eğlendirici Yazınsal Türdeki Okuma Kitapları Kaynakçası:

- Aisopos (1992). **Ezop Masalları**. (Çeviren: Tarık Dursun K.). İstanbul: Bilgi Yayınevi Çocuk Kitapları.
- Akdeniz Yayıncılık (2002). **Nasrettin Hoca Fıkraları Ay Daha Yararlı**. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık, Altın Kitaplar Serisi.
- Assos Yayınları (1998). **Türk Mizahından Fıkralar**. İstanbul: Assos Yayınları.
- Aydın, M. (1998). **Türlü Yönleriyle Tekerlemeler**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Bilgili, İkbâl (2005). **Türk Bilmecelerinden Seçmeler**. İstanbul: Akvaryum Yayınevi.

- Coşkun, Birgül (2005). **Seçme Bilmecce ve Tekerlemeler**. Mersin: ATM Yayınları.
- Dürder, B. (1998). **Monologlar ve Tekerlemeler**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Elçin, Şükrü (1986). **Çocuklarımıza Şiirler**. (2. Baskı). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, Melih (1998). **La Fontaine, Ezop Masalları Seçmeler**. Ankara: Ergun Yayınları.
- Ersan, Adnan (2003). **Çocuk Bilmeceleri**. (2. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ilgaz, Rıfat (1996). **Don Kişot İstanbul'da (Palavra)**. (6. Basım). İstanbul: Çınar Yayınları.
- Ilgaz, Rıfat (1997a). **Garibin Horozu**. (6. Basım). İstanbul: Çınar Yayınları.
- Ilgaz, Rıfat (1997b). **Radarın Anahtarı**. (6. Basım). İstanbul: Çınar Yayınları.
- İpek, Emel (2005a). **En Güzel Öğrenci Fıkraları**. İstanbul: Papatya Yayınları.
- İpek, Emel (2005b). **En Güzel Nasreddin Hoca Fıkraları**. İstanbul: Papatya Yayınları.
- İzgü, Muzaffer (2002a). **Konuşan Balon**. (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2002b). **Anneannem Hayvanlar Arasında**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2002c). **Yedi Renkli Saat**. (2. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2002d). **Kardelen**. (2. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2003a). **Ökkeş Kapıcı**. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2003b). **Uzay Karpuzu**. (7. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2003c). **Süslü Kızlar**. (6. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2003d). **Sarı Şapkalı Kardan Adam**. (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.

- İzgü, Muzaffer (2004a). **Anneannemin Erikli Bahçesi**. (10. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2004b). **Anneannem Süsleniyor**. (3. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2005a). **Anneannem Dans Kraliçesi**. (7. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (2005b). **Anneannemin Apartman Kuzusu**. (9. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (tarihsiz a). **Ökkeş Otoparkta**. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (tarihsiz b). **Ökkeş Kurt Avında**. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- İzgü, Muzaffer (tarihsiz c). **Ökkeş Balık Avında**. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
- K., Tarık Dursun (2001). **Güzel Uykular Alara: Çocuklara Her Gece Bir Masal**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayını.
- Kabacalı, Alpay (2000). **Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca**. (2. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Kaplan, Mevlüt (tarihsiz). **Eğitici Bilmeceler**. İzmir: Özgür Eğitim Yayınları.
- Kemal, Ali (2004). **En Güzel Bilmeceler**. İstanbul: Parıltı Yayınları.
- Koz, Sabri (1990). **Bilmece Bildirmece**. İstanbul: Dost Kitaplar.
- Özer, Kemal (2002). **Nasrettin Hoca**. İstanbul: Doğa Basım Yayın, Evrensel Çocuk Kitaplığı.
- Sefercioğlu, Nejat (1981). **Nasrettin Hoca Fıkraları (şiir dili ile)**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sincer, Ali (2001). **Fıkra Dağarcığı**. İzmir: K Yayınları.
- Sümer, Mehmet K. (1999). **Portakalı Soydum Başucuma Koydum-Tekerlemeler**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tokgöz, Zafer (2005a). **Türk Bilmecelerinden Seçmeler**. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Tokgöz, Zafer (2005b). **Ezop Masalları**. İstanbul: Kervan Yayınları.

- Tokgöz, Zafer (2005c). **Nasrettin Hoca Hikayeleri**. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Tuncor, Ferit Ragıp (1996). **Çocuklara Bilmeceler**. (6. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ustaoglu, Adem (2004). **Düşünme Kutusu**. İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Ünlü, Mehmet (1988). **Dünyayı Güldüren Fıkralar**. İstanbul: Ünlü Yayınevi.
- Ünlü, Savaş (1995). **Pazar Arabası (Gülmece Öyküleri)**. Ankara: Park Yayınları.
- Veli, Orhan (2004). **Nasrettin Hoca Hikayeleri**. (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Veli, Orhan (2003). **La Fontaine' in Masalları**. (5. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Vural, M. (2001). **Ev ve Sınıf Etkinlikleri Antolojisi**. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Yıldırım, Necati (2001a). **“Tekerleme Şenliği - Sayım Suyum”**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2001b). **“Tekerleme Şenliği - Pamuk Kedi ”**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2001c). **“Tekerleme Şenliği - Bin Hesap Bin Kitap”**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2001d). **“Tekerleme Şenliği - Allı Pullu Aylar”**. İzmir : Top Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2001e). **“Tekerleme Şenliği - Al Kiraz Bal Kiraz”**. İzmir: Top Yayıncılık.
- Yılmaz, Fevziye (2005a). **Bilmece Bildirmece**. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yılmaz, Fevziye (2005b). **Öğrenci Öğretmen Fıkraları**. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yurt, Zafer (2001). **İlköğretim Ünitelerine Göre Hop Hop Altın Top**. İstanbul: Nurdan Yayınları.

İlköğretim Okulları Belirli Gün ve Haftalar Kaynakçası:

- Ataç, Okan ve Sivaslıoğlu, Aziz (2001). **İlköğretim 1., 2., 3., Sınıflar İçin Renkli ve Resimli Belirli Günler ve Haftalar.** İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Bayram, Gönül ve Bayram, Özen (tarihsiz). **Belirli Günler ve Haftalar:** Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Çil, Faruk (2005). **İlköğretim Okulları İçin Belirli Günler ve Haftalar.** İstanbul: Mevsim Yayın Pazarlama.
- Gülnar, Halit (2002). **Belirli Günler Haftalar ve Çocuklara Şiirler.** İzmir: Kültür Kitap Sarayı Yayınları.
- Köklügiller, Ahmet (1998). **Belirli Günler ve Haftalar.** İstanbul: Kaya Yayınları.
- Sivaslıoğlu, Aziz (tarihsiz). **1, 2, 3. Sınıflar İçin Önemli Günler ve Haftalar.** Ankara: Koza Yayın Dağıtım.

İnternet Kaynakçası:

- Alsaç, Üstün (2004). www.nd-karikaturvakfi.org.tr (Son Erişim Tarihi: 10. 07. 2006)
- Artun, Erman (2006). <http://turkoloji.cu.edu.tr> (Son Erişme: 22. 06. 2006)
- Aytaş, Gıyaseddin (2006). <http://w3.gazi.edu.tr> (Son Erişme Tarihi: 10. 07. 2006)
- Danyal, Nezih (2004). www.nd-karikaturvakfi.org.tr (Son Erişim: 10. 07. 2006)
- Dilidüzgün, Selahattin (2006). <http://www.egitim.aku.edu.tr> (Son Erişme: 13. 07. 2006)
- Dursunoğlu, Halit (2006). www.tdtkb.org (Son Erişim: 19. 06. 2006)
- Ercilasun, Ahmet B. (2006). www.anadili.egitimi.com (Son Erişim: 26. 06. 2006)
- Kavcar, Cahit (2006). <http://yayim.meb.gov.tr> (Son Erişim: 19. 06. 2006)
- Selçuk, Turhan (2004). www.nd-karikaturvakfi.org.tr (Son Erişim: 10. 07. 2006)

- www.edebiyatdunyasi.com (Son Erişme: 18. 06. 2006)
- www.karikaturokulu.com (Son Erişme: 10. 07. 2006)
- www.karikaturevi.com (Son Erişme: 10. 07. 2006)
- www.sevginehri.net (Son Erişme: 10. 07. 2006)

At

*Akşam ver yemini.
Sabah gever gemini.
Hizmet için can atar,
Tozu dumana katar.
Kıratıma binerim.
Dere tepe giderim. (Yıldırım, 2001b: 4)*

Altı Ördek

*Ay pusuda, pusuda,
Altı ördek bir suda.
Üçü gitmiş vak vak,
Üçü yine bir suda.
Vak vak da vak vak,
Nasil yüzüyor bak. (Yıldırım, 2001c: 3)*

*Entre mentere,
Buğday koydum kilere.
Fare nasılsa girmiş,
Yemiş yemiş bitirmiş.
Kedi koşmuş ardından,
Terlemiş sıkıntıdan.
“Of” demiş, “puf” demiş,
Birden atlanmış yemiş. (Vural, 2001: 183)*

*Bir dalda bir kartal, kartal kalkar dal sarkar, dal sarkar kartal kalkar.
(Yardımcı ve Tuncer, 2002: 68)
Şu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak, sarımsaklamasak da mı saklasak. .
(Yardımcı ve Tuncer, 2002: 68)*

*Herkes bazlama yapıp bazlamalandı da biz bazlama yapıp bazlamalanamadık.
(Yardımcı ve Tuncer, 2002: 68)*

“Birey ve Toplum” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler :**Parmak Ailesi**

*Bu baba, kısa ve tombul
Bu da anne, çocuklarıyla meşgul
Bu ağabey, upuzun bak
Bu da kız kardeşi, kucagında bir tabak
Bu daha bebek, büyüyecek.
Mutlular birlikte, birbirlerini severek. (Çoşkun, 2005: 103)*

*Nuri attı iki taş.
Bir cam kırdı bir de baş.
Nerde kaldı terbiye,
Doğru söyle arkadaş.*

*Yaramazı tutarlar,
Merdivenden atarlar.
Tıngır mıngır giderken,
Arkasından bakarlar. (Vural, 2001: 183)*

*Bir varmış bir yokmuş, şu dünyada ne varmış, ne yokmuş; böyle dedim, annemin
babamın ellerini öptüm, ayağımda demir çarık, elimde demir asa, düştüm yollara
yollara (...). (K., 2001: 22)*

“Yenilikler ve Gelişmeler” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler :

Tren

*Trene binelim
Gezmeye gidelim
Etrafı seyredelim
Hah, hah, hah, hah, ha
Gel kara tren
Çuf çuf çuf diye
Gel kara tren
Git kara tren (Çoşkun, 2005: 94)*

“Oyun ve Spor” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler :

*Avalama tavalama
Tan tan tavalama
Ev kuşu
Dev kuşu
Aslan gelir
Garıl gurul
Çık da kurtul. (Yardımcı, 1999: 278)*

*İncilerim döküldü toplayamadım
O küçük
Bu küçük
Sen oyundan
Çık. (Elçin, 1986: 161)*

*Ebe, ebe! Gel bize
Uzaktan vur elimize,
Eğer vurmazsan ebesin, ebe!
Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi
Bunu sana kim dedi.
On yedi, yağlı böreği kim yedi. (Güleryüz, 2003: 236)*

“Dünyamız ve Uzay” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler :

Ay Dede

*Aydede, aydede
Evin, barkın nerede?
Yıldızların arasında.
Başka nerede?
Bulutların arasında.
Daha nerede?
Yaz gecelerinde.
Yakan bir top olurum,
Çocukların ellerinde. (Çoşkun, 2005: 102)*

Saat

*Ben giderim, o gider;
Kolumda tik tak eder.
Doğru gösterir zamanı,
Sevmez yalan dolanı.
Canı var, kanı yok;
Çalışkandır pek çok. (Yıldırım, 2001c: 14)*

Şubat

*Ev kuşu, dev kuşu,
İner çıkar yokuşu.
Bir abası var atar,
Nerede olsa yatar,
Rap rap gelir şubat.
Herkes kol kanat. (Yıldırım, 2001d: 6)*

“Üretim Tüketim ve Verimlilik” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler:

Elma

*Elma dalını eğmiş,
Eğmiş de yere değmiş.
Dilim dilim soyarım,
Bir tabağa koyarım.
Elma yiyen allanır,
Ağzı dili ballanır. (Yıldırım, 2001e: 7)*

Yoğurt

*Babam yoğurt getirdi
Bebek yedi bitirdi
Minik seni tutarım
Yanağımı okşarım
Evimizin kilidi
Kapıya gelen kim idi?
Çok sevdiğim ninemdi, bastonu elindeydi. (Çoşkun, 2005: 85)*

“Hayal Gücü ve Gizemler” Teması İçinde Verebileceğimiz Tekerlemeler :

(...) Koştuğum eve vardım: “Baban doğdu” dediler, kucığıma bir yumurta verdiler. Yumurta elimden düştü, içinden kocaman horoz çıktı, sokağa kaçtı.

Kovalamaya başladım. Taş attım değmedi. Ceviz attım (...) Cevizden bir kocaman ağaç bitti. Üstündeki cevizleri düşüreyim diye taş attım, değmedi. Toprak attım; ağacın başı tarla oldu. Kimi dedi : “Buğday ek”, kimi dedi: “Karpuz ek.”

Karpuz ekim. Öyle karpuz verdi ki tarla, develer taşıyamadı. Karşıma bir adam çıktı: “Karpuzundan versene” dedi. Bir karpuz verdim, bir ordu yedi, yarısı arttı (...) Bende bir karpuz keseyim, dedim (...) (Sümer, 1999: 98)

*Evvel zaman içinde
Kalbur saman içinde,
Deve tellal iken,
Eşek berber iken,
Tosbağa arabasıyla
Yük taşıdığım sıralardı*

*Anam beşikteyken
Babam beşikteyken
Anam ağlar anamı sallardım
Babam ağlar babamı sallardım*

*Dünyanın yeni kurulduğunda
Ben on beş yaşında bir delikanlıydım
Kazmanın yoğun tarafıyla
Baş tıraş ettiğim sıralardı*

*Beş kardeş idik
Birimiz kör
Birimiz topal
Birimiz sağır
Birimiz çıplak
Birimizin tüfeğinin çakmağı yok
Ava gider
Avdan gelirdik
Bitmedik çalı dibinde
Doğmadık tavşan avlardık*

*Gene ava gittik
Az gittik
Uz gittik
Dere tepe düz gittik
Tepelerde yel gibi
Derelerde sel gibi
Ödünç almış un gibi (...) (Boratav, 2000: 145)*

EK-2

İLKÖĞRETİM 1-5. SINIF TÜRKÇE KİTAPLARINDA TEMALARA UYGUN OLARAK KULLANILABİLECEK BİLMECE ÖRNEKLERİ

“Atatürk” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Yurdumuzu kurtaran, Türkiye 'yi kuran, en büyük Türk, en büyük insan. (Atatürk)
(Ataç ve Sivashoğlu, 2001: 102)

“Değerlerimiz” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

*Gökten ay ve yıldızı koparıp,
Kanımızın içine koymuşlar.* (Bayrak) (Vural, 2001: 244)

Güneş girmeyen eve ne girer? (soluk yüzlü ev sahibi) (Kemal, 2004: 116)

Ne ağız var ne dili konuşur insan gibi. (mektup) (Bilgili, 2005: 34)

Ağaç yaşken niye eğilir? (Saygılı olduğu için) (Ersan, 2003: 65)

“Sağlık ve Çevre” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Sarıdır sallanır, dalında ballanır. (portakal) (Kemal, 2004: 57)

Uzun uzun uzanır, senede bir bezenir. (yılan) (Köklügiller, 1998: 60)

*Altı taş üstü taş
İçinde bir karabaş* (ceviz) (Yılmaz, 2005a: 19)

San san sandıra, sandık içinde mandıra? (beyin) (Tezel, 2000: 4)

*Yer altında bir ordu,
Kış gelince ne oldu?* (Karınca) (Koz, 1990: 67)

Dikenlidir açılır, kimi görse kaçınır. (Kirpi) (Kaplan, Tarihsiz: 46)

En son hangi dişler çıkar? (Takma Dişler) (Ersan, 2003: 6)

*Başı dağda
Gövdesi bağda* (Turp) (Yurt, 2001: 5)

Geldi mi gelir, gitti mi gelmez? (gençlik) (Tokgöz, 2005a: 20)

Dağdan gelir arık arık, ayağında demir çarık. (At) (Bayram ve Bayram, Tarihsiz: 21)

Yeraltında şeker kız. (Şeker pancarı) (Sivaslıoğlu, Tarihsiz: 56)

Şu dağda bir tay oturur. Kırk bin yumurta götürür. (Ceviz) (Çil, 2005: 141)

Kuyruklu kumbara, ekin taşır ambara. (fare) (Gülner, 2002: 33)

Min min minare

Tin tin tinare

Ortası delik

Biz onu yedik (Anrakam) (Güleryüz, 2003: 254)

Meyvesini el alır,

Yaprağını ye! alır. (Ağaç) (Tuncor, 1996: 5)

“Birey ve Toplum” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Bir kapaklı, çok yapraklı.

İçinde bilgi saklı. (Kitap) (Vural, 2001: 237)

Hangi maymunlar ağaca çıkamaz? (yükseklik korkusu olan) (Kemal, 2004: 57)

Özü tatlı, sözü tatlı, candan tatlı. (anne) (Bilgili, 2005: 16)

Kim yemek yerken çatal bıçak kullanmaz? (Çorba içen) (Ersan, 2003: 68)

İki kapaklı, çok yapraklı, içinde bilgi saklı. (Kitap) (Ataç ve Sivaslıoğlu, 2000: 14)

Açtım okudum dalından, yedim doydum balından. (Kitap) (Bayram ve Bayram, Tarihsiz: 61)

Beyaz tarlada kara koyun yayılır. (Kalem) (Sivaslıoğlu, Tarihsiz: 10)

Bilgi verir herkese, en güzel dosttur bize. (kitap) (Gülner, 2002: 79)

Özü tatlı, sözü tatlı, candan tatlı. (anne) (Bilgili, 2005: 16)

“Güzel Ülkem Türkiye’ m” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

“Ektim beyaz/ Çıktı yeşil/ Kırmızı meşin ” (Biber) (Yardımcı, 1999: 286)

Mini mini kuşlar, her yeri taşlar (Dolu) (Vural, 2001: 306)

Altı tuz, ortası kız, üstü yıldız. (Kız kulesi) (Elçin, 1986: 35)

Kutuplara giden zenci ne olur? (Donar) (Kemal, 2004: 27)

Açarsam dünya olur, yakarsam kül olur (Harita) (Kemal, 2004: 30)

Ak yumağı attım, Kara yumak geldi. (Gece) (Çoşkun, 2005: 65)

“Yenilikler ve Gelişmeler” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Kanadı var kuş değil, yolları yokuş değil. (Uçak) (Vural, 2001: 285)

Bir küçücük mim taşı, kaldıramaz bin kişi. (Ateş) (Ataç ve Sivashoğlu, 2001: 74)

İki teker, üçteker, iki ayakla nasıl gider? (Bisiklet) (Sivashoğlu, Tarihsiz: 198)

Arka arkaya ikizler, biri diğeri izler. (Otomobil tekeri) (Sivashoğlu, Tarihsiz: 198)

“Oyun ve Spor” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Yemekten güzel, meyveden tatlı, uykudan hafif, kuş gibi kanatlı. (Oyun) (Ataç ve Sivashoğlu, 2001: 34)

“Dünyamız ve Uzay” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Doğar C gibi

Gider O gibi (Ay) (Yılmaz, 2005: 7)

Geceleri fener, gündüzleri söner. (Yıldız) (Kemal, 2004: 57)

Tepe arkasında, gümüş tepsi. (Ay) (Vural, 2001: 277)

Dam üstünde, kalaylı sahan. (Ay) (Vural, 2001: 277)

Benim bir ağacım var/ kökü gökte/ dalları yerde. (Güneş) (Başgöz, 1993a: 241)

Uçar uçar göklerde, yatar düştüğü yerde.(kar) (Başgöz, 1993: 303)

İki keçim var, biri gündüz yayılır, biri gece. (ay,güneş) (Başgöz, 1993b: 599)

Akşam ekim çok idi, sabah baktım yok idi? (yıldızlar) (Tezel, 2000: 77)

“Üretim Tüketim ve Verimlilik” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Yol üstündekırmızı bohça. (Domates) (Vural, 2001: 239)

Kimin önünde herkes şapka çıkartır? (Berberin) (Ersan, 2003: 26)

Hangi meslektekiler çalışırken çok dalarlar? (Dalgıçlar) (Ersan, 2003: 61)

Kaldıramaz o başını, zorla içer aşım. (Hasat) (Ataç ve Sivaslıoğlu, 2001: 190)

“Haval Gücü ve Gizemler” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Buradan vurdum kılıcı, Halep'ten çıktı bir ucu. (Gökkuşığı) (Çoşkun, 2005: 70)

Gökte gördüm köprü, Rengi yedi türlü. (Gökkuşığı) (Çoşkun, 2005: 70)

Baktığınız zaman “ben” i göremezsiniz.

“Ben” i gördüğünüzde hiçbir şey göremezsiniz.

Yürüyemiyorsanız sizi yürütebilirim.

Bazen doğruyu söylerim.

Bazen de yalan söylerim.

Eğer yalan söylüyorsam bilin ki doğruya çok yakımdım.

“Ben” neyim? (Bir düşün) (Ustaoğlu, 2004: 86)

“Kurumlar ve Sosyal Örgütler” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Göğü beyaz Ay'ı kırmızı her felakette o, düşünür halkımızı. (Kızılay) (Ataç ve Sivaslıoğlu, 2001: 74)

Biz bin veririz, o bir verir. Yine de bizden zengindir. (Banka) (Ataç ve Sivaslıoğlu, 2001: 150)

Arabalı beş on kişi, yangın söndürmektir işi. (İtfaiye) (Sivaslıoğlu, Tarihsiz: 24)

“Doğal Afetler” Teması İçinde Verebileceğimiz Bilmeceler:

Dağdan gelir, taştan gelir, bir kükremiş aslan gelir. (Sel) (Kemal, 2004: 38)

Titreyerek yaklaşır, Ölümlü kucaklaşır, işte gizli bir kuvvet, insanlarla cenkleşir.

(Deprem) (Çoşkun, 2005: 44)

Kış günlerinde gürbüz, ağustosta pek ince; taşmış görürüz dağda, kar eriyince. (Sel)

(Başgöz, 1993b: 488)

EK-3

İLKÖĞRETİM 1-5. SINIF TÜRKÇE KİTAPLARINDA TEMALARA UYGUN OLARAK KULLANILABİLECEK FIKRA ÖRNEKLERİ

“Atatürk” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar :

Babasının Tarlası

Atatürk, Türk insanının zekasını ve çalışkanlığını takdir eder, hangi ortamda olursa olsun zeki insanlara ve onların zekice cevaplarına hoşgörüyü yaklaşırdı. O, düşünce ve yaklaşımlarıyla Türk insanının zekasının gelişimine engel olmamış aksine engel olmak isteyenlere ve onların düşüncelerine karşı mücadele etmiştir. Aşağıdaki anı Türk insanının zekice davranışı karşısında O'nun tavrını göstermesi açısından güzel bir örnektir. Bir gün bir köylü Atatürk'ün Orman Çiftliği sınırları içindeki bir tarlayı, kendi tarlasıymış gibi sürüyordu. Onu gördüler. Uyardılar, dinletemediler. Bunun üzerine Atatürk'e söylediler. Atatürk denetlemeye çıktığı zaman o tarafa gitti. Yanındakiler toprağı sürmekte olan köylüyü göstererek:

- İşte budur, dediler.

Atatürk yavaş yavaş ona doğru yürüdü; yaklaşınca sordu:

- Burada ne yapıyorsun?

Köylü gülümsüyordu. Son derece sevip saydığımız, fakat asla korkmadığımız bir insan karşısında nasıl durursak köylü de öyle duruyordu. Sakin bir sesle cevap verdi:

- Tarlayı sürüyorum.

- İyi ama, bu tarla senin midir?

- Değildir.

- Kimindir?

- Atatürk'ündür!..

Köylü bu cevapları vermekle suçu kabul etmiş oluyordu. Bu itibarla dava kaybolmuş demektir. Atatürk, kendi toprağına tecavüz edildiği için değil, haksızlık yapıldığı için sertlendi ve sordu:

- İyi ama, sen başkasına ait bir toprağın ona sorulmadan ve izin alınmadan sürülüp ekilemeyeceğini bilmiyor musun?

Köylü hiç telaş etmiyordu. Ayni sükunetle dedi ki:

- Biliyorum, fakat benim bu tarlayı sürüp ekmeye hakkım vardır!

Atatürk'ün kaşları çatıldı, büyük bir merak ve hayretle ona sordu:

- Bu hakkı nereden alıyorsun?

- Çok basit... Atatürk bizim babamız değil midir? İnsan babasının tarlasını sürüp ekirse kabahat mi işlemiş olur?

Atatürk'ün yüzünde takdir ve sevgi duygularının en coşkununun anlatan engin bir gülümseme oldu; köylünün sırtını okşadı ve:

- Haklısın!.. diyerek uzaklaştı. (Banoğlu, 1981: 99-100)

“Değerlerimiz” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Büyük insan

İki çocuk konuşuyorlardı. Birisi :

- Sizin kasabada hiç büyük insan doğmuş mu ?

- Hayır. bizim orada insanlar hep bebek doğar.

(www.edebiyatdunyasi.com)

Bulmanın Zevki

Eşğini kaybeden Hoca: “ Bulana, onu vereceğim ” demiş. “ Vereceğine göre bulmanın sana ne faydası var ki? ” demişler. Hoca: “Siz. ” demiş. “ Bulmanın zevkini bilmiyorsunuz, bilseydiniz sormazdınız. ” (Vural, 2001: 250)

Tersi Bilinmezse

Nasreddin Hoca'ya:

- Burnun ne tarafta? demişler, ensesini göstermiş.

- Tam tersini gösteriyorsun Hoca, demişler.

- Bir şeyin tersi bilinmezse doğrusu anlaşılmaz! demiş. (Kabacalı, 2000: 115)

Tutuşan Mide

Nasreddin Hoca, sofrada önüne konulan dumanı üstünde sıcak çorbayı boş bulunup kaşıklamış. Feryat ederek yerinden fırlamış, sokağa çıkmış.

Irmağa doğru koşmaya başlamış.

Görenler sormuşlar:

- Hoca ne oldu?

- Ağzım yandı! Ağzım yandı!..

- Canım evde bir bardak su içiverseydin üstüne.

Hoca:

- Bildiğiniz gibi değil, demiş. Yangın büyük! Söndürürse ırmak söndürür!..

(Dilibal, Tarihsiz: 92)

Mektup Nereye?

Okuma yazma bilmeyen biri Hoca'yı yolundan çevirir, mektup yazdırmak ister:

- Hocam senin elinden gelir, hele ben söyleyim de sen yazıver.

Hoca sorar:

- Kâğıda kaleme sarılmadan önce, nereye yollayacaksın bu mektubu?

Öğrenince Bağdat'a yollayacağımı:

- Ben oraya kadar gidemem, der.

Yanlış anladı sancıp adam düzeltir:

- Mektup gidecek Hocam, sen değil!

- Öyle ama, der Hoca, onu okumak için benim de gitmem gerekir.

(Özer, 2002: 30)

Ne Diye Boşuna Gezineyim

Nasreddin Hocaya:

Saz çalmayı bilir misin? Diye sormuşlar.

- Bilirim, demiş Hoca.

- Buyur çal bakalım, diyerek eline saz vermişler.

Hoca mızrabı almış, perdeler basmadan tellere vurmaya, tuhaf sesler çıkarmaya başlamış.

- Saz böyle mi çalınır, Hoca? Demişler.

- Parmaklar perdeler üzerinde gezdirilir. Sazdan makamlara göre ses çıkar...

- Perdeleri bulamayanlar öyle çalar. Demiş Hoca.

- Ben elime alır almaz buldum! Ne diye boşuna gezineyim.

(Akdeniz Yay., 2002: 10)

Uykusu Kaçmış

Yasağı dinlemeyip,

Hoca çıkmış bir gece.

Dolaşmaya başlamış,

Sokakları keyfince.

Kısa bir zaman sonra,

Rastladığı bir kolcu,

Bir sokak ortasında,

Çevirememiş onu.

Gece sokağa çıkmak,

Yasak bilmiyor musun?

Bu saatte burada,

Söyle ne arıyorsun?

Diye oldukça kızgın

Sorular yağdırınca

Gayet sakin, tasasız

Şöyle konuşur Hoca:

Yasak bulunduğumu,

Elbette biliyorum.

Biraz uykum kaçtı da,

Ben onu arıyorum. (Sefercioğlu, 1981: 38)

Bütün Harfler

Öğretmen, bir önceki gün, sınıfa alfabeyi öğretmişti. Küçük Elif'e sordu:

- Söyle bakalım Elif, " A " harfinden sonra hangi harf gelir?

- Bütün harfler öğretmenim. (Yılmaz, 2005b: 12)

Verme Alma

Adamın biri parayı çok seviyordu.

Bir gün arkadaşlarıyla dere kıyısında yürürken kaydı ve suya düştü.

Arkadaşları yardım etmek için koştu.

Biri elini uzatıp:

- "Elini bana ver seni çıkartayım" dedi.

Adamın başı suya daldı tekrar suyun üstüne çıktı ama arkadaşına elini uzatamadı. Öbürleri yardıma koştu yine aynı şey oldu.

Sonra hoca geldi:

- "Elimi al seni çekip çıkartayım" dedi.

Adam elini uzattı ve hoca onu sudan çıkarttı.

- Ona verin dediğiniz zaman hiçbir şey yapmaz, ama alın dediğiniz zaman alır, dedi hoca öbürlerine. (Tokgöz, 2005c: 57)

İçerde Düşürdüğünü Niçin Dışarıda Arıyormuş?

Nasreddin Hoca'yı dostları, bir gün, kapısının önünde bir şeyler ararken görmüşler.

Sormuşlar:

- Hayrola Hoca'm, bir şey mi kaybettin?

Nasreddin Hoca:

- Evet, cevabını vermiş. Yüzüğüümü düşürdüm de, onu arıyorum.

- Nerede düşürdüğümü söyle de, biz de arayalım...

Nasreddin Hoca:

- İçeride, avluda düşürdüm, demiş

- Peki, Hoca'm, içeride düşürdüğün şeyi, niçin dışarıda arıyorsun? Diye sormuş dostları.

Nasreddin Hoca şu açıklamayı yapmış:

- Burası avludan daha aydınlık da, onun için burada arıyorum...

(İpek, 2005b: 82)

Nesini Yitirdi Acaba

Bir gün Nasreddin Hoca'ya takılmak için:

"Senin oğlan bugün hamamda yıkanırken aklını yitirdi," demişler.

Hoca düşüne kalmış:

"Onun akli zaten yoktu, nesini yitirdi acaba?" (Fuat, 2002: 52)

Acaba Ben Kimim

Bir gün Nasreddin Hoca pazarda dolaşırken, kalabalıkta kendini yitirmemek için arkasına bir kabak bağlamış. Biri de neye yaradığına akıl erdiremediği bu kabağı, şenlik olsun diye, usulca aşırıp aynı biçimde kendi beline bağlamış. Başlamış Hoca'nın önü sıra yürümeye. Bir ara gözü adamın arkasındaki kabağa takılan Hoca:

- "Şu önde giden bizim Nasreddin." demiş. "Acaba ben kimim?"

(Fuat, 2002: 136)

Fıkra

Bir gün Nasreddin Hoca hamama giderken, mahallenin gençleri onun önünü kesip;

- Hocam bize bir fıkra anlatacaksınız, demiş.

Hoca:

- Bir gün Nasreddin Hoca hamamda yıkanırken... Dedikten sonra kesmiş.

Gençler:

- Sonra ne olmuş? Diye sormuş.

- Henüz hamama gitmedim ki, ne olduğumu nereden bileyim demiş.

Gençler:

- Tamam, kalan kısmını hoca hamamdan dönerken dinleyelim diye Hoca'yı bırakıp, onun hamamdan dönmesini beklemişler. Nasreddin Hoca hamamdan dönerken gençler tekrar sormuş:

- Nasreddin Hoca hamamda yıkanırken ne olmuş?

Ahmaklar, demiş Nasreddin Hoca başkaları hamamda yıkanırca hiçbir şey olmuyor da ben yıkanınca ne olacak, hiç bir şey olmadı, demiş. (Yalçın ve Emet, 1995: 40)

Yangın Can Evimde

Nasreddin Hoca, evde kaynar çorbayı tabakla içmeye başlamış. Birden ağzı ve boğazı yanmış. Kendini doğru sokağa atmış. Yolda koşarken bir yandan da:

- Yangın var diye bağıriyormuş.

Herkes şaşkın Hoca'ya bakıyormuş. İçlerinden biri sormuş Hoca'ya:

- Yangın nerede Hoca Efendi?

Nasreddin Hoca bir eliyle boğazını göstererek:

- Can evimde, can evimde demiş. (Gülner, 2002: 19))

“Sağlık ve Çevre” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Havuç

Eczaneye her sabah erkenden gelen bir tavşan: “Havuç var mı?” diye sorar, “Yok” cevabı alınca da gidermiş. Bir zaman sonra iyice canı sıkılan eczacı, tavşanı bir güzel dövmüş. Ertesi gün tavşan, dişleri kırılmış yüzü gözü şişmiş bir halde eczaneye tekrar gelmiş ve eczacıya; “Havuç suyu var mı?” diye sormuş. (Vural, 2001: 253)

Bir Koyun Daha

Öğretmen Tuba'ya sordu:

- Ot yiyen hayvanlardan birisinin adını söyler misin?

- Koyun.

- Başka?

- Bir koyun daha.

(Vural, 2001: 250)

Midesi Bozulmuş

Matematik dersinde öğretmen Hasan'a şu soruyu sormuş: "Baban sabahleyin okula giderken iki çikolata verse, iki çikolata da öğleyin annen alsın, akşam size gelen dayın da iki tane getirirse hepsi ne olur?"

"Hepsini yerim...Sonrada midem bozulur" (Assos, 1998: 68)

En Önemli Üç Gıda

Öğretmen, derste uzun uzun proteinler, karbonhidratlar, yağlar hakkında bilgiler verdi. Sağlıklı beslenme ile ilgili açıklamalarda bulundu. Sonunda da öğrencilere bir soru sordu:

- Siz bana, insan için en önemli gıdalardan üçünü sayabilir misiniz?

Arkalardan bir öğrenci ayağa kalkarak soruya cevap verdi:

- Sabah kahvaltısı, öğle yemeği, akşam yemeği Öğretmenim!

(İpek, 2005a: 14)

Boş Çorba Kâsesi

Nasrettin Hoca yolda bazı tanıdıklarına rastlamış.

- Gelin evde birer çorba içelim, demiş.

Birlikte eve gelmişler. Hoca, karısına:

- Ey hatun, demiş. Çorba içmeye geldik...

Karısı, Hocaya işaret etmiş, kalkıp mutfağa gitmiş.

- Ne çorbası? Evde tarhana mı kaldı? Diye dert yanmış.

Hoca boş çorba kâsesini alarak misafirlerin yanına gelmiş ve:

- Eğer evde tarhana olsaydı, demiş, İşte bu kâselere koyacaktık çorbayı...(Dilibal, Tarihsiz: 42)

Bozukluğu Yoktu

Sorma birader, dişçi bir yerine iki dişimi çekti.

- Neden?

- Paramın üstünü verecek bozukluğu yoktu da ondan. (Sincer, 2001: 27)

Karla Ekmek Yemek

Nasreddin Hoca bir kış günü, evinin damı üzerine yağın kardan bir parça alır.

Peynir gibi ekmeğinin arasına koyar yemeye başlar. Sonra da:

- Karla ekmek yemeyi ben buldum, ama ben de beğenmedim, der kendi

kendine. (İpek, 2005b: 144)

Sen de Çektir

Nasreddin Hoca'ya bir kişi sormuş:

- Hocam göziim hastalandı, ne ilaç kullansam olur?

Benim dişim hastalandığında çektirip kurtulmuştum. Sen de çektir.

kurtulursun, demiş. (Yalçın ve Emet, 1995: 49)

Rengârenk

Küçük Burcu, annesine sormuş:

- Anne, kelebekler ne yerler?

Annesi yanıt vermiş:

- Çiçekleri yerler kızım.

Küçük Burcu:

- Anladım, demiş. Onun için böyle rengârenk oluyorlar!

(Ataç ve Sivaslıoğlu, 2001: 46)

Niçin?

Öğretmen sordu:

- Söyleyin bakalım çocuklar, balıklara niçin konuşmaz?

Çocuklardan biri yanıt verdi:

- Sizin de başınızı suya soksak, konuşabilir misiniz öğretmenim?

(Sivaslıoğlu, Tarihsiz: 31)

Ispanak ve Dişler

Önündeki ispanağı yemek istemeyen çocuğa annesi:

- Bak yavrurum! Demiş. Ispanak dişleri kuvvetlendirir, hemen tabağındaki

yemeği bitir. Çocuk yanıtı yapıştırmış:

- Öyleyse dedeme niçin yedirmiyorsun? (Sivaslıoğlu, Tarihsiz: 54)

“ P “ Harfi İle Başlayan Yemek

Temel, arkadaşı İdris'e sormuş:

- Baş harfi “ p “ ile başlayan bir yemek adı söyler misin?

- Pırasa.

- Pilemedum

- Pirzola.

- Değil.

- Piliç.

- O hiç değil.

- Tamam, buldum, pilav.

- Hayır, o da değil.

- Pilemeyeceğim, sen söyle pakayum.

- Pamyadur da...(Gülнар, 2002: 65)

Yanlış Tedavi

Doktor Temel, yolda giderken karşısına eski bir hastası çıkmış. Doktoru görünce de selam verip konuşmaya başlamış:

- Doktor Bey, size dört yıl önce geldiğimde bana en fazla altı ay yaşarsın demiştiniz. Sonra başka doktora gittim. O beni tedavi etti. İşte hala hayattayım, ne dersiniz?

Doktor Temel, gayet pişkince yanıt vermiş:

- Yanlış tedavi etmiştir, derim. (Gülнар, 2002: 154)

“Birey ve Toplum” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Burnu Büyümüş

Gözlerini abalsının üzerine dikip dikkatlice bakan küçük kardeş, ablasından:

- *Ne bakıyorsun öyle? Diye azar işitmiş.*

- *Ablacığım! demiş küçük kardeş. Kötü bir niyetim yoktur. Senin için, burnu büyüdü diyorlar da, ne kadar büyüdüğüme bakıyorum.* (Vural, 2001: 239)

Kendi Üstüne Düşecekmiş

Adam yataktan düşmüş ve tekrar kalkıp yatmış. Az sonra bir daha düşünce: “İyi ki kalkmışım.” demiş, “Yoksa kendi üstüme düşecektim.” (Vural, 2001: 244)

Kim Söylemiş

Ahmet bey kör bir dilenciye, yanından her geçişte sadaka verirdi. Günün birinde dilenciye gazete okurken yakalamaz mı?... “Aferin” diye sesini yükseltti. “Kör olduğunuzu iddia ettiğiniz halde gazete okuyorsunuz ha!”

Sahte kör isyan etti. “Okuduğumu kim söylemiş, sadece resimlerine bakıyorum.” (Assos, 1998: 212)

Sayı Saymanın Kolayı

Öğretmen birinci sınıfta sayı saymayı öğretiyordu çocuklara. Fatih’i kaldırdı:

“*Oğlum, gel bakalım.*”

“*Buyurun öğretmenim.*”

“*Kaç kadar saymasımı biliyorsun?*”

“*Ona kadar...*”

“*Yirmiye kadar sayamaz mısın?*”

“*Sayarım ama ayaklarımla çoraplarımı çıkarmam gerek.*”

“*Neden o?*”

“*Ben yalnız parmak saymayı biliyorum da ondan.*” (Assos, 1998: 77)

Babasının İsmi

Necdet, okula yeni başlamıştı. Öğretmen yeni gelenlerin ismini, baba ismini soruyordu.

Sıra Necdet’e geldi.

- *İsmin ne?*

- *Necdet.*

- *Babanın ismi?*

- *Baba.*

- *Evladım, babanın ismi yok mu?*

- *Öğretmenim, üç kardeşim var, hepimiz de, baba diyoruz.*

- *Ama başkaları Ahmet diyor.*

- *Ahmet desene.*

- *Ahmet deyince babam kızıyor öğretmenim.* (İpek, 2005a: 71)

Sakın Bir Yere Gitme

Bir gün Nasreddin Hoca'nın oğlu kuyuya düşmüş. Hoca olayı duyar duymaz hemen kuyunun başına koşup seslenmiş:

- " Oğul! Burada mısın? "

- " Babacığım! Buradayım! N'olur beni buradan çıkar! "

- " Tamam, oğul ! Demiş Hoca . "Sakın bir yere gitme! Ben evden ipi getirip seni oradan çıkarayım!" (Fuat, 2002: 53)

Sözü Bile Edilmiyor

Bir gün Nasreddin Hoca'ya varlıklı bir tanıdığı yeni yaptırdığı evi gezdiriyormuş. Sabah başlamışlar, nerdeyse akşam olmuş, adam evini anlatmaya bir türlü doyamamış. Ama yemekten, içmekten hiç söz ettiği yokmuş. Açlıktan Hoca'nın gözleri kararmaya başlamış. Tam o sırada adam ballandıra, ballandıra yemek odasının özelliklerini anlatmaya girişince, Hoca cebinden bir metre, bir de defter çıkarmış, orayı burayı ölçüp notlar almaya koyulmuş.

Ev sahibi:

- "Gördünüz mü, Efendi!" demiş. "Ne kadar hoşunuza gitti! Umarım kendi yemek odanızı da notlara göre yeniden düzenlersiniz!"

Hoca:

- " Hiç kuşkusuz! "Çok beğendim. İnsanı yıkan boğaza yapılan harcamalardır. Sonu gelmez. Oysa sizin yemek odanız o kadar iyi düzenlenmiş ki, burada yemek diye bir şeyin sözü bile edilmiyor. " (Fuat, 2002: 66)

Oh Olsun!

O gün Cengiz okuldan yarım saat geç geldi. Annesi merak içindeydi.

- Nerde kaldın? Diye sordu.

- Öğretmenim ceza verdi, onun için geç geldim.

- Ne cezastıymış bu?

- Haritada Paris'in yerini bulmadım da.

Anne rahatladı:

- Oh olsun! Bundan sonra eşyalarını koyduğun yere dikkat et." Anne şu nerde, bu nerde ?" diye bana sorup durma. (Yurt, 2001: 33)

Durmadan Ağlamasından

İki baba, çocuklarından konuşuyorlardı. Biri:

- Oğlum, çok müthiş bir adam olacak, dedi. Daha üç yaşında. Ama rahatça okuyor. Benden iyi piyano çalıyor. Çok güzel resimler yapıyor ...

Öteki:

- Beninki seninkinden yaman, dedi. Daha yirmi bir günlük olduğu halde yaşamın çok pahalı olduğunu biliyor. Aldığımız ücretlerin az olduğunu görüyor. Vergilerin yüksekliğini, petrol konusunun yeni bir dünya savaşına yol açacağını bile biliyor ...

- O yaşta çocuk konuşmaz, nerden anladın?

- Durmadan ağlamasından... (Yurt, 2001: 33)

“Güzel Ülkem Türkiye’im” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Mavi Deniz

Babası Pınar’a sordu:

- *Söyle bakalım! Karadeniz nerededir?*

- *Aaaa babacığım! Deniz kara olur mu? Mavi deniz desene.*

(Vural, 2001: 259)

Akdeniz

- *Söyle bakalım yavrurum! Akdeniz nerededir?*

- *Türkiye haritasının alt tarafındadır öğretmenim.* (Vural, 2001: 244)

Ölü Deniz

Coğrafya dersinde öğretmen Cem’i sözlüye kaldırdı ve sordu:

- *Ölüdeniz hakkında ne biliyorsun, anlat bakalım?*

Cem çok şaşırmişti:

- *Neee, hasta olduğumu bilmiyordum!* (İpek, 2005a: 105)

Deniz Tükendi

Hoca bir gün kayıkla yola çıkar.

- *Kayıpta bir sürü yolcu daha var-*

Dümenin yakınlarına kurulur;

Biraz bakar, bu işi kolay bulur.

Şöyle, kendini göstereyim diye,

Yavaş yavaş sokulur dümenciye,

- *“Ahbap! Der, belki tanımazsın beni.*

Ama korkma, bu işi bana bırak:

Kendin de bir kenarda keyfine bak.

Bak nasıl kullacağım dümeni.”

Dümenci de saf! Ne bilsin, inanır;

Verir dümeni, yan gelir uzanır.

Bir yol kazasız belasız gidilir,

Baş vere vere mavi dalgalara.

Tam kıyıya yaklaşıldığı sırada

Yan taraftan büyük bir dalga gelir.

Gelir gelir, hızla kayığa vurur.

Kayıp, haşmetle, karaya oturur.

Yolcularda bir telaş!..Bağırırılar:

- *“Ne olur? Hey? Ne yaptın, efendi?”*

Hoca, gayet ciddi, cevabı basar:

- *“Ben bir şey yapmadım, deniz tükendi.”* (Veli, 2004: 21)

“Yenilikler ve Gelişmeler” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Zamane Çocuğu

Yaşlı bir adam torununu gezdiriyordu. Bir ara, yanlarından geçen bir arabayı çocuğa gösteren dede: “Bak, dütt dütt geçiyor!” dedi Çocuk: “Dedeciğim!” dedi. “O senin dütt dütt dediğin şey, iki bin model, sekiz silindirli ve otomatik vitesli bir mercedes arabadır.” (Vural, 2001: 252)

O Zamanın İnsanları

Öğretmen, “Günümüzden yüzlerce yıl önce para yokmuş çocuklar,” diye anlatıyordu. “İnsanlar alış-veriş yapmak istedikleri zaman karşılığında, malına göre, ya yumurta, ya buğday, ya inek, ya da değerli başka bir şey verirlermiş. Arka sıradaki Metin şaşırdı, “İyi ama öğretmenim” dedi. O zamanın insanları, bütün bunları cüzdanlarında nasıl taşırlarmış? (Ünlü, 1988: 50)

“Dünyamız ve Uzay” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Dünyanın Dengesi

Hocaya sormuşlar; “Sabah olunca insanlar hep bir tarafa gitmez de, neden kimi o tarafa kimi bu tarafa dağılır?” Hoca da; “İnsanların hepsi bir tarafa gitse, dünyanın dengesi bozulur da ondan.” (Vural, 2001: 253)

Kuyudan Ay Çıkarmış

Mehtapta kuyudan su çeken Hoca, birden Ay'ın kuyudaki aksini görüp: “Ay kuyuya düşmüş,” demiş, “İyisi mi ben onu kuyudan çıkarayım.” Su dolu kova ile, sözde içindeki ay'ı kuyudan çekmeye başlamış. Kova bir yerde kuyunun duvarına takılmış. Hoca çekmiş, çekmiş... Sonunda ip kopunca sırt üstü yere düşmüş. Ay'ın yerinde olduğunu görüp; “Çok yorulduğum ama, kuyudan da Ay'ı çıkardım,” demiş. (Vural, 2001: 235)

Eski Kanun

- Çocuklar biliyor musunuz? Dünya üzerinde, yer çekimi kanunu sayesinde duruyoruz.

- Peki öğretmenim, bu kanun kabul edilmeden önce nasıl duruyorduk?

(Vural, 2001: 244)

Ay mı, Güneş mi?

- Çocuklar, dedi öğretmen, hangisi bizim için önemlidir?

Güneş mi yoksa ay mı?

- Tabii ki ay, dedi Bilgen, en azından geceleri etrafı aydınlatıyor. Gündüz güneş çıktığında ise, zaten ortalık aydınlık oluyor!!! (İpek, 2005a: 164)

“Üretim Tüketim ve Verimlilik” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Cevizler

Babası Sedat 'a sordu:

- *Oğlum altı tane cevizin olsa ve ben üç tanesini istesem, geriye kaç cevizin kalır?*

- *Altı tane kalır.*

- *Olur mu ama, üç tanesini ben istiyorum.*

- *İstiyorsun ama ben vermiyorum ki. (Vural, 2001: 252)*

“Hayal Gücü ve Gizemler” Teması İçinde Verebileceğimiz Fıkralar:

Kral Öğretmeni Görmemiş

Bir öğretmen sınıfta uyuyakalmıştı.

Uyanınca hatasını örtmek için:

- *Rüzgârlar ülkesinin kralı ile randevum vardı çocuklar der.*

Ertesi gün aynı sınıfta bir öğrenci uyuyunca sinirlenir ve öğrenciyi uyandırarak:

- *Sınıfta uyumaya nasıl cesaret edersin, diye sorar:*

Öğrenci:

- *Benim de rüzgârlar ülkesinin kralı ile randevum vardı!*

Öğretmen:

- *Peki, kral ne söyledi?*

Öğrenci:

- *Kral sizi hiç görmediğini söyledi efendim. (Yılmaz, 2005b: 109)*

Hayalin Kokusu

Hoca'nın camı sıcak bir çorba çekmiş. Kendi kendine:

- *“Ah şimdi sıcak bir çorba olsa da kana, kana içsem,” diye hayallere dalmış.*

Bu sırada kapı vurulmuş. Hoca kalkmış kapıyı açmış.

Komşunun oğlunu elinde bir çorba kâsesiyle görünce sevinmiş.

- *“Ne istiyorsun evladım? Yoksa bir şey mi getirdin?”*

Çocuk boş kâseyi göstererek:

- *“Hocam, annem çok hasta, sizde varsa biraz çorba istiyor.”*

Hoca sinirlenerek:

- *“Bizim komşular da hayalin kokusunu alıyorlar,” demiş.*

(Tokgöz, 2005c: 61)

EK-4

**İLKÖĞRETİM 1-5. SINIF TÜRKÇE KİTAPLARINDA TEMALARA
UYGUN OLARAK KULLANILABİLECEK KARİKATÜR
ÖRNEKLERİ**

“Sağlık ve Çevre” Teması İçinde Verebileceğimiz Karikatürler :

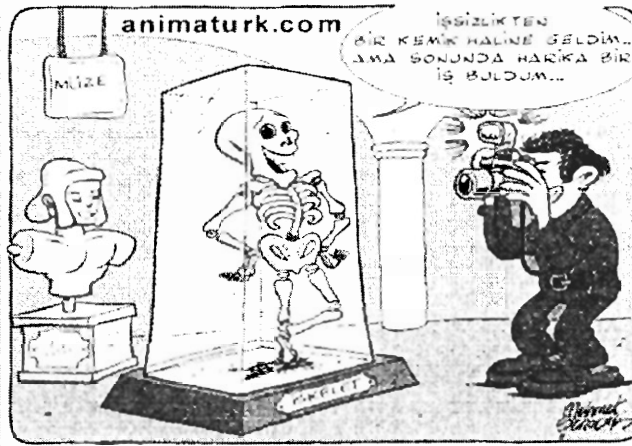

www.sevginehri.net

www.karikaturevi.com

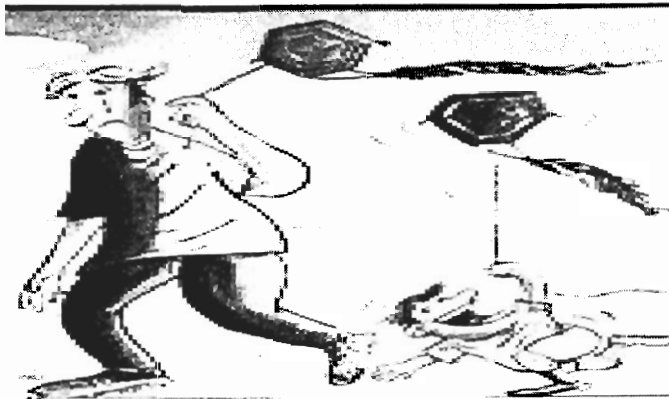
“Birev ve Toplum” Teması İçinde Verebileceğimiz Karikatürler :

www.sevginehri.net

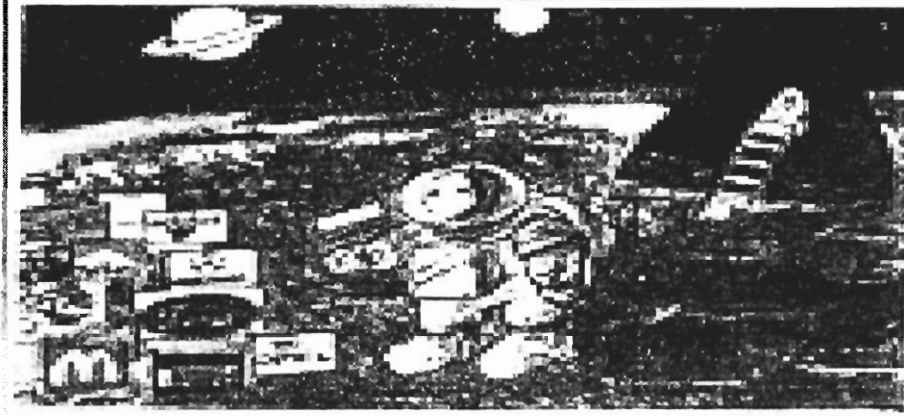

www.sevginehri.net

www.karikaturokulu.com

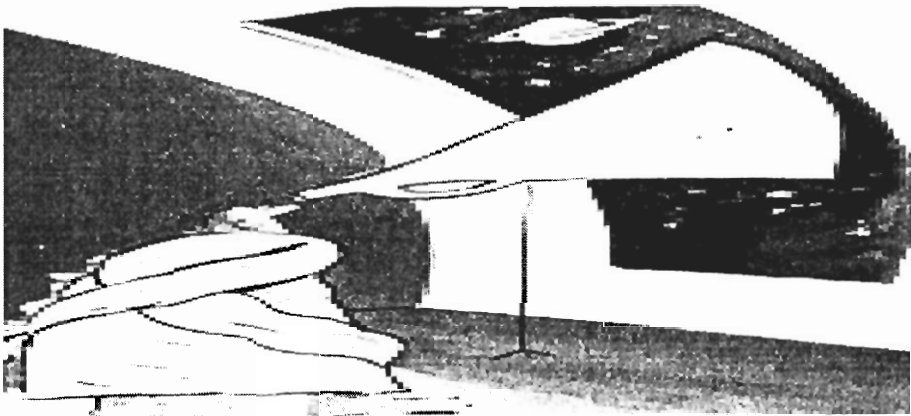
“Dünyamız ve Uzay” Teması İçinde Verebileceğimiz Karikatürler:

www.karikaturokulu.com

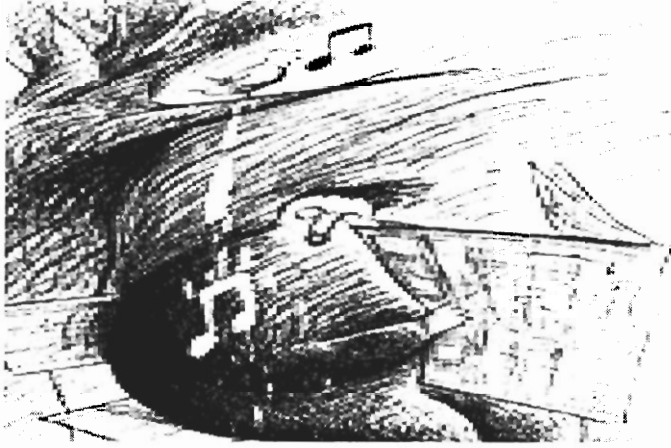

www.karikaturokulu.com

www.karikaturokulu.com

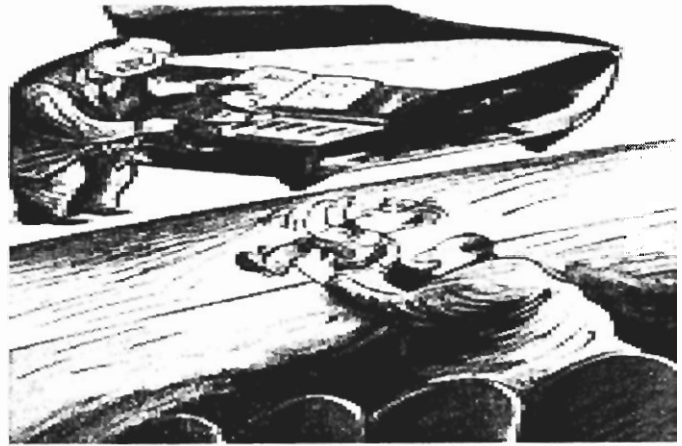
“Güzel Sanatlar” Teması İçinde Verebileceğimiz Karikatürler:

www.karikaturokulu.com

www.karikaturokulu.com

www.karikaturokulu.com

EK-5

**İLKÖĞRETİM 1-5. SINIF TÜRKÇE KİTAPLARINDA TEMALARA
UYGUN OLARAK KULLANILABİLECEK EĞLENDİRİCİ ÖYKÜ
VE MASAL ÖRNEKLERİ**

“Değerlerimiz” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Korkusuz Tilki

Bir tilki, yaşadığı süre boyunca hiç aslan görmemiş. Bir gün aslanla karşılaşınca az daha küçük dilini yutacaktı. Korkusundan, ölmüş ölmüş dirilmiş. Günlerden bir gün yine yoluna aslan çıkmış; çıkmış ya, ilk günkü korkuyu çekmemiş tilki, bu kez daha az korkmuş.

Bir başka gün yine aslanı görünce, korkuları eni konu dinmiş. Üstelik yüreklennmiş. Gitmiş, yanına sokulmuş aslanın, kardeş kardeş konuşmuş bile.

Alışık olmadığımız şeylerden korkarız, çekiniriz, ama alıştıktan sonra korkumuzu yeneriz, yadırgamayız karşıımızdaki. (Tokgöz, 2005b: 43)

Anneannemle Hamama Gittik

Anneannem durmaksızın Tekir 'e anlatıyordu.

-Bak şimdi Tekir, eskiden var ya, böyle banyolar yoktu...Ne o öyle termosifonmuş, sonra neydi onun adı? Ay kedi sende hiç bana yardımcı olmazsın.

Biliyorum, mutlaka Tekir 'den sonra bana soracak, yanıt vermezsem durmadan üsteleyecekti.

-Metin neydi onun adı?

-Ne anneanne?

-Canım baban taktırdı ya geçende, hani sıcak suyu açınca yüreğim ağzıma geliyor, haar diye yanyor.

-Şofben anneanne.

-Hah işte Tekir, o hoşben de yoktu.

-Hoşben değil anneanne, şofben.

-Canım kedi ne anlar, ha şofben ha hoşben...İşte Tekir o zaman böyle damlardaki gibi güneş enerjisi de yoktu. Hah Haaay güleyim bari. Sen öyle diyorsun değil mi Tekir?

Sanki kucağındaki kedi konuşmuş gibi, ah anneanneciğim ah!...Ablamla benim derslerim çok ya. Ablamın yarın sınavı var. Benim de kümeme birlikte bir konuyu anlatmam gerek, onun için başımı kitabımdan kaldıramıyorum. Hava da yağmurlu. Gökyüzü ağlıyor ya, anneannemin de biraz sonra ağlaması gerekli. Bakalım anısının neresinde ağlayacak (...). (İzgülü, 2005a: 53-54)

“Sağlık ve Çevre” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Tilki ile Üzümler

*Gaskonyalı mı değil mi, her neyse, bir tilki
Açlıktan ölme raddelerine gelmişti ki
Olgun üzümler gördü bir çardakta.
Kabukları kırmızı kırmızıydı.
Karnını doyurmanın tamam da sırasıydı.
Ama güçlük çıkınca uzanmakta,
- “Ham, dedi, ne anlarım ben bunları yemekle?”
İyi etmedi mi böyle demekle?”*

(Veli, 2003: 65)

Kocamış Arslan

*Ormanları tir tir titreten arslan
Ömrünün sonlarında pek takatsız düşmüştü.
O eski köleleri başına üşüşmüştü,
Faydalanarak onun zaafından.
At yaklaşıp okkalı bir çifte savurdu;
Bir kurt geldi ısırıldı, öküz bir boynuz vurdu.
Zavallı arslan bitkin, üzgün, dertli, perişan.
Somunu bekliyordu, ses bile çıkarmadan.
Bir de baktı: Eşek de geliyor; dağın beyi
Doğrularak dedi ki görünce bu eşeği:
-“Yoo! Bu kadarı da fazla! Doğrusu artık yeter.
Ben ölüme razıyım, bu ölümden de beter.”*

(Veli, 2003: 61)

Öksürük

(...) Lodostan, poyrazdan, Karayel'den! Ama bu demek değildir ki, ben gece gündüz öksürür, aksırır tıksırırım. Eğer odamda yalnızsam, yanımda utanacak kişi yoksa “gık!” bile demem. Yanlışlıkla bir konuğa, bir ziyarete gidecek olsam, iş gereği, şöyle çizgili pantolonlu, boyun bağlı, kelli ferli bir yüksek kişinin yanına girsem, o saatlerce içimde çöreklenmiş bir yılan gibi kıvrılıp uyuyan öksürük, hemen işin farkına varır, önce gözlerini açar, boğazımı sinsi sinsi tırmalar, bir gıcık halinde yapışır gırtlığıma... Bir yutkunurum gitmez... iki yutkunurum gitmez... “Hıh!” derim kaybolmaz... “Ihı!” derim inadına çoğalır... Bir “Öhö!”yle atlatmak isterim, nafile!... Zincirleme makara bir öksürüktür boşanır!... Hem de nasıl öksürük, bomba gibi!... Ne bombası! Bomba bir kez patlar, yapacağı yapar, yıka-ağım yıkar, kaybolur gider. Benim öksürüğüm öyle değil, kestane fişegi gibi ... Çatapat gibi... Bir patladı ı gelir arkası! Artık ne konuşmanın tadı kalmıştır, ne görüştüğüm işin, bir anlamı! Ben öksürdükçe, söylediğimi de, söyleyeceğimi de şaşırır, başlarım saçmalamaya! İş çığrından çıkar (...) (Ilgaz, 1997b: 28)

Anneannemin Erikli Bahçesi

(...) Bir anda, bir yığın arkadaşım yöreme toplandılar. Hepsi soruyorlardı.

-Ne oldu?

-Ne yapıyorsunuz?

-Ne ekeceksiniz?

Başımı kaldırıp, onlara:

-Vişne ekeceğim dedim.

Hepsi birden alkışladılar. Lale sordu:

-Hani vişne ağacı?

Anneannem, yanındaki vişne fidanını gösterdi. Arkadaşlarım o yana yöneldiler.

-Ay bu mu? Dediler.

Ömer şaşkın şaşkın:

-Ben onu Hikmet hanım Teyze'nin bastonu sanmıştım. dedi.

Anneannem:

-Hıh, dedi her baston yere ekilince vişne verseydi, aman ne güzel olurdu.

Ama haklısınız çocuklar, nereden bileceksiniz? Bakın, bu da ağaç, ama ne ağacı bilin bakalım.

Anneannem bu kez arkadaşlarıma erik fidanını gösteriyordu.

Üfuk:

-Kabak, dedi...

çocukların hepsi güldüler. Hele en çok Erol güldü.

-Kavun ağacına, kabak ağacı diyor, dedi.

Bu kez en çok gülen anneannem oldu. Anneannemin kahkahalar attığını gören arkadaşlarım da gülmeye başladılar (...) (İzgül, 2004a: 73-75)

Ökkeş Kapıcı

(...) Otobüs şehirden çıkmıştı. Yine düz bir yolda tatlı bir vınlamayla ilerliyordu. Bir yığın araç gelip gidiyordu. Kamyonlar, otomobiller, otobüsler, benzin taşıyıcıları, karşıdan kocaman kamyonlar bile küçücük gözüküyor, otobüsün yanına varınca dev gibi oluyorlar, sonra sert bir rüzgar sesiyle birbirlerinin yanından geçiyorlardı. Ökkeş, bazen, otobüs sanki kendilerine çarpacakmış gibi korkuyor, karşıdan gelen araba tam otobüslerinin, yanına yaklaşınca geri çekiliyordu.

Çekirdeği yemiş, yine susanmıştı. Dayısı uyuyordu. Onun için kendisi kalktı, şoförün yanında oturmakta olan yardımcısının yanına gitti:

"Emmi, yüreğim yandı," dedi

Şoför:

"Merak etme söndürürüz," dedi.

Yardımcısına seslendi:

"Çocuğa bir su getir."

Yardımcısı su getirmek için yerinden kalkınca, şoför:

"Otur oraya, otur," dedi.

Ökkeş korka korka en önde ki koltuğa oturdu. Şoför:

"Adın ne senin?" diye sordu.

"Ökkeş"

"Niye gidiyorsun İstanbul'a, gezmeye mi?"

"Yoo kapıcı olacağım. Dayım kapıcı da..." (...) (İzgül, 2003a: 61-63)

Garibin Horozu

Yorganı başına çeker çekmez başlıyordu. Gece yarısı dönse de , saat sabahın üçünü dördünü bulsa da hep bu ötüş...

Patiska yırtar gibi...Ne düzensiz bir sesi vardı bu horozun.

Sanki dişçi Rusuhi'nin dönmesini bekliyordu. Düğmeye parmağının ucuyla dokunur dokunmaz:

"Uuu!...U! Uuuu!...Uuuüüü!..."

"U" sesinin kalınlı inceli, aşağılı yukarılı, uzatmalı uzatmasız değişimleri...

"Heey Apti Efendi, sustur şu musibeti be!..."

Apti mi susturacak! Apti'nin bütün keyfi, bütün tiryakiliği horozu...Horozunun bu iç açıcı ötüşü!...

...Rusuhi Bey şak diye kapattı pencereyi, kapıcının ziline bastı, parmağının bütün gücüyle.

Gözlerini ovuştura ovuştura gelen Dursun Efendi'ye:

"Gözünü seveyim Dursun Efendi" dedi, "Ne yap yap, sustur şunu!"

"Kimi doktor Bey'ciğim? Gene sarhoş mu geldi, üst katların Erol'u?"

"Sarhoş marhoş yok! Şu horoz!..."

"Apti'nin canım , şu boyacı Apti'nin!..."

"Nasıl susturayım?"

"Nasıl susturursan sustur! Boğazımı mı sıkacaksın, kanadını mı yolacaksın!... Ne yapacaksın yap!..."

"Ne yapabilirim Doktor Bey elin horozuna?"

Söyle ona kapasın çamaşır leğeninin altına. Ne hakkı var mahalleyi rahatsız etmeye! Söyle var mı bir hakkı?"

"Bırak Alaaanı seversen Doktor Bey! Uğraşma şu elin garibiyle! İki yumurta satacak da...Beş nüfus başında garibin..."

"Uğraşması var mı?" ...Yarın erken kalkıp protezleri dökeceğim! Kim kimlen uğraşıyor. Gözüme bir dirhem uyku girmedi. Al şu lirayı ne yaparsan yap!..."

Doğrusu hiç beklemiyordu dişçiden bu cömertliği. Işıl ışıl açılıverdi gözleri:

"B söyleyim!" dedi, "Öyle ya...Kıssın çenesini horozunun! Nerdeyse sabah ezanı okunacak! Hadi sen bak keyfine Doktor Bey Allah rahatlık versin!"

Apti'nin horozu bu konuşmayı dinliyormuş gibi susuvermişti (...)

(Ilgaz, 1997a: 7-9)

"Birey ve Toplum" Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Keloğlan

Bir varmış, bir yokmuş. Zamanın birinde bir adamın iki oğlu varmış. Bu adam ölünce çocuklarına miras olarak bir şapka, bir baston, giyilince görünmez yapan bir ceket ve bir uçan halı bırakmış.

Mirası bölüşürken iki kardeş kavga etmeye başlamışlar. O sırada Keloğlan oradan geçiyormuş. Neden kavga ettiklerini sorunca onlar da anlatmışlar.

Keloğlan: "Madem anlayamıyorsunuz, bana bir taş verin atayım. Kim önce gidip taşı getirirse uçan halı ve ceket onun olsun." demiş.

İki kardeş teklifi kabul etmişler. Keloğlan taşı atınca, kardeşler koşmaya başlamışlar. Keloğlan hemen ceketini alıp uçan halıya binmiş gitmiş. İki kardeşe de bir şapka ile bir baston kalmış. (Yardımcı, 1996: 247)

Cırcır Böceği ile Karınca

*Cırcır böceği çaldı saz,
Bütün yaz.
Derken kış da geldi çattı,
Seninkinde şafak attı.
Baktı ki yok hiç yiyecek
Ne bir sinek, ne bir böcek,
Kalktı karıncaya gitti:
Yandı, yakıldı, ah etti.
Üç beş buğdaydan ne çıkar,
Gelecek mevsime kadar,
Birkaç tane borç istedi.
- "İnayet buyurun, dedi,
Yemin billah ederim,
Eylüle kalmaz öderim."
İşin kötüsü, karınca
Borca hiç alışmamıştı;
Bu ricacıya çıkıştı:
- "Ne yaptınız yaz boyunca?"
- "Ne mi yaptım? Saz çaldım, saz!"
- "Ya, öyle mi? Demek ki siz
Yazı sazla geçirdiniz;
Şimdi de oynayın biraz." (Veli, 2003: 13)*

Öküzü Kıskanan Kurbağa

*Bir gün bir öküz görür kurbağa;
Hayran olur boyuna bosuna.
Döner bir de kendine bakar: Yumurta kadar.
İmrenir, o da onun gibi olmaya kalkar.
İkınır, şişer, bağırır, öter;
Bir yandan da hep:- "Baksanıza, der,
Yetmez mi? Ha? Olmadım mı hala onun kadar?"
-"Ne gezer!" derler. -"Peki, şimdi?"- "Hayır."- "Ya şimdi?"
-"Yaklaşmadın bile!" derler. O vakit bizimki
Bir ikınır, çatır çatır çatlar.
Dünya böyle budalalarla doludur işte;
Nicelerin gözü asilzadeliktedir.
Kimininki ağalık, beylikte,
Kimininki şehzadeliktedir. (Veli, 2003: 15)*

Akıllı Kurbağa İle Akılsız Kurbağa.

Gölde yaşayan iki dost kurbağa, gölleri kuruyunca başlarının çaresine düşmüşler. "Gidelim bir yer bulalım kendimize, orayı yuvalayalım," demişler. Aramışlar taramışlar, bir kuyu bulmuşlar. Biri ötekine, "Hah!" demiş. "İşte bir su bulduk sonunda: Hadi hemen dalalım." Beriki, bir kuyuya bir arkadaşına bakmış, "Ya bu kuyu da kurursa kardeş? O zaman halimiz nice olur?" demiş. O kurbağa akıllı kurbağaymış. İşin önünü değil, asıl ardını, sonunu düşünmüş. İnsan, önceden olur'u da hesaplamalı olmaz'ı da.
(Aisopos, 1992: 36)

İyiliğe Karşı Kötülük

Avcılar bastırınca alageyik bacağa kuvvet kaçmış; ardına düşmüşler, kovalamışlar. Alageyik bir bağa dalmış, asmalardan birinin altına pismiş. Avcılar görmeyip gitmişler.

Alageyik tehlike geçince doğrulmuş; taze, yeşil asmaya dayanamamış, başlamış kemirmeye. Hatır hutur yerken, sesi avcılarının kulağına erişmiş.

"Buralarda bir yerde bir av var galiba," demişler; sadaklarından oklarını çıkarıp yaylarına geçirmişler, gerip gerip atmışlar. Okun biri alageyiğin yüreğini bulmuş, yıkmış.

Ölürken

"Oh olsun bana!" demiş alageyik. "Asmaya sığınıp canımı korumuştum onunla. N' aptım buna karşılık? Tuttum yapraklarını, filizlerini yedim. İyiliğe karşı kemlik ettim."

İyiliğe iyilikle karşılık vermeli. Birinin iyiliği dokunursa sizin de iyiliğinizi dokunmalı ona. İyilik geçer, unutulur; kötülük yaşar ama; olsun!

(Aisopos, 1992: 43)

İyi Komşu Kötü Komşu

Yılanın yuvası yengecin yuvasının yanı başındaymış. İyi komşu yengeç, ikide bir yılanı uyarır.

"Bak, şunun şurasında komşuyuz. Birbirimize kötülük etmeden geçinip gidelim. Kötülükten ne sana yarar gelir, ne bana," dermiş.

Yılan bu, kötülük kamında var, canında var. Hep tetikte bekler.

"Ah, bir punduna getirsem de şu yengecin hakkından geliversem, ne güzel olur!" diye kurarmış.

Yengeç bir bakmış olmamış, iki demiş olmamış; sonunda uyurken yılanı kısıvrak bastırmış, öldürüvermiş. Kıvr kıvr yılan, ölünce ip gibi upuzun, dosdoğru uzanmış kalmış. Yengeç onun bu haline bakmış bakmış,

"Be yılan," demiş. "Bu uysallığı, bu dosdoğruluğunu sağken yapsaydın da şimdi ölmeseydin olmaz mıydı yani?"

Kötüler sağlıklarında herkese yaka silktirirler. Çevreleri de ancak öldükten sonra ondan kurtulurlar.

(Aisopos, 1992: 46)

Nasıl Şarlo Oldum

"Ay ne güzel bot!" Annem de böyle haykırdı, ben de öyle haykırdım paketin içinden çıkan botu görünce. Botum kara ama, üstü kırmızı. İçi tüylü, kediyi okşuyormuşsun gibi.

- Uf ayaklarımı sıcaık tutacak, parmak uçlarım hiç üşümeyecek.
Annem de aynı söylüyordu.

Ama babam kızılıyordu. Annem:

- Haydi babana teşekkür etsene, dediğinde babam yine kızılıyordu.

- Bir hafta sonra gör sen bu ayakkabıyı Emel...

Emel annemin adı. Başka hiç kardeşim yok, biz evde üçümüz, annem, babam ve ben. Babamın maaşı azmış, çok parası olsaymış, önemli değılmış, ama bir ayakkabı kaçaymış!..

Anneme onaylatmaya çalışılıyordu:

- Üstelik bu bot Emel, öyle pahalı ki... Uf, çocuk ayakkabılarının yanına varılmıyor. Hele böyle içi kürklü bot oldu muydu, kaç lira!..

Babam botun ederini söyledi, yine kızmaya başladı bana:

- Bir hafta sonra sol ayağında ki sağa, sağ ayağında ki sola yatar, aynı rüzgarda kalmış kavak ağacı gibi, ayakkabının içini de kayığa benzetirsin, al sana yan yatmış yelkenli...

Babam geçen yıl alınan botlar içinde aynı şeyleri söylemişti. Gerçekten on beş gün sonra yeni botum eğrilmiş, tabanı genişlemiş, karşıdan bakınca rüzgarda yan yatmış kırmızı yelkenli kayığa benzemişti. Ama hep suç benim miydi? Geçen yıl alınan bot çürüktü, belki de ondan öyle yan yatıvermişti de , hem beni botsuz bırakmış, hem de babamı çok kızdırmıştı. Çünkü babam botu düzeltmek için üzerinde zıp zıp zıplayınca, botun altı açılıverdi. Ali Amca'ya diktirdik, ama olmadı, bir aydan fazla giyemedim o botumu (...) (İzgü, 2003c: 7-8)

Anneannem Süsleniyor

Anneannem çeneme dokunur dokunmaz ;

-Ay bu çocuğı ateş var, cayır cayır yanıyor, diye bağırdı.

Anneannemin mutfaktan sesi geldi:

-Her yanı, her yanı...

Annem telaşla odaya girdi, pencereye yöneldi:

-Karşı sokak mı anne? Diye sordu.

-Yoo, Metin, dedi anneannem.

Annem pencerenin yanında durdu, anneanneme baktı, sonra benim yatağıma yaklaştı, elini alınma koydu.

-Evet ateş var, dedi, ama öyle bağıırıyorsun ki anne, mahallede yangın çıkmış sandım.

Annem, saçlarımı okşadı, eğildi, yanağımdan öptü:

-Sen bugün okula gitme, dedi.

Anneannemin gözlerine baktım, bir gözünde üzüntü vardı, ateşim olduğu için, ama öteki gözünde mutlu bir kıpırtı vardı, evde kalacağım için. Ve hemen başladı:

-Ay ben torunuma kaynarlar yapmaz mıyım, kekikler kaynatmaz mıyım, mis gibi çorbalar yapmaz mıyım? demeye.

Her sabah beni anneannem uyandırır. Tekir'in yorganımın üstüne zıplaması için önce onunla konuşmaya başlar. Kapımı açar açmaz, bir "höt" sesi

duyarım. Tamam, anneannem ve tekir geldi. Güya anneannem fısıltıyla konuşuyor hıh, kulağımın birini yastığıma dayamışım, kafam yorganın içinde yinede duyuyorum.

-Bak Tekir, Metin'in yorganının üzerine zıplarsan, ben de senin üzerine zıplarım, altında pestil gibi ezilirsin. Hem sana ne oluyor, Metin benim torunum, onu ben uyandırırım; senin "Miyav miyav, uyan Metin uyan" demene gerek yok, diye her sabah söylenir.

Ondan sonra önce çeneme dokunur, çenemin ucunu beş parmağıyla sıkar, sonra beş parmağının içine sırasıyla kulaklarımı alır, onun ardından boynumu gıdıklar, bu arada iki parmağıyla burnumu sıkıştırır. Haydi bakalım uyanmazsan uyanma. Zaten tekir çoktan miyavlı mırnavlı türküsüne başlamıştır. Anneannemin de sanki bebekmişim gibi salt ninni de yavrum ninni demesi eksi:

-Ekmek de kızarttım, uy uy çayı da demledim uy uy, reçelli ekmek hazır, Metin'de yutmaya hazır...Haydi benim torunum (...). (İzgü, 2004b: 7-10)

Ökkeş Balık Avında

(...) Ökkeş hiç doğru dürüst yürüyemezdi ki(...)Ya koşardı deli gibi, ya geride kalırdı inatçı eşekler gibi. Babası yürü der demez, balığa çıkmak sevdiği işlerden olduğundan, arı sokmuş gibi koşmaya başladı. Bir anda kıyıyı buldu. Kuma çekilmiş kayığın içine oturdu...Hemen iki kolunu kürek yaparak, sanki alnından terler akıyormuş gibi kürek çekmeye başladı...

Karşıdan bağırdı:

"Bubaaa ada gözüktüüüüü!"

"Oğlum ne adası?"

"Görmüyon mu buba, yarım saattir kürek çekiyorum, her yanım terledi."

Ökkeş'in bu durumuna babası alışmıştı. Çünkü Ökkeş yıllardır böyleydi.

Kayığın yanına geldi.

"Haydi bakalım, madem adaya gelmişiz atla" dedi.

Ökkeş:

"Sen ipi tut!" dedi.

Kendi kendine ip atar gibi yaptı, ondan sonra aşağıya indi. İner inmez de:

"Uf anam uf!" diye bağırdı.

Ayakkabısı sandalın içinde kalmış, çıplak ayağına diken batmıştı.

"Bubaaa!" diye bağırdı.

"N'oldü gene?"

"Tiken, tiken, tiken battı."

"Allah'ım sen bana sabırlar ver! A oğlum ayakkabımı niye çıkardın sandalın içinde?"

"Sen az giy eskimesin demiyon mu buba?"

"Oğlum buralarda diken eksik olmaz."

"Hah işte, o eksik olmayan bir tiken geldi, benim ayağıma girdi. Amma birden girmedi ha."

"Ya nasıl girdi?"

"Tiken ilkin ayağıma baktı, "bu, Ökkeş'in ayağı" dedi. "Sonra batsam mı batmasam mı" dedi, "dayanamadı benim ayağıma sonunda batıverdi.

Bubaaaaaaaa....." (İzgü, Tarihsiz c: 11-12)

Ökkeş Kurt Avında

Tanyorsunuz değil mi Ökkeş' i? Ökkeş saf bir köylü çocuğudur siz yaşlardadır. Çok ufakken annesini yitirmiş, babası ve babaannesiyile bir arada yaşamaktadır. Ökkeş söz dinler ama, yaptığı her işi de eline yüzüne buluşturur. Aynı zamanda çok iyi kalplidir Ökkeş. Herkese iyilik etmeyi sever. Ökkeş' i bir gün babası yanına çağırdı:

" Oğul, görüyorsun ben hastayım!.. "dedi.

"Görüyorum buba, görüyom. Davul gibi öksürüyon, zurna gibi ötüyon, tef gibi hapsürüyon. "

"Dur, sözümü kesme oğul!"

"Çakımı yitirdim be buba!"

"Hey Allah'ım!"

"Kesme dedin de, aklıma geliverdi. Şimdi yaz geldi miydi, bir de karpuz çıktı mıydı, ben ne ederim çakı siz?"

"Kendini yitirmedin mi a oğul?"

"Yitirdim buba, bi keresinde kendimi yitirdim, dereye düştüm, kafamı küt bi daşa vurdum. İşte o zaman kendimi yitirmiştım. Sonra oradan İramazan Emmi geçiyordu, geldi bi tokat çekti suratıma:

"Ökkeş!" dedi.

"Ökkeş öldü ki" dedim. "Bi tokat daha çekti"

"Ökkeş öldü ki cevap veremez" dedim.

"Sen kimsin öyleyse?" dedi.

"Emmim emmim söyle ben kimim?" dedim.

Sonra tuttu beni bi güzel çiğnadı:

"Aklın başına geldi mi şimdi?" dedi.

"Hı geldi"

Babası:

"Bitti mi Ökkeş?" diye sordu.

"Bitti buba içinde son kalanı da ben yedim."

"Nedir o?"

"Bekmez buba, dibi de bi datlymış ki..."

"Hey Allah'ım, oğlum sözün bitti mi diyorum,"

"Bitmedi buba. Bekmezin dibini anlatacaktım. Buba, sahi bekmezin dibi niye çok tatlı oluyor?"

"Oğlum zaten pekmez datlı olur."

"Olmaz buba, acısı da var."

"Oğlum hiç bekmez acı olur mu?"

"Olur buba..." (....) (İzgü, Tarihsiz b: 3-4)

Beğenemedin mi?

Emirgan' da iki üç arkadaş çay içiyorduk. Şoför Halit uzaktan beni görmüş olacak ki geldi, başucuma dikildi:

"İşin var mı?"

"İşi olanın Çınaraltı' nda işi ne?"

"Biraz hoşça vakit geçirmek istiyorsanız benim takaya buyurum eğlenirsiniz!"

Halit çocukluk arkadaşımdır. eski şoförlerden... Dolmuşlar icat edilmeden önce yine şofördü. Eh, beş on kuruşu olacak bir köşede...

“Yeni mi aldın arabayı?” dedim
 “Pek eski sayılmaz!”
 Biz çay paralarını verirken “Tam Mercedeslerin gösteri yürüyüşlerine çıktıkları saatler... “İyi eğleneceğiz!” dedi.
 Sokağın içine girdik. Yol kenarında külüstür bir araba yatıyordu:
 “Yazık!” dedim. “Yedek parçasızlıktan çürüklüğe atılmış!”
 Halit güldü:
 “İşte bizim taka bu!” dedi.
 “Burak şakayı!”
 “Beğenemedin mi?”
 “Neresini beğeneyim?”(...) (İlgaz, 1996: 78-79)

Saçlarım Dökülüyor

Hayatta neden korktumsa, neden çekindimse korktuğum başıma gelmiştir. Dazlak bir kafayla insan içine çıkmak kadar hiçbir şey beni ürkütmez. Sen misin kellikten korkan, kaç aydır saçlarım tutam tutam dökülüyor işte! Başıma tarak vuramaz, aynaya bakamaz oldum. Elimi başıma bile götüremiyorum.

İlk günlerde “her sabah soğuk suyla yıka” dediler. Kış demedim yaz demedim, yıkadım. Her seferinde saçlarım musluğun deliğini tıkayacak kadar döküldükçe büsbütün korktum. Sabun üstüne tomar tomar saçlar yapışır, taradıkça da tarağın dişlerinden tutam tutam sarkardı.

Bu işin ustalarına başvurudum. “Kes yıkamayı” dediler. “Saçların köklerini çürütüyorsun!”

Öyle ya, nasıl suyun fazlası saksıda ki çiçeği çürütürse sık yıkamanın da saçların diplerini çürütmesi o kadar tabiiydi. Suyu besinsiz bırakmamalıydım.

Aylarca saçlarıma su damlatamadım. Altı aylık permanent yaptırmış kadınlar gibi hamama bile gitsem ense kökümünden yukarıya damla su değdirmedim. Ama bu sefer saçlarım musluğun deliğini dolduracak yerde yastıkta kalmaya başladı. Bu da kafamın geleceği ile ilgili bir tedbir olamazdı.

Benden daha akıllılarına başvurduğum zaman:

“Yahu ne yapıyorsun? Saçlarını vücudundan sızan terler, yağlar harap ediyor, mikroplar, parazitler diplerinde yuva yapar!” dediler. “Bunları öldürmek için kükürtlü sabunlar gerek!”

Doğru eczaneye koştum, kükürtlü sabun almağa!..Sonra uzattım başımı musluğun altına! Uyuş bir kedi yıkar gibi sabah akşam yıkadım. Dökülmesi durdu mu?...Ne gezer...Üstelik kükürt kokusundan eşin dostun içine çıkamaz oldum (...) (İlgaz, 1997a: 133-134)

Akıllı Kurbağa İle Akılsız Kurbağa

Gölde yaşayan iki dost kurbağa, gölleri kuruyunca başlarının çaresine düşmüşler. “Gidelim bir yer bulalım kendimize, orayı yuvalayalım.” demişler.

Aramışlar taramışlar, bir kuyu bulmuşlar. Biri ötekine,

“Hah!” demiş. “İşte bir su bulduk somunda: Hadi hemen dalalım.”

Beriki, bir kuyuya bir arkadaşına bakmış.

“Ya bu kuyu da kurursa kardeş? O zaman halimiz nice olur?” demiş.

O kurbağa akıllı kurbağaymış. İşin önünü değil, asıl ardını, sonunu düşünmüş. İnsan, önceden olur'u da hesaplamalı olmaz'ı da. (Aisopos, 1992: 36)

“Güzel Ülkem Türkiye’ m” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Ökkeş Otoparkta

(...)Yolcular birer birer aşağı iniyorlardı. Garajın içi ışıktıydı. Bir yığın otomobiller giriyor, çıkıyor, gelen yolcuları götürüyordu. Ökkeş, çıkım eline aldı, babasının ardı sıra otobüsten indi. Yardımcı arabanın alt kapaklarını açmış, yolcuların bavullarını dağıtıyordu. Tahta bavulla sepeti de Ökkeş’ in babasının eline tutuşturdu:

“İyi günler.” dedi.

Ökkeş anlamadı:

“Nerede güller?” diye sordu.

Yardımcı:

“Ne gülü?” dedi.

“Sen iyi güller dedin ya...”

“Ben iyi günler,” dedim.

“Ha sağol ağabey.”

Ökkeş’ le babasının yanına bir otomobil yaklaştı. şoförü başını çıkararak:

“Götürelim,” dedi.

Bayram:

“Yo istemez,” dedi “Biz yaya gideceğiz.”

Ökkeş, sepeti koluna geçirmişti. Babasının elinde tahta bavul vardı.

Garajdan çıktılar. Bu kent ılık bir kentti. Köyleri gibi, hele hele o yolda yemek yedikleri gibi soğuk değildi. Ökkeş orada ilk kez o gece vakti upuzun ağacı görünce:

“Aboov,” dedi. “Şemsiye gibi, nedir bu buba?”

“Hurma ağacı”

“Hurma?”

“Hı, meyvesi olur.”

“Meyvesi mi, adam nasıl çıkar bunun üstüne?”

“Beline ip bağlar.”

“Kuyu mu buba?”

“İpi bir yandan beline sarar, bir yandan da ağaca sarar. düşeceği zaman bu ip engel olur.”

Gecenin bu vaktinde araçlar gidip geliyorlardı.

Ökkeş içinden:

“Bunlar hiç uyumazlar mı?” diye düşünüyordu.

Oysa şimdi köyde, hiç kimse uyanık değildi. Yollarda da köpeklerden başka hayvan olmazdı.”

Çöpçüler, sokakları süpürüyorlardı. Önlerinden geçtikleri fırınlarda, insanlar harıl harıl çalışıyorlar, sabaha ekmek hazırlıyorlardı. Az sonra sabah olunca, bu fırınlara, çocuklar, kadınlar ekmek almak için koşacaklardı. Bazı insanlar, işlerine gitmek için gecenin bu vaktinde kalkmışlardı. Ellerini pantolonlarının ceplerine sokmuşlar, hızlı hızlı yürüyorlardı (...) (İzgülü, Tarihsiz a: 34-35)

“Oyun ve Spor” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Anneanneme Piyangodan Para Çıkıyor.

Babam her zaman talih oyunlarının karşısındadır. Bize şunu söyler:

- İnsan çalışarak emeğiyle bir şeylerin sahibi olmalı. Havadan gelen para insanı tembel yapar.

Onun için ne piyango bileti alır, ne toto oynar, ne at yarışlarına katılır.

- Bu tür şeyler insana bol bol düş kurdurur, der

Ama ya anneannem, kendi gibi yaşlı Müzeyyen Teyze 'den mi duymuş, yoksa bakkal mı söylemiş, nerden almışsa almış toto kağıdını, bir gün baktık kapıdan içeriye elindeki toto kağıdını sallayarak giriyor.

- Anneanneniz bu hafta milyarder oluyor çocuklar. Çabuk kalem verin bana. Ablam da ben de güldük.

- Görün, milyarder olayım, sana o bisikleti, sana da kabamı alacak mıyım bakalım. Ay kaban, nerden de bulur uydururlar, yarım paltonun adını hanımlar kaban koymuşlar. Almayacağım işte sana o kabamı. Sen böyle kaban kaban diye patla... Versenize bir kalem çabuk totonun zamanı geçecek şimdi.

Ben yerimden kalktım, ama anneannem kızgın:

- Otur otur, dedi. Yarın totodan kazanırım da , hıh kalemi ben vermiştim dersin. Sanki benim kalemin yok.

Belli anneannemin nereye gittiği, dosdoğru sandığının başına. Oradan bana bağıırıyordu:

- Metin kırmızı kalemle doldursam olur mu?

Bağırdım:

- Olmaz!

- Kurşunkalemle?

- Olmaz!

- Tükenmezle?

- Olmaz!

- Pekiyi neyle dolacak bu?

- Görünmez kalemle.

Anneannem, elinde ufacak ufacak bizden artan, kendisinin sandığına sakladığı kalemlerle geldi.

- Görünmez mi dedin, yoksa, yeni mi çıktı bu kalem?

Güldüm. Anneannem de güldü. Sarıldı, beni yanaklarımdan öptü (...)

(İzgü, 2005b : 47-49)

“Hayal Gücü ve Gizemler” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Şakacı ve Balıklar

Şakacının biri bir zenginın sofrasındaymış.

Bakmış tabağına konan balıklar ufacak. Çok irileri ise çok uzakta.

Almış balıklardan birisini, kulağına bir şeyler fısıldamış. Sonra sanki balıkların söylediklerini dinlermiş gibi kulaklarını onlara dayamış, can kulağı ile dinler gibi yapmış.

Herkes hayret içindeymiş. Kendisine balıklarla ne konuştuğunu sormuşlar:

Şakacı gülerek şöyle demiş:

“Bir dostum Hindistan’daydı.Çoktandır kendisini görmemiştim.Merak içindeydim, acaba bir deniz kazasına uğradı mı diye soruyordum balıkçılara.”

“Peki onlar ne cevap verdiler?”

“Biz daha küçüğüz bilemeyiz.” Dediler. “Bunu ancak büyüklerimiz bilirse bilir dediler.” İzinizle bir büyük balıkla konuşabilir miyim baylar?”

Sofradakiler bu şakayı beğenmişler mi beğenmemişler mi orasını pek bilemeyiz. Ama hemen büyük balıklardan en irisini adamın tabağına koymuşlar.

Adam bu kez büyük balıkla konuşmuş. Sonra da sofradakilere sayıp dökmüş denizlerin dibinde neler olduğunu. Bu arada doğal olarak midesine indirmiş balığı. (Ergun, 1998: 70-71)

Su Yansıması

Köpek tilkiye benzer mi? Tilkideki akıl nerde, köpektaki akıl nerde!..Ağzında etiyle yollara düşmüş bir köpek bir su boyuna denk gelmiş. Tam geçecek, suda ki yansımasına bakıp bir ikinci köpek var sanmış. Hem de ağzında bir et taşıyan köpek. Hemen atılmış suya, akli sıra ikinci köpeğin etini kapmak istemiş. İstemiş ya, bu kez kendi etinden de olmuş; su almış götürmüş, etini uzaklara aşırmış.

Gözü doymazlar böyledir işte. Ellerindekilerle yetinmeleri ne mümkün? Her zaman yenisine kavuşalım derken eskisinden olurlar. (Aisopos, 1992: 126)

“Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” Teması İçinde Verebileceğimiz Eğlendirici Öykü ve Masallar:

Yılbaşı Gecesi

Biz yılbaşı gecesini hep evimizde geçiririz. Sınıfımızdaki bazı arkadaşlarımızın anneleri babaları yılbaşını dışarıda geçiriyor, yeni yıla eğlence yerlerinde giriyorlarmış. Çocuklarını evde bırakıyorlarmış. Biz şimdiye dek bütün yılbaşı gecelerini evimizde kulladık ve yeni yılı karşıladık.

Anneannem yılbaşı gecesi için bize neler neler hazırlar...Fıstık bile kavurur. Siz hiç evde kavrulmuş yarfıstığı yediniz mi? Öyle lezzetli olur ki, yemeye doyamazsınız. Anneannem çiğ fıstığı pazardan alır. Bir tasın içinde tuzlu ve unlu su hazırlar. Fıstıkları bu suya bular, sonra tepsiye yayıp fırına koyar. Aman aman, evi öyle bir fıstık kokusu sarar ki, “Ah şu fıstık hemen soğusa da yesem” dersiniz. Fıstık soğumadan yenmez.

Anneannem öyle eve çam dalı koymayı sevmez.

“Zavallı çam ağacının kolları” der, o dallar için.Ve ekler:

“Senin kolumu koparsam razı olur musun?”

Biz hediyelerimizi bir sepetin içine koyarız ve hepsinin üzerine yazarız.

“Metin’den biricik ablası Oya’ya.”

“Oya’dan çok sevdiği anneannesine.”

Hayır hayır, öyle pahalı şeyler almazız. Zaten bu aldıklarımızı harçlıklarımızı biriktirerek alırız.(...) (İzgü, 2002b: 57-58)

EK-6

İLKÖĞRETİM 1-5. SINIF TÜRKÇE KİTAPLARINDA TEMALARA UYGUN OLARAK KULLANILABİLECEK GÜLMECE ÖRNEKLERİ**“Değerlerimiz” Teması İçinde Verebileceğimiz Gülmeceler:****Bayram Yeri**

Ninem bayramın birinci gününden tutturdu: “Beni bayram yerine götür,” diye.

“Aslan nineciğim, pamuk nineciğim, sen büyüksün, bayramın birinci günü evde oturmalısın, konu komşu elini öpmeye gelecekler,” dedim.

“Olur” dedi, ama gönülsüz...

Çocuk gibi olmuştu son zamanlarda nineciğim. Örneğin, küçücük bir kumaş parçası için benim kızla atışıyor. “O benim,” diyor, vermiyordu. Bazı günler sofrada oğlumla atışıyor “Orada ben oturacağım,” diyordu. Şayet isteği yerine getirilmezse, çocuk gibi bir köşeye çekiliyor, yüzünü asıyor, küstüyordu...

Onun için bayramın ikinci sabahı, bindirdim ninemi bir otobüsse, bayram yerine götürdüm. Yolda bana ne dualar etti, ne dualar:

“Ah yavrum, inşallah seni de yavruların bayram yerlerine götürür,” dedi. “Tastamam yirmi beş yıl geçti ben bayram yerini görmeyeli...” (....)
(İzgü, 2002d: 21-22)

“Sağlık ve Çevre” Teması İçinde Verebileceğimiz Gülmeceler:**Sarı Şapkalı Kardan Adam**

Ah bir kar yağsa!..

Hava kararıyor, kapkara oluyor, sanki gece olmuş gibi ışıkları açıyoruz, hemen anneanneme koşuyorum:

- Anneanneciğim kar yağacak değil mi? Diye soruyorum.

Anneannem pencerenin yanına geliyor, camın buğusunu siliyor, havaya bakıyor:

- Ay bilmem ki Tanay, bakmışsın yağar, bakmışsın yağmaz, diyor.

- Uf anneanne sen de!.. Yağar desene!

- Nasıl diyeyim kızım?

- Ama yağsın anneanneciğim...

- Eh yağsın da kar yolları kapasın, araçlar gidip gelmesin, okullar tatil edilsin... Ha bildim, sen okullar tatil edilsin diye kar yağmasını istiyorsun.

Uf anneannem de bilmiyor ki! Hep unutuyor. Daha dün söyledim ona, “Anneanneciğim, kardan adam yapma yarışması yapacağız” dedim.

- Ay bizim zamanımızda kar yağsın, ne yağarsa yağsın okula giderdik...

- Anneanneciğim, dedim, ben okul tatil olsun istemiyorum ki. Dün sana söylemiştim ya, kardan adam yarışması yapacağız.

- Aaaaa, dedi anneannem, unutmşum, gerçekten öyle söylemiştin ya. Nerede yapacaksınız kardan adamı?

Hih...Kar yağmadıktan sonra...Önce kar yağacak. Sonra arkadaşlar toplanacağız, kardan adamlarımızı yapacağız. Şebboy, Yeliz, Taner ve Cem birlikteyiz. Beş arkadaş öyle güzel bir kardan adam yapacağız ki, ötekilerin ağzı açık kalacak (...). (İzğü, 2003d: 5-6)

Anneannemin Apartman Kuzusu

Ah anneannem ah!

Vah anneannem vah!

Bir sabah tutturmasın mı:

-Kuzu isterim kuzu, diye.

Doktor anneanneme yağlı yememesini söylemişti. Bu arada kuzu etinde çok yağ olduğunu, et yemek isterse tavuk eti yemesi gerektiğini belirtmişti. Onun için annem:

-Olmaz ,dedi. Sana kuzu almam.

Anneannem çocuk gibi, hani biz çocuklar olumsuz yanıt karşısında başlarız ya "Neden,niçin, niye?" demeye. Anneannem de tıpkı öyle, "Neden"i yapıştırdı.

-Sağlığına dokur da ondan.

-Ay niye sağlığıma dokunsunmuş, ben onu kuzucuğum diye çağırırım, gel bakayım kuzucuğum, gel bakayım diye seslenirim.

Annem yerinden kalktı, anneannemin yanına geldi.

-Anne, dedi, ne zamandır etleri kuzucuğum diye seviyorsun, danacığım, sığırcığım diye seviyorsun?

Anneannem , anneme küskün baktı;

-Hih dedi, sizden et isteyen kim? Ben kuzu istiyorum kuzu.

Annem şaşırmişti. Anneannemin karşısına oturdu, hatta gözlerini iri iri açtı, biraz da sesli:

-Yanlış anlamadım değil mi anne? Dedi.

Sen apartman dairesinde oturuyorsun ve bizden kuzu istiyorsun, yani canlı bir kuzu, hi, öyle mi?

Bu kez anneannem seslice söyledi:

-Aaa, dedi elbette canlı kuzu istiyorum, öteki türlü kuzu kasapta çok. Canım et sevmek istese giderim kasabın dükkanının önüne , etlere bakar bakar severim, ay benim kuzucuklarım diye. Amma ben canlı kuzu istiyorum, anladınız mı?

Babam daha eve gelmemişti kim bilir babam evde olsaydı, o da ne denli şaşar, anneanneme duyurmadan, anneme fısıldardı (: ...) (İzğü, 2005b: 7-8)

"Birev ve Toplum" Teması İçinde Verebileceğimiz Gülmeceler:

Köfteye de Makarnaya da Küsüm

Bir de severim ki makarnayla köfteyi.

Ne bileyim ben annemin bugün makarnayla köfte yaptığını? Hiç makarnayla köfte yaptığını bilsem küser miydim sofraya?

Sofraya küstüm.

Abimle tartıştım, sonra annem bana kızdı. Ama ben abime de küstüm, anneme de küstüm, sonra da yemeğe küstüm.

Ah ah, nerden bileyim makarna köfte olduğunu?

"Ben küstüm işte, sana da, sana da, yemek de yemiyorum," dedim çıktım işin içinden.

Peki şimdi ne olacak?

O sırada bir mutfağa girseydim, bir kokusunu alsaydım köftenin, bir görseydim makarnanın buğusunu, hiç sofraya küser miydim? Anneme, abime küserdim, ama makarnayla köfteye küsmezdim.

Yani annem de tam köfteyle makarna yapacak günü buldu.

"Sofraya gelmiyor musun Pelin?"

"Hayır gelmiyorum."

"Niçin gelmiyorsun?"

"Çünkü ben tokum."

Tok muyum? Nerde, karnım zil çalıyor, ne zil çalması davul çalıyor davul... Gümbada güm, gümbada güm...açım da ben açım.

Babam hiç ilgilenmez ki, diyeceğini biliyorum:

"Yine yemekten önce şunu bunu yemişsindir."

Hayır yemekten önce hiçbir şey yemedim salt abimle tartıştım, annem de bana kızdı, beni suçlu buldu. Oysaki ben suçsuzdum, abim suçluydu.

"Küstüm işte, ikinize de küsüm," dedim.

Ne bileyim ben annemin mutfakta köfte kızarttığını?

Uf aman, bugünkü köftenin kokusu çok başka. Hani kebabçı dükkanlarının önünden geçersiniz, hani bazen pencerenin birinden nefis köfte kokuları gelir, tıpkı öyle. Odanın içini mis gibi köfte kokusu doldurmuş, benim midem açlıktan kazınıyor, ama ben sofraya küstüyorum (...) (İzgu, 2002c: 64-65)

Annem Çamaşırda Bozdu

Eve giren deterjanın kilosunu, aylık ederini unuttum.

Bakkaldan dönme marketçimiz bile takılmadan edemiyor:

-Abi be, annen her halde, ek kazanç olsun diye onun bunun çamaşırını yıkıyor. Kolay mı bu zamanda tek aylıkla geçinmek. Ayıp değil, yıkasın, yıkasın boş ver...

Balkonumuz, motel terası gibi, çamaşır eksik olmuyor. Her ne denli uyarsak da, annem vazgeçmiyor. Yıkıyor ne bulursa ha babam...

-Anne etme, başımıza iş açacaksın, tansiyonun var. Tanrı korusun, bir şey olacak, dememiz bir işe yaramıyor.

Yıkayıp duruyor annem. Çamaşırda bozdu son yıllarda. Elleri oldu tellak eli gibi...Eli leğenden çıkmıyor ki...

Evimize süper beyazlatıcıdan tutun da, mavi boncuklusuna; ayrımlı ederlisinden, ultrasına değin girmedik deterjan kalmadı. Çamaşır suları, toz sabunlar, arap sabunları...Üstelik kentin altını üstüne getirip, çivit de aldırmıştır bana.

Yıkayıp duruyor gün boyu. Arkasından da,

-Yok, yok iyice temizlenmedi. Bunu bir su daha yıkamalıyım, diye bir yıkadığını bir daha, bir daha yıkıyor.

Çoğu kez,

-Anne, sana bir çamaşır makinesi alayım, sağlığın bozulacak, diyorum.

İstemiyor:

-Aman evladım, insanın temizleyemediği kiri, pisliği makine mi temizlermiş. Kalsın yavrum kalsın.

(...) Ne denli anlatsam, anlayan yok. Bazı günler, öğle yemeğine eve geliyorum. Annemin ilk işi, üzerimdeki çamaşırları çıkarttırmak oluyor. (Ünlü, 1995: 54)

Anneannemin Nişan Yüzüğü

-Metiiin Metiiin!..

Anneannem öyle canhıraş bağıırıyordu ki. Ablamla aynı masada ders çalışıyorduk. Ablam elinden kalemi attı, ben ders kitabımı kapattım, koştuk anneannemin odasına.

İçeriye girince daha çok heyecanlandık. Çünkü anneannem yerde yatıyordu. Yüzükoyun yere uzanmış, başını karyolasının altına sokmuş, ayaklarını havaya kaldırmış, biz içeri girdiğimiz halde, yine bağıırıyordu:

-Metiiin Metiiin!..

Ablam;

-Ay anneanneciğim, boğuluyor musun yoksa? Dedi.

Anneannem havadaki ayaklarını oynattı:

-Boğulmuyorum, ağlıyorum...

Anneannemin aklına bazen bir olay gelir, bazen gençliğinden bir şeyler anımsar, ağlardı. Ama anneannemi şimdiye dek hiç böyle ağlarken görmemiştik. Yüzükoyun yere yatmış, başı karyolasının altında, ayakları havada...

Ablam;

-Ay bayıldım bu durumda ağlamasına, galiba insan sıkıntısını daha çok atabiliyor bu şekilde ağlamakla. Haydi doğrul anneanneciğim, ben de bu tür ağlamayı deneyeceğim, dedi

Anneannem havadaki ayaklarını indirdi, geri geri giderek karyolanın altından başını çıkardı. (...) (İzgü, 2002b: 75-78)

“Hayal Gücü ve Gizemler” Teması İçinde Verebileceğimiz Gülmeceler:

Konuşan Balon

Kırmızı balon, balonların en üstündeydi. Sanki öteki, yeşil, sarı, mor, beyaz balonları koruyormuş gibi durmadan bir bu yana, bir o yana sallanıyordu. Satıcı, balonların üzerine göz yaptığı için kırmızı balon o yana eğilince sarı balona, bu yana eğilince yeşil balona sanki bir şey söylüyor gibiydi. Hem de kulaklarına söylüyor gibiydi.

Parkın kanepesinde oturmakta olan Pembe kız, annesine:

- Anneciğim bak, dedi.

Pembe Kızın annesi, kızının işaret ettiği yere baktı:

- Ne var orada Pembe? Diye sordu.

- Kırmızı Balon'a baksana anneciğim...

Annesi balonlara baktı, sonra başka yöne baktı:

- Ne olacak işte, balonlar, dedi.

Pembe Kız annesinin elini yakaladı, sıktı:

- Ama anneciğim Kırmızı balona bak, dedi.

- Görüyorum kızım, dedi annesi.

- Ama baksana, kırmızı balon bu yana eğiliyor sarı balona, sonra öteki yana eğiliyor yeşil balona bir şeyler söylüyor...

Pembe kızın annesi:

- Ay Pembe, dedi, sen de her şeyi konuşurmaya bayılırsın.(İzgülü, 2002a: 5-8)
